

**T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ**

**XV. YÜZYIL SONU VE XVI. YÜZYIL BAŞI
TAHRİR DEFTERLERİNE GÖRE LİMNİ
ADASI'NIN SOSYO EKONOMİK DURUMU**

Yüksek Lisans Tezi

ARZU KURU YOON

İSTANBUL, 2018

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

XV. YÜZYIL SONU VE XVI. YÜZYIL BAŞINDA
TAHRİR DEFTERLERİNE GÖRE LİMNİ
ADASI'NIN SOSYO EKONOMİK DURUMU

Yüksek Lisans Tezi

ARZU KURU YOON

Tez Danışmanı: PROF. DR. HEATH W. LOWRY

İSTANBUL, 2018

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tezin Adı:
Öğrencinin Adı Soyadı:
Tez Savunma Tarihi:

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu _____
Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Ünvan, Ad ve SOYADI
Enstitü Müdürü
İmza

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğunu onaylarım.

Ünvan, Adı ve SOYADI
Program Koordinatörü
İmza

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzalar

Tez Danışmanı
Ünvan, Adı ve SOYADI

Ek Danışman
Ünvan, Adı ve SOYADI

Üye
Ünvan, Adı ve SOYADI

Üye
Ünvan, Adı ve SOYADI

ÖZET

XV. YÜZYIL SONU VE XVI. YÜZYIL BAŞINDA TAHRİR DEFTERLERİNE GÖRE LİMNİ ADASI'NIN SOSYO EKONOMİK DURUMU

Arzu Kuru Yoon

Tarih Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Heath W. Lowry

Mayıs 2018, 88 sayfa.

Osmanlı yönetimi, beylikten imparatorluğa uzanan zaman dilimi içerisinde topraklarına kattığı, özellikle farklı dine mensup yeni tebaasının, yeni yöneticilerine boyun eğmesini sağlamak ve devletin bu yeni vatandaşlardan randımanlı bir şekilde vergi toplayabilmek adına bazı uygulamalara yer vermiştir. Limni Adası'nın Osmanlı egemenliğine geçtiği dönem, İstanbul'un fethinin hemen ertesini ve taze bir imparatorluğa katılan ilk topraklar arasında olmasından ötürü önemlidir. Limni örneği özelinde, Osmanlı uygulamaları incelenerek, Osmanlı Devleti'nin idaresi altına giren bir toplumun zaman içerisinde uygulamalara verdiği yanıt ve yeni devletiyle anlaşma ve entegrasyonu unsurları tartışılmaktadır. Osmanlı hakimiyetinin kendi doğrusunu dayatmak, dinlerini değiştirmek, yaşam şekillerine ve geleneklerine müdahale konusunda bir eğilimi olmadığı, çeşitli kaynakların, Osmanlı öncesi ve sonrası resmi belgelerin ışığında ortaya konmaktadır. Bu amaçla, Limni toplumu ekonomik, demografik ve dini unsurlar baz alınarak incelenmekte ve Osmanlı hakimiyeti altında yaşayan halkların küçük bir coğrafyada bulunan bir örneği ele alınarak, entegrasyon yol haritası açıklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Limni Adası, Osmanlı Hakimiyeti Uygulamaları, Erken Dönem Osmanlı İmparatorluğu

ABSTRACT

SOCIO-ECONOMIC STATUS OF THE ISLAND OF LIMNOS ACCORDING TO THE TAX REGISTERS AT THE END OF THE XV. CENTURY AND THE BEGINNING OF THE XVI. CENTURY

Arzu Kuru Yoon

History Graduate Program

Thesis Supervisor: Professor Heath W. Lowry

May 2018, 88 pages.

For the territories which had been captured on the path of the seigniory to the empire, Ottoman government had applied new practices to ensure the obedience of the new community to their new ruler and to be able to collect the tax efficiently. Since the Island of Lemnos passed to the Ottoman domination right after the conquer of Istanbul, it is an important territory because of being one of the first captured lands by the fresh empire. The Ottoman practices on Lemnos will be taken as an example to discuss the reflection of the community to the practices and their agreement with the new government and the elements of their integration. By using variety of sources and the indicator of the official documents of before and after the Ottoman rule, it is presented that the Ottoman government did not have any tendency to insist their own truth, convert their religion or intervention to their customs. For this purpose, the society of Lemnos is analyzed according to the economic, demographic and religious elements and this small geographic region is taken as an example of the communities under the rule of the Ottomans to clarify the map of the path of integration.

Keywords: Island of Lemnos, Practices of Ottoman Rule, Early Period of Ottoman Empire

İÇİNDEKİLER

TABLolar.....	vii
ŞEKİLLER.....	viii
KISALTMALAR.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ.....	3
3. KAPSAM VE YÖNTEM.....	8
4. OSMANLI HAKİMİYETİNE GİRİŞ.....	10
4.1 İLK OSMANLI İDARESİ.....	10
4.2 İKİNCİ OSMANLI İDARESİ.....	14
4.3 VENEDİK SAVAŞI SONRASI HAKİMİYET.....	15
5. XV. YÜZYIL BAŞINDA LİMNİ ADASI.....	18
5.1 EKONOMİK UNSURLAR.....	19
5.1.1 Tarım.....	19
5.1.2 Hayvancılık.....	21
5.1.3 Ticaret.....	27
5.1.4 Vergi İmtiyazları.....	29
5.2 DEMOGRAFİK UNSURLAR.....	31
5.3 İDARİ VE ASKERİ UNSURLAR.....	33
5.4 DİNİ UNSURLAR.....	36
5.5 LİMNİ ADASI ÖZELİNDE XV. YÜZYIL SONU ANALİZİ.....	37
6. XVI. YÜZYIL BAŞINDA LİMNİ ADASI.....	40

6.1 EKONOMİK UNSURLAR.....	41
6.1.1 1519 Tarihli Tapu Tahrir Defteri Kanunnamesi Analizi.....	41
6.1.2 Tarımsal Ürünler.....	45
6.1.3 Hayvanlar ve Hayvansal Ürünler.....	53
6.2 DEMOGRAFİK UNSURLAR.....	66
6.3 İDARİ VE ASKERİ UNSURLAR.....	70
6.4 DİNİ UNSURLAR.....	74
6.5 LİMNİ ADASI ÖZELİNDE XV. YÜZYIL SONU ANALİZİ.....	83
7. SONUÇ.....	87
KAYNAKÇA.....	89
EKLER	
Ek 1 Yerleşim yerlerine göre demografik ve ekonomik dağılım.....	95
Ek 2 Yeni yerleşimciler.....	103

TABLolar

Tablo 5.1: Yıllara göre tahmini nüfus ve koyun sayısı.....	26
Tablo 5.2: Yıllara göre akçe cinsinden ispenç vergisi.....	29
Tablo 6.1: Haraç ve ispenç miktarları.....	42
Tablo 6.2: Limni Adası 1519 vergi kalemleri ve miktarları.....	44
Tablo 6.3: Tarımsal ürünler.....	46
Tablo 6.4: Ürünlerin yüzdelik oranları.....	50
Tablo 6.5: Şarap vergisi detayları.....	52
Tablo 6.6: Sürüdeki koyun sayısına göre Limni Adası'ndaki yaklaşık koyun sayısı.....	55
Tablo 6.7: Yerleşim yerlerine göre olası adet-i ağnam ve resm-i ağıl miktarları.....	57
Tablo 6.8: Sığırtmaç olan köyler.....	62
Tablo 6.9: İdari ve askeri görevliler.....	72
Tablo 6.10: Din adamları ve ödedikleri vergiler.....	77

ŞEKİLLER

Şekil 4.1: Limni Adası coğrafi konumu.....	11
Şekil 4.2: Kuzey Ege adalarının fetih yılları.....	15
Şekil 6.1: 1490 tapu tahririne göre keten yetişen yerler.....	48
Şekil 6.2: 1519 tapu tahririne göre keten yetişen yerler.....	49

KISALTMALAR

A.g.e. : Adı geçen eser

Bkz : Bakınız

BOA : Başbakanlık Osmanlı Arşivi

ev : Çeviren

DİA : Diyanet Vakfı İşlam Ansiklopedisi

s : sayfa

ss : sayfadan sayfaya

TTD : Tapu Tahrir Defteri

vd : ve diğerleri

1. GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı, Limni Adası yerli halkının Bizans yönetiminden Osmanlı yönetimine geçiş sürecinde yaşadıkları değişimlerin, karşılaştıkları uygulamaların, edindikleri muafiyetlerin Osmanlı halkına entegrasyonlarını nasıl sağladıklarına ilişkin unsurları saptamak ve Osmanlı idaresinde bulunduğu dönemin ilk yirmi dokuz yılındaki sosyo-ekonomik özelliklerini ortaya çıkarmaktır. Bu tez Osmanlı idaresi altında şekillenen yaşamı tüm unsurlarıyla ortaya çıkararak, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nun topraklarına kattığı yerlerin fethedilme koşulları dikkate alınarak, nasıl idare edildiğini Limni Adası özelinde bir örnek olarak vermektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi davranış biçimini değiştirdiği ve yayılma politikasını doğu eksenli olarak belirlediği XVI. yüzyıl sonrası imtiyazların bitmesi ve entegrasyon için başkaca uygulamalar yapılmaması sebebiyle, adanın kesintisiz olarak Osmanlı İmparatorluğu idaresine girdikten sonra yapıldığı bilinen iki tapu tahriri ele alınacak ve entegrasyona yönelik uygulamalar unsurlarıyla ortaya koyularak tartışılacaktır.

Osmanlı İmparatorluğu, tebaasının çoğunluğu Hristiyanlardan oluşan, farklı milletleri barındıran Müslüman bir devlet olarak ortaya çıkmış ve uzun dönem ayakta kalmayı başarmıştır. İmparatorluğun davranışını, himayesinde olan farklı kültürlerin alışkanlık ve gelenekleri göz önünde bulundurularak biçimlendirmesi, içinde yaşayan halkın devletin uygulamalarını kabul etmesi ve tanınması açısından önemli bir unsurdur. Limni özelinde, yerli halkın Osmanlı öncesi hakimiyetinde oldukları devletin kuralları ve uygulamalarını kabul etmişken, yeni bir durum olan Osmanlı idaresi uygulamalarına verdikleri cevap incelenecektir.

İki kere Osmanlı hakimiyetine giren Limni'nin ilk ve ikinci idari dönemleri karşılaştırılacaktır. Adanın Osmanlı hakimiyeti sırasındaki ekonomik unsurlarına dikkat çekilerek, önceki döneme göre refah artışı olup olmadığı, üretilen tarımsal ve ticari ürünler ile yükümlü olunan vergiler baz alınarak ortaya çıkarılacaktır. Nüfusun hareketliliği tartışılarak, adada bulunan ahalinin hangi dine mensup oldukları ve dinlerinin adadaki görevleriyle olan ilişkileri ve Osmanlı İmparatorluğu'na olan

hizmetleri ve sorumlulukları irdelenecektir. Devletin dini bir zorlama ya da herhangi bir engellemede bulunup bulunmadığı, Limni sakinlerinin olağan günlük yaşamlarına örnek teşkil edebilecek dini mekanizmaların işlerliği ve görevleri mercek altına alınarak değerlendirilecektir. Bu bağlamda manastırların durumu araştırılacaktır.

Bu araştırmada ele alınan 1490 ve 1519 tarihli tapu tahrir kayıtları arasındaki farklar ve benzerlikler ortaya koyularak, ada halkının Osmanlı idaresine girdikten sonraki değişimi ve sosyo-ekonomik durumu incelenecektir.

2. LİTERATÜR DEĞERLENDİRMESİ

Limni Adası üzerine yapılmış olan çalışmalar Osmanlı tarihi için yeni sayılabilir. Özellikle, fetihten hemen sonra adadaki mevcut sosyo-ekonomik unsurlar hakkında yapılan çalışmalar bir elin parmaklarını geçmez. Yunanistan tarihini inceleyen araştırmacılar tarafından Limni Adası üzerine çokça çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar genel olarak arkeoloji alanında neolitik ve tarih alanında Bizans dönemi incelemeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ada ile ilgili Bizans dönemi çalışmaları, Osmanlı tarihi açısından oldukça önemli sayılabilir. Bunlar arasında özellikle Osmanlı idaresine geçiş öncesini kapsayan çalışmalar erken dönem Osmanlı topraklarının ekonomik ve sosyal durumunu ortaya koyma anlamında ışık olabilmektedirler. Bu çalışmalardan bir tanesi Limni Adası'nda Bizans hakimiyetinin son dönemlerini ele alan Fotini Kondyli tarafından yapılmış ve kendi alanında bir boşluğu doldurarak, kırsal alanlardaki manastırların, ani nüfus patlamaları neticesinde yetersiz kalan kaynaklar nedeniyle baş gösteren değişim ve ekonomik dalgalanma karşısında aldıkları tavrı incelemiştir.¹ John Haldon'ın Limni Adası'nın son iki yüz yıllık Bizans dönemini ele aldığı makalesi Osmanlı'nın teslim aldığı Limni Adası'nın sosyal, ekonomik ve idari unsurlarını ortaya koyması açısından önem arz etmektedir.² Adanın demografik unsurlarından olan Latin yerleşimcilerin Osmanlı idaresi öncesi ve sonrasını ele alması bakımından Peter Topping'in makalesi önemli kaynaklardan biri olarak kabul edilebilir.³

Yüksel Pirgon'un çalışması, araştırma sırasında adadaki görevli askerlerin mehter ile olan ilgisini anlamak açısından çalışmaya yardımcı olmuştur.⁴ Limni Adası'nın genel tarihini

¹ Fotini Kondyli, "Tracing Monastic Economic Interests and Their Impact on the Rural Landscape of Late Byzantine Lemnos", *Dumbarton Oaks Papers* 64 (2010).

² John Haldon, "Limnos, Monastic Holdings and the Byzantine State: 1261-1453", ed. A. Bryer ve H. Lowry, *Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society*. Birmingham ve Washington, D.C., 1986. ss. 161-215

³ Peter Topping: "Latins on Lemnos Before and After 1453," ed. A. Bryer ve H. Lowry, *Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society*. Birmingham ve Washington, D.C., 1986, ss. 222-232.

⁴ Yüksel Pirgon, "Osmanlı Dönemi Mehteran-ı Tabl-ı Alem Teşkilatına Genel Bir Bakış", *Akademik Bakış Dergisi* 42, (Celalabat 2014), ss. 64-70.

anlatan Sealy ⁵ ve Osmanlı tarihini anlatan Joseph von Hammer ⁶ ve Osmanlı İmparatorluğu'nun 1300-1600 yılları arasındaki dönemini Klasik Çağ olarak adlandıran Halil İnalçık'ın Osmanlı tarihini anlattığı kitabı ⁷ adanın Osmanlı idaresine geçiş aşamasında yararlanılan kaynaklardır. Adanın bulunduğu coğrafik konumu anlamak ve çevre adaların Osmanlı idaresine girdiği seneleri görsel olarak belirlemek açısından Siriol Davies ve Jack L. Davis'n makalesinde bulunan harita çalışmaya dahil edilmiştir. ⁸

Genel olarak XVI. ve XVII. yüzyıllar üzerinde duran Feridun Emecen, Türk iskanının ortaya çıkmasıyla birlikte oluşan demografik değişimi, sosyal ve ekonomik unsurlarla beraber irdelemiş ve Türk iskanının devamlılık arz ettiği üzerinde durmuştur. ⁹ Arşiv kaynaklarından yararlanarak, belgelendirme ile Türk iskanını sosyo-ekonomik unsurlarla beraber incelemiştir.

Yasemin Demircan, "XV-XVII. Yüzyıllarda Ege Adaları'nda Çeşitli Yönleriyle Küçükbaş Hayvancılık" adlı makalesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun tebaası için düzenlediği vergi politikalarını, fethettiği yerlerin özel durumlarını göz önünde bulundurup, ona göre düzenleyerek uygulamaya koyduğunu göstermeye çalışmıştır. Ege Adaları'ndaki iktisadi kalkınma ve zaman içinde oluşan gıda ihtiyacının şekillendirdiği üretimi de tetkik etmiş ve Osmanlı Limni'si hakkında önemli ekonomik bulgulara ulaşmıştır. ¹⁰ Demircan'ın başka bir çalışması manastırların durumunu incelemektedir. ¹¹ Limni Adası'ndaki fetih sonrası Osmanlı idaresi altındaki manastırların gelişim süreçlerini araştırarak, Osmanlı Devleti'nin politik tavrını ortaya koymuştur. Demircan bu incelemesinde Osmanlıların halkın ihtiyaçlarına kayıtsız kalmadığını da resmi

⁵ F. L. W. Sealy, "Lemnos", *The Annual of the British School at Athens*, 23, (Atina: 1918-1919), ss. 148-174.

⁶ Joseph von Hammer, *Osmanlı Tarihi Cilt 1*, ed. Abdülkadir Karahan, çev. Mehmet Ata, (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1991).

⁷ Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*, çev., Ruşen Sezer, (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016).

⁸ Siriol Davies, and Jack L. Davis, *Greeks, Venice, and the Ottoman Empire, Between Venice and Istanbul: Colonial Landscapes in Early Modern Greece*, (Princeton: American School of Classical Studies at Athens, 2007) ss. 25-31.

⁹ Feridun Emecen, "Limni Adası'nda Türk İskanının Ortaya Çıkışı ve Gelişim Safhaları", *Tarih Dergisi* 46 (2009).

¹⁰ Yasemin Demircan, "XV-XVII. Yüzyıllarda Ege Adaları'nda Çeşitli Yönleriyle Küçükbaş Hayvancılık", *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* 24 (2008).

¹¹ Yasemin Demircan, "XV-XVII. Yüzyıllar Arasında Osmanlı Hakimiyetinde Limni Adası Manastırlarının Durumu", *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 60, (2012).

kayıtları kullanarak, belgeye dayalı olarak belirtmiştir. Elizabeth Zachariadou, Keşişlerin ve denizcilerin Osmanlı idaresindeki durumlarını incelemiş, Osmanlı İmparatorluğu'nun verdiği imtiyazlarını belirtmiştir.¹² Anastasios G. Papademetriou doktora çalışması ile Osmanlı toplumunda devlet ve kilise olgusunu incelemiş ve manastırların sosyal hayat içerisinde ne gibi görevler aldığını araştırmıştır.¹³ John L. Booramra, manastırların Rum Ortodoks Kilisesi içerisindeki ayrılıkçı davranışları ve Batı Kilisesi'nin Aynaroz Manastırları üzerindeki etkisini incelemiş ve Doğu Kilisesi'nde batıdan ayrı kalmak isteyen Rum Ortodoksların Latin etkisine karşı davranışlarını ortaya koymuştur.¹⁴

Osmanlı İmparatorluğu'nun kıvrak zeka olarak tanımlanabilecek yerel kişileri idari unsurlarda kullanma ve yetki verme konusunda Christine Isom-Verhaaren'in Fransa Krallığı ile Osmanlı İmparatorluğunu karşılaştırdığı makalesi önemli detaylar içermektedir.¹⁵ Isom-Verhaansen, Limni Adası Subaşı'sı Hüseyin'in kimliği ve görevlerine değinmektedir.

Limni Adası'nın en önemli unsurlarından olan Tin-i Mahtum hakkında birçok araştırma mevcuttur. Julian Raby'nin makalesi, bir ritüelin Osmanlı döneminde nasıl yapıldığına ilişkin detaylar içermekte ve Tin-i Mahtum hakkında bilgiler vermektedir.¹⁶ Henryk Janowski'nin makalesi pagan bir geleneğin Osmanlı geleneklerine girmesini anlatması bakımından önemlidir.¹⁷ Christiane Nockels Fabbri çalışmasında ortaçağ vebasını tedavi etmek amaçlı hazırlanan ilaç mahiyetindeki Limni toprağı macunlarını incelemiştir.¹⁸ Lowry'nin Piri Reis'in verdiği bilgiler ışığında yayınladığı makalesi, Limni Adası'nda

¹² Elizabeth Zachariadou, "Monks and the Sailors Under the Ottoman Sultans", *Nuova serie, Anno, The Ottomans and the Sea* (Istituto per l'Oriente C. A. Nallino) 20 (81), no. 1 (2001), ss. 139-147.

¹³ Anastasios G. Papademetriou, "Ottoman Tax Farming and The Greek Orthodox Patriarchate: An Examination of State and Church in Ottoman Society (15-16th Century)", *Unpublished Dissertation, Department of Near Eastern Studies, Princeton University*, (2001).

¹⁴ John L. Booramra, Athanasios of Constantinople: A study of Byzantine Reactions to Latin Religious Infiltration, *Church History* 48, no 1, (Mart 1979), ss. 27-48.

¹⁵ Christine Isom-Verhaaren, "Shifting Identities: Foreign State Servants In France and The Ottoman Empire", *Journal of Early Modern History*, 8, sayı 1, (2004), ss. 109 – 134.

¹⁶ Julian Raby, "Terra Lemnia and The Potteries of Golden Horn: An Antique Revival Under Ottoman Auspices", *Byzantinische Forschungen* XXI, (1995), s. 305-345.

¹⁷ Henryk Janowski, "An Earth by Any Other Name: Pre-Ottoman Sources and Names for Lemnian Earth", *Ελληνικά* 58, no. 1 (2008), ss. 47-70.

¹⁸ Christiane Nockels Fabbri, "Treating Medieval Plague: The Wonderful Virtues of Theriac", *Early Science and Medicine* 12, No. 3 (Brill, 2007), ss. 247-283.

Tin-i Mahtum'un çıkarılması ve bu toprağa dair Osmanlı dönemindeki uygulamaları birinci ağızdan aktarması açısından önemlidir.¹⁹

Heath W. Lowry, doktora çalışması olarak incelediği Trabzon şehrinin Osmanlı dönemi boyunca yaşadığı demografik ve dini değişimi ele almış ve din değiştiren kişilerin tapu tahrir defterlerinde baba adı yerine Allah'ın oğlu anlamına gelen Abdullah ismi ile kaydedildiğini öne sürerek kayıtlara yeni bir yorum getirmiştir.²⁰ Heath W. Lowry, Limni Adası'nın Osmanlı dönemi araştırmaları konusunda öncü olarak kabul edilmektedir. Molly Greene büyük ölçüde Lowry'nin araştırmalarından yararlanarak Limni Adası'ndaki Osmanlı uygulamalarının yerel halkın alışkanlıkları ile harmanlanmış olmasına dikkat çekmiş imparatorluğun farklı topraklarındaki uygulamalara örnek teşkil ettiğini savunmuştur.²¹ Lowry, 1980 yılında yayınlamış olduğu makalesinde tapu tahrir defterlerindeki kanunnamelerin öneminin akademik dünyada bilindiği ancak içerdikleri kanun kodlarının bir bütün halinde derlenmediğini belirterek bir boşluğu doldurmuştur.²² Bizans yönetiminden Osmanlı idaresine geçildikten sonra Limni Adası'nda Bizans uygulamalarının devamı niteliğinde olan uygulamaları ortaya koyması açısından Lowry'nin makalesi oldukça önemlidir.²³ Lowry, çalışmasında metin analizi yaparak belgelerdeki bilgileri karşılaştırmıştır. Başka bir çalışmasında Aynaroz Manastırları'nın Osmanlı idaresi altındaki durumlarını inceleyerek, manastırların vergilerden muaf tutulduklarına dair iki adet notu yayınlayarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun farklı dinlere ait kurumlara bakış açısını göstermiştir.²⁴ Lowry, "Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri – Limnos Adasında Yaşam" isimli kitabında Osmanlı Devleti'nin ilk kuruluş yılları olan 150 yıllık fetih politikasının izlerini, Limni Adası'nın XV. ve XVI. yüzyıllardaki Osmanlı

¹⁹ Heath W. Lowry, "Piri Reis Revisited: The Kitab-ı Bahriyye as a Source for Ottoman History-The Aegean Port of Kavala & the Island of Limnos (İlimli) as Described by Piri Reis". *Osmanlı Araştırmaları* 35, (2010), ss. 7-31.

²⁰ Heath Lowry, "Islamization & Turkification of the City of Trabzon (Trebizond), 1461-1583, (İstanbul, 2009).

²¹ Molly Greene, "The Ottoman Experience", *Daedalus*, cilt 134, no 2, On Imperialism, (Bahar, 2005), ss. 88-99.

²² Heath W. Lowry, "A Corpus of Extant Kanunnames for the Island of Limnos as Contained in the Tapu-Tahrir Collection of the Başbakanlık Archives", *Osmanlı Araştırmaları* 1, (1980), ss. 41-60.

²³ Heath W. Lowry, "The Island of Limnos: a Case Study on the Continuity of Byzantine Forms under Ottoman Rule", ed. A. Bryer ve H. Lowry, *Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society*. Birmingham, England ve Washington, D.C., 1986, ss. 235-259.

²⁴ Heath W. Lowry, "A Note on the Population and Status of the Athonite Monasteries Under Ottoman Rule, ca. 1520." *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* (Department of Oriental Studies, University of Vienna) 73 (1981), ss. 115-135.

idaresi altında geçirdiği dönemi ve uygulamaları irdeleyerek aramaktadır. Öne sürdüğü en önemli argümanlarından biri, fetihlerin başarısının sırrının Osmanlı ordusundan ziyade istimalet politikasının altında yattığıdır. Bizans ve Osmanlı ayırımının genel itibarı ile 1453 tarihi olarak belirlenmiş olmasına karşı çıkıyor ve asıl değişimin Osmanlıların İslam ülkelerini fethettikleri 1516-1517 tarihleri olduğunu savunarak, tahrir defterleri ışığında Limni Adası'nın yaşamsal donelerinin Bizans'tan Osmanlı'ya aktararak devamlılık esası güdüldüğünü gözler önüne sermektedir.²⁵ Lowry'nin bu çalışması, Osmanlı dönemi Limni Adası hakkında öncü bir çalışma olarak kabul edilmektedir. Örneklemeye metodu ile Limni Adası özelinde Osmanlı İmparatorluğu'nun uygulamalarını inceleyerek, XIV. ve XV. yüzyıllar boyunca Osmanlı yayılmasının dini bir gaye taşımadığını ortaya çıkarmaktadır. Lowry, Limni Adası'nın iki önemli tahrir defterinden derlediği bilgiler yayınlayarak karşılaştırmalı bir çalışma ortaya koymuştur. Çalışmanın en önemli özelliği, eksiksiz olarak günümüze kadar ulaşmış olan tahrir defterlerinin yayınlanmasıdır. Tahrir defterlerinin eksiksiz olması, adanın sosyo-ekonomik unsurlarının tam olarak araştırılabilmesine olanak vermektedir.

²⁵ Heath W. Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, Çeviri: Alper Öztürk, (İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2012).

3. KAPSAM VE YÖNTEM

Osmanlı Devleti'nin imparatorluğa geçiş döneminde, kendi istekleri ile hakimiyet altına girmeleri sonucu buralarda yaşayan yerli halka devletin sağladığı imkanların, uygulamaların ve imtiyazların Osmanlı toplumuna entegrasyon sürecini nasıl etkilediğini incelemek üzere, Limni Adası örnek olarak seçilmiştir. Bu tezde örnekleme metodu kullanılarak, Limni Adası halkı özelinde, Osmanlı İmparatorluğu'na uyum süreci tartışılacaktır. Ada halkının ticari, askeri, dini faaliyetleri ve nüfus yapısı göz önünde bulundurularak, Osmanlı Devleti'nin idari ve siyasi tutumu ortaya çıkarılacaktır.

Limni Adası'nın nasıl Osmanlı egemenliği altına girdiğini anlamak üzere, on beşinci yüzyıl kronik yazarlarından Kritovulos'un ve Mikhael Doukas'ın aktarımları incelenecektir. Hakimiyet altına alındıktan sonraki demografik durum, ekonomik faaliyetler ve vergi uygulamaları, Heath W. Lowry'nin transkripsiyonunu yapmış olduğu 1490 ve 1519 tarihli tahrir defterleri bilgilerine dayanarak tartışılacaktır. Ayrıca Bizans dönemi verileri ile Osmanlı dönemi manastır bilgileri karşılaştırılacak ve Limni Adası'nda Osmanlı hakimiyeti sonrası oluşan değişimler ortaya çıkarılacaktır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri²⁶ (bundan böyle TTD 75), Heath W. Lowry'nin 75 numaralı Tahrir Defterinin Limni Adası'nı içeren yapraklarının yayınlanmamış transkripsiyonu²⁷ ve Abdullah Sivridağ, Ahmet Özkılınç, Ali Coşkun ile Murat Yüzbaşıoğlu'nun yayına hazırladığı, 1519 tarihli Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri'nin transkripsiyonu bu araştırmada yararlanılan ana ilk el kaynaklardır.²⁸ Bu kaynaklar kullanılırken, Limni Adası köy ve manastırlarının isimleri ve vergi dökümleri Lowry'nin transkripsiyonundaki bilgiler kullanılarak verilmiştir. Limni Adası kalesi Palo Kasri'nin 1519 tarihli vergi

²⁶ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tapu Tahrir Defteri no. 75.

²⁷ Heath Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, Bahçeşehir Üniversitesi, Heath Lowry Kütüphanesi, yayınlanmamış çalışma, (İstanbul,1980).

²⁸ Sivridağ, A., A. Özkılınç, A. Coşkun, ve M. Yüzbaşıoğlu. *75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri (925/1519)*. Cilt I. Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 2009.

mükelleflerinin isimleri ve vergi detayları TTD 75'in ilgili bölümünün transkripsiyonu yapılarak incelemeye dahil edilmiştir. Limni Adası'nın 1519 tarihindeki vergi denetmeni tarafından yazılmış olan nüfus sayısı bilgisi ve yerleşim yerlerinin ödemekle yükümlü oldukları adet-i ağnam ve resm-i ağıl miktarları için Sivridağ v.d.'nin yapmış olduğu transkripsiyon kullanılmıştır.

Limni Adası'nın 1490 ve 1519 tarihli iki adet tapu tahrir defteri kayıtları ele alınıp örnekleme ve karşılaştırma metodu ile adanın sosyo-ekonomik durumu üzerinde durulacaktır.

4. OSMANLI HAKİMİYETİNE GİRİŞ

Limni Adası tarihinin detayları, F. Emecen'in hazırlamış olduğu ansiklopedi maddesi²⁹ ve F.L.W. Sealy'nin makalesinde³⁰ anlatılmaktadır. Burada ele alınacak olan Limni tarihi, adanın Venedik ve Osmanlı arasında el değiştirdiği dönemi ve Osmanlı idaresinin yaklaşık olarak ilk yirmidokuz yılını içermektedir. Bu bölüm, Osmanlı dönemi öncesi Limni Adası'nın hangi güçlerin idaresinde olduğunu, Osmanlı'nın hangi şartlarda adada hüküm sürmeye başladığını ortaya koyabilmek ve buna bağlı olarak adada var olan demografik yapıyı anlamak için dahil edilmiştir. Önceki sosyo-ekonomik yapının ele alınması, bu yapının Osmanlı dönemi idaresi altına giren Limni halkının entegrasyonuna herhangi bir katkı sağlayıp sağlamadığını ortaya koymak açısından önemlidir. Limni Adası'nın Osmanlı hakimiyetine giriş hikayesi Osmanlılar tarafından yapılmış bir sefer ya da baskı olmadığını kanıtlamakta ve toplumun kendi arzusu ile kendilerini yönetecek gücün kim olacağını seçtiklerini söylemektedir.³¹ Limni Adası'nda Osmanlı idaresi 1453 yılı itibariyle başlamış ancak sürekli ve doğrudan olmamıştır. İlk Osmanlı idaresi ile ikinci arasında biçim olarak farklılık mevcuttur. Bu nedenle bu iki dönem ayrı olarak ele alınmalı ve iki farklı idari şekil olarak düşünülmelidir. Her iki dönem de idarenin kesintiye uğradığı dönemlerdir. Süreklilik gösteren Osmanlı idaresi ancak Venedik ile imzalan anlaşma sonrası tesis edilebilmiştir. Bu tezin konusu ikinci Osmanlı idaresinin ortaya çıktığı zaman ve Venedik ile yapılan anlaşma sonrası ile ilgilenmektedir. Ancak ilk idari şekil de ada halkının davranış biçimini anlamak açısından açıklanmalıdır.

4.1 İLK OSMANLI İDARESİ

İstanbul'un fethi ile birlikte, Bizans İmparatorluğu'nun yıkılması, Ege Adaları'ndaki halk arasında tereddüt ve korku yaratmış, Venedik veya Ceneviz yönetiminde olan adalara göçe hazırlanmışlardı. Ada o zamana kadar Bizans idaresi altında idi.³² Bu durumda insiyatifi ele alan Kritovulos, adalara çıkartma yapılmaması konusunda bir anlaşma

²⁹ Feridun, M., Emecen, "Limni", *İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: DİA, 27, 2003), ss. 190-192.

³⁰ Sealy, "Lemnos", *The Annual of the British School at Athens*, 23, (Atina: 1918-1919), ss. 148-174.

³¹ Emecen, "Limni", s. 190.

³² A.g.e., s. 190.

yaparak, Osmanlı Donanması aracılığı ile İstanbul'a bir heyet yollamış ve Fatih Sultan Mehmed, Limni'nin Taşöz ile beraber o dönemde Osmanlı kontrolünde olan Midilli Adası idaresine verilmesine karar vermiştir. Midilli Adası 1354 yılında Bizans İmparatoru tarafından Cenevizli bir aile olan Gattilusio ailesinin idaresine verilmişti.³³ Böylece Limni Adası, Osmanlı'ya haraç ödeme şartıyla Ceneviz hakimiyetine geçmiştir.³⁴

Şekil 4.1: Limni Adası coğrafi konumu

Kaynak : Siriol Davies, and Jack L. Davis, *Greeks, Venice, and the Ottoman Empire*, s. 26.

Şekil 4.1'de Limni Adası coğrafi konumu siyah bir nokta ile işaretlenmiştir. Adanın jeopolitik önemi yukarıdaki şekilden anlaşılmaktadır. Lokasyon olarak Ege Denizi'nin kuzeyinde, doğusundaki ve batısındaki karaya hemen hemen eşit uzaklıkta bulunmaktadır.

³³ Machiel Kiel, "Midilli", *İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: DİA, 30, 2005), s. 11.

³⁴ Kritovulos. *Tarih-i Sultan Mehmed Han-ı Sani (İstanbul'un Fethi)*. Çeviren Karolidi ve Muzaffer Gökman. İstanbul: Kitapçılık Tic. Ltd. Şti. Yayınları, 1967.

Bozbaba, Bozcaada, Gökçeada, Semadirek ve Tasos adaları ile çevrilmiştir. Bu adalardan Bozcaada, yerleşim olmaması dolayısı ile herhangi bir idareye bağlı değildi.³⁵

1455 yılında Midilli Adası Ceneviz Dukası Doreno Gattilusio'nun ölümün ardından oğlu Domenico Gattilusio yerine geçmiş ve yıllık vergiler ödenmek üzere Doukas görevlendirilmiştir. Anlatıdan, Limni Adası vergisinin 2325 altın sikke olduğu anlaşılmaktadır. İlginç bir şekilde, Midilli Adası'nın vergisinin 1000 altın sikke arttırılmasına rağmen, Limni Adası için alınan vergi miktarı aynı olarak korunmuştur³⁶ Bu durumun Limni Adası halkına olan sempatiden kaynaklandığı düşünülebilir. Ada halkının daha önce de belirtildiği üzere, ılımlı yaklaşımları ve Osmanlı başkentini ziyaretleri bu sempatiyi getirmiş olabilir. İdari olarak Osmanlı'ya bağlı olan Limni Adası'nın Ceneviz Dükası idaresinde vergi veriyor olması ele alındığında, adada doğrudan bir Osmanlı idaresinden söz edilemez. Nitekim, bu yönetimden şikayetçi olan ada halkının İstanbul'a bir heyet göndererek doğrudan Osmanlı idaresi istediklerini bildirmesi üzerine, Hamza Bey adında bir vali tayin edilmiş ve doğrudan idare Mayıs 1456 yılında başlamıştır. Bu idare 1456 yılı sonu papalık donanması işgaline kadar sürmüştür.³⁷ Burada dikkate alınması gereken, ada sakinlerinin yönetiminden memnun olmadıkları Katolik Niccola Gattilusio yerine Osmanlı sultanı Mehmed'in göndereceği bir kulunun idaresini yeğlemeleridir. Bu amaçla gönderdikleri bir heyet, Mehmed'den istekte bulunmuş ve sultan Hadım İsmail'e, adayı "adil bir biçimde", vali olarak görevlendirilecek olan Hamza'ya teslim etmesini emretmiştir.³⁸ Bunun üzerine Midilli Adası Beyi Limni Adası'na komutanlarını göndermiş, halkın barışçıl ve yumuşak yolla ikna edilmeleri sağlanmaya çalışılmıştır. Ancak, Limni'ye çıkan komutanlar adayı hakimiyetleri altına almak için saldırmış ve ada halkı müdafaalarını başarıyla gerçekleştirmişlerdir. Sonuç olarak Niccola Midilli'ye götürülmüş ve halkın kahramanlığı ve Midilli Adası Beyi komutanlarının yaptıkları, adaya ulaşan yeni vali Hamza tarafından Fatih Sultan Mehmed'e bildirilmiştir.³⁹ Katolik yöneticilere olan güvenin zedelenmiş olması sadece Niccola'ya bağlanmamalıdır. Dördüncü Haçlı Seferi

³⁵ Cengiz Orhonlu, "Bozcaada", *İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: DİA, 6, 1992), s. 317.

³⁶ Mikhael Doukas, *Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, ed. Nezh Başgelen, Çev. Bilge Umar, (İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2016), ss. 291-292.

³⁷ Emecen, "Limni", s. 190.

³⁸ Doukas, *Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, s. 298.

³⁹ A.g.e., s. 299.

sonrası yükselen Katolik ve anti-Latin propagandanın da etkileri olabilir. Ada halkı, tıpkı iki asır önce elli yedi yıllık Latin istilasını yaşayan Konstantinapolis halkı gibi, Türk idaresini yeğliyor olarak düşünülebilir.⁴⁰ Bu açıdan bakıldığında, adaya barışçıl olarak gelen komutanların saldırı düzenlemesi 1204'te haçlıların Konstantinapolis'e gelip işgal etmesiyle benzeşmektedir. Limni halkının Türk idaresini tercih etme sebepleri arasında, tarihin tekerrür etmemesi için en sorunsuz idare biçimini seçme gayreti sayılabilir. Sonuç olarak, Osmanlı idaresi dolaylı olarak başlamış ve doğrudan idare ile ancak birkaç ay yönetilmiştir. Toplam olarak dolaylı ve doğrudan Osmanlı idaresi 3 yıldan biraz fazla sürmüştür. Vali atanması başta olmak üzere Osmanlı uygulamalarının ne olduğu konusunda ele alınabilecek birkaç ay vardır. Osmanlı kaynaklarına göre, ada doğrudan yönetilmeye başladıktan sonra, Murad isminde bir muhafız ve en az 100 yeniçeri görevlendirilmiştir.⁴¹ Limni halkının davranış biçimi ve yaşanan gelişmeler istimalet politikası açısından ele alındığında, Midilli Adası vergisinin arttırılırken Limni Adası'nın vergisinin aynı kalması sonucunun ortaya çıktığı görülmektedir.

Ege Denizi adalarını hakimiyeti altına almak isteyen Papa'nın göndermiş olduğu gemiler, Katalanlar ve korsanlar beraberce Limni'ye saldırıp adayı hakimiyetleri altına almışlardır.⁴² Adaya asker çıkaran Başkomutan Ludovico, ada sakinleri ve muhafız Murad yönetimindeki Yeniçerilerle anlaşma yaparak egemenliklerini kabul ettirmişlerdir.⁴³ 1459 yılına kadar ara verilen bir Osmanlı İdaresi söz konusudur. Fatih Sultan Mehmed, önce bir donanma yollamış ancak başarısız olunca başka fetihlere yönelmiş ve adalar ile ilgili durumu sonraya bırakmıştır.⁴⁴

Limni halkının davranış biçimi ele alındığı zaman, dini bir amaç veya soy gayesi ile hareket etmedikleri, mevcut sosyo-ekonomik durumlarını muhafaza etmek için adaya egemen olacak devlet hususunda esneklik gösterdikleri görülmektedir.

⁴⁰ Bu konuda daha detaylı bilgi için bkz., John L. Boojamra, Athanasios of Constantinople: A study of Byzantine Reactions to Latin Religious Infiltration, *Church History* 48, no 1, (Mart 1979), ss. 29-30.

⁴¹ Emecen, "Limni", s. 190.

⁴² Doukas, *Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, s. 300.

⁴³ Kritovulos, *Tarih-i Sultan Mehmed Han-ı Sani (İstanbul'un Fethi)*, s. 143.

⁴⁴ Doukas, *Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, ss. 301-302.

4.2 İKİNCİ OSMANLI İDARESİ

Kritovulos (1967, s.167) şöyle demektedir:

Bu esnada İmroz'lu «Kritovulos» İtalyanların istilâsı altında bulunan Limni adası eşrafına Padişaha itaatlerini arz etmelerini teklif etmekteydi. Kritovulos, ada halkının güvenini kazanmış olduğundan onlar bu konu hakkında onunla gizli olarak muhabere yapma tekliflerini kabul edip kendisinin adaya gelmesi şartıyla teslim olacaklarını dahi yemin ile temin eylediler.

Yukarıdaki pasajdan da anlaşılacağı üzere, Kritovulos'un Limni Adası halkına yapmış olduğu teklif ve gizli anlaşma, Osmanlı hakimiyetine istekli bir toplumun varlığını göstermektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırlarına 1459 yılında tekrar dahil olan Limni halkının, Osmanlı hakimiyetini isteyerek bilinçli bazı adımlar attığı ortadadır. Kritovulos'a üç yıl öncesinde başlayan güven Limni Adası sakinlerinin, gizli anlaşmaya uymaları ve müttefik olarak kabul ettikleri Kritovulos ve askerlerinin gece adaya girmelerine izin vermeleri ve bunun sonucu adada az sayıda bulunan İtalyanların teslim olması ile sonuçlanmıştır.⁴⁵ Fatih Sultan Mehmed, adanın yönetimini, söz verdiği üzere, yıllık haraç ödemesi şartıyla Demetrios Palaeologos'a vermiştir. Palaeologos'un, daha önceleri adada Bizans Valisi olarak görev yaptığı belirtilmektedir.⁴⁶ Osmanlı İmparatorluğu bir politika olarak, Bizans soylularından yararlanmak suretiyle, yetişmiş devlet adamlarını hizmetine sokmuş ya da kendisine bağlamıştır. Limni Adası yönetiminde de bu uygulamanın hayata geçirildiği görülmektedir. Ada halkının, Osmanlı idaresine uyum sürecinde önemli bir adım olarak sayılabilir.

Limni Adası, halkın onayıyla, teslim alınmıştır. Bu teslim şekli, Osmanlı İmparatorluğu'nun daha bir Beylik iken de hücumda bulunmadan önerdikleri ve karşılığında barışçı bir politika izleyerek,⁴⁷ halkın yaşam biçimini aynen devam ettirmesine olanak sağlayan bir yöntemdir. İdari olarak ada halkına yakın ve bilinen bir

⁴⁵ Limni'nin teslim olması hakkında detaylı bilgi için bkz. Mikhael Doukas, *Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, ss. 167-170.

⁴⁶ V. Laurent, "Le Dernier Gouverneur Byzantin de Constantinople, Demetrius Paleologue Metochite", *Revue Des Etudes Byzantines* (1957) içinde, (Lowry tarafından alıntılanmıştır, *Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, Giriş*, s. xix).

⁴⁷ Osmanlı teslim politikası hakkında detaylı bilgi için bkz. Heath W. Lowry, "Early Ottoman Period", *The Routledge Handbook of Modern Turkey*, (2012), ss. 1-14.

kişinin görevlendirilmesi, karşılıklı güven duygusunun tesis edilmesi ve yerlilerin sadakatini temin etmek ve hakimiyetin devamlılığı için gerekli unsurlardan biri olarak sayılabilir.

4.3 VENEDİK SAVAŞI SONRASI HAKİMİYET

Şekil 4.2: Kuzey Ege adalarının fetih yılları

Kaynak : Siriol Davies, and Jack L. Davis, *Greeks, Venice, and the Ottoman Empire*, s. 26.

Osmanlı-Venedik arasındaki on altı yıl süren uzun savaş sırasında Venediklilerin hakimiyetine giren ada, barışın ardından 1479'da tekrar Osmanlı idaresine geçmiştir. 1478 yılında, savaştan bıkmış ve yorulmuş olan Venedik Cumhuriyeti Kroya, Limni ve Mora'nın bir kısmını Osmanlı'ya vermeyi ve hatta Osmanlı İmparatorluğu'ndan aldıkları tüm toprakları iadeyi, şap madenleri için yüz bin duka ödemeyi de teklif etmişlerdir.⁴⁸ Teklif sonrası yapılan görüşmeler üzerine 1479'da barış sağlanmış ve böylece Limni

⁴⁸ Joseph von Hammer, *Osmanlı Tarihi Cilt 1*, ed. Abdülkadir Karahan, çev. Mehmet Ata, (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1991), s. 259.

Adası'nda Osmanlı İmparatorluğu idaresi yeniden başlamıştır.⁴⁹ Şekil 4.2 Kuzey Ege adalarında mutlak idarenin tesis edildiği yılları göstermektedir.

Fatih Sultan Mehmed kendisini Doğu Roma İmparatorluğu'nun sahibi olarak gördüğü için tüm topraklarının kendisine ait olduğunu savunmuş ve Balkanlarda Tuna nehrini doğal sınır kabul ederek, güneye başka bir devletin yerleşmesine izin vermemek ve önceden yer edinmiş olanları kovmak amacıyla tetikte olmuştur. Bu politikayı izleyen Fatih, Venedik ile yaptığı savaş dışında başka seferlere de önem vermiş, önce Mora, sonra sırasıyla Bosna ve Arnavutluk'u fethetmiştir.⁵⁰ Karadeniz'deki Bizans ile bağlantılı Trabzon Rum İmparatorluğunu da önce haraca bağlamış daha sonra da ortadan kaldırmıştır. İstanbul üzerinde hak iddia edebilecek, ya da Doğu Roma İmparatorluğu'nun varisi olduğu iddiasında bulunabilecek devleti ortadan kaldırmak, hak sahipliğini sonuna kadar korumak içindir. Aynı zamanda Ege'de, adalarda yaşayan halkın besleyebilecekleri bir umut ihtimalini de ortadan kaldırmıştır. Böylece kendi tebaası ve henüz hakimiyeti altına almamış olduğu eski Doğu Roma İmparatorluğu topraklarında yaşayan halk için dindaş, soydaş olarak isimlendirilebilecek ve medet umulabilecek hiçbir devlet kalmamıştır. Limni halkı uzun bir aradan sonra daha önce deneyimlemiş oldukları Osmanlı idaresi altına girmişlerdir. 1480 yılında adada görevli olan subaşına ve adadaki Türklere karşı çıkan isyan sonucunda isyancılar Rodos'a kaçmışlardır.⁵¹ Her ne kadar ada halkı Venedik-Osmanlı savaşı öncesi Osmanlı idaresini istemiş olsalar da 1479 yılında adada hakimiyet kurulmasından sonra bu durumdan veya adadaki yerel yönetimden memnun olmayan sakinlerin olduğu açıktır.

Limni Adası Venedik-Osmanlı-Papa üçgeninde sıkışmış ve halk son birkaç asır sürekli savaflara ve saldırılara maruz kalmıştır. Bunlardan önemli olanları başlıca 1292'de Roger Louria'nın saldırısı, hemen akabinde 1296'da Venedikli Malabranca'nın yağması, 1303'te Katalanlar'ın ganimet avı ve Türk korsanlarının Ege'deki varlığı, 1307'de Venedik filosunun Minotto komutasında adayı alması, 1350'lerde Alexios'un korsan saldırıları, 1377-81 yine bir Venedik filosunun adaya hakimiyeti, 1439 Venedik saldırısı,

⁴⁹ Hammer, *Osmanlı Tarihi Cilt 1*, s. 259.

⁵⁰ İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ*, ss. 31-32.

⁵¹ Sathas, *Documents Inedits*'in içinde, (Topping tarafından alıntılanmıştır, "Latins on Lemnos Before and After 1453", s. 231).

1441-42 Türk saldırısı ve sonra 1464 yine Venedik saldırısı sayılabilir.⁵² Limni beş kere idari değişiklik yaşamış ve bu durum adayı ekonomik ve demografik olarak etkilemiştir.⁵³ Osmanlı İmparatorluğu'nun kesintisiz olarak hüküm sürmeye başladığı dönemde, Limni halkı için savaştan ve yağmadan zarar görmüş, farklı dönemlerde farklı güçler tarafından idare edilmiş bir halk tanımlaması yapılabilir.

1479 yılı itibariyle başlayan Osmanlı hakimiyetinin ada halkı üzerindeki etkileri ve Osmanlı'nın bir devlet olarak davranış biçimi 1490 ve 1519 tarihlerinde yapılmış olan tapu tahrirleri verilerine göre incelenecektir. Bu bağlamda ilk olarak adanın Osmanlı hakimiyetine girmiş olduğu on beşinci yüzyıl sonu ele alınacak ve adanın idari, ekonomik ve demografik yapısı 1490 tarihli tapu tahririnin yorumu ile irdelenecektir.

⁵² Haldon, Limnos, Monastic Holdings and Byzantine State: ca 1261-1453, s. 182.

⁵³ A.g.e., s. 183.

5. XV. YÜZYIL BAŞINDA LİMNİ ADASI

Osmanlı İmparatorluğu'nun on beşinci yüzyılda Limni Adası'ndaki varlığını incelerken ele alınabilecek dönem, sadece yüzyılın son on yılıdır. Bunun sebebi 1490 yılında yapılmış olan tahririn elde olmasına karşın daha önce yapılmış olan bir tahririn günümüze ulaşmamasıdır. Elde bulunan tahrire iliştilmiş bir nottan yola çıkan Lowry, 1490 öncesi dönemde en az iki kere daha tahrir yapılmış olduğunu belirtmiştir.⁵⁴ Notta 1477 tarihi bulunmakla beraber, yazıldığı tarihten ziyade, daha önce alınmakta olan vergi miktarını belirtmesi bakımından önemlidir. Yukarıda açıklandığı üzere, Limni Adası 1479'daki mutlak hakimiyetin kurulmasından evvel, kısa süreli de olsa iki kez Osmanlı idaresine girmiştir. 1476'da Venediklilerin adadaki iki kalede hakimiyet kurduğunun belirtilmesi⁵⁵ adanın diğer bölümlerinde hakimiyet kuramadıkları anlamına gelir ki, bu da Osmanlı idaresinin varlığına bir işaret olarak kabul edilebilir. Bu nottaki tarihin ışığında 1479'da Venedik ile yapılan barış öncesi fiili olarak Osmanlı idaresi tesis edilmiş olarak kabul edilebilir.⁵⁶ Adada ele geçirilmiş olan yerlerin tahriri yapılmış olabilir. Tarihin 1477 olması, Osmanlı İmparatorluğu'nun eline geçirdiği topraklardaki vergi kalemlerini kayıt altına alma hızını ölçmek bakımından ve mevcut olmayan belgelerin olası tarihleri hakkında fikir yürütebilmek açısından çok mühimdir. Bu düşünceden yola çıkılırsa, Venedik ile olan uzun savaş öncesi bir tarihte yine yetkili yollanmış ve adanın vergi gelirleri kayıt altına alınmış olmalıdır. Günümüze ulaşmamış olan bu belge ya doğrudan Osmanlı idaresinin ilk kez tesis edildiği 1456 yılı ya da ikinci kez hakimiyetin sağlandığı 1459 yılında hazırlanmış olmalıdır. Bu tarihlerin doğru olduğu kabul edildiğinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir devlet olarak vergilendirmeye verdiği önem ve edinilen toprakları tüm gelirleriyle beraber anında kayıt altına aldığı görülmektedir. Barış anlaşması sonrası 1479'da tahrir yapılmama sebebi de zaten 1477'de tahrir yapılmış olması ve durumun aynı şekilde muhafaza edilmeye karar verilmiş olması olabilir. 1490 yılında tekrar bir tahririn yapılma nedeni de değiştirilen vergi miktarları olarak kabul

⁵⁴ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 56-57.

⁵⁵ Sealy, "Lemnos", s. 156 ve Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 55-57.

⁵⁶ Emecen, "Limni", s. 190.

edilebilir. Tüm bunlar ele alındığında öncelikli olarak adanın ekonomik unsurları ele alınmalı ve daha sonra da adanın demografik, idari, askeri, dini özellikleri açıklanmalıdır.

5.1 EKONOMİK UNSURLAR

Limni Adası halkının üretim faaliyetleri ve buna bağlı olarak ticari hareketlilik ile vergilendirme usul ve miktarı, dönemin yaşam koşullarını saptama açısından en önemli unsurlardır. Osmanlı hakimiyetine girmiş olan bir yerleşim yerinin ödediği vergiler ve aldığı muafiyetler, yönetimin kendilerine karşı olan politik davranışını anlamak açısından önemlidir. Ada halkının refah düzeyinde oluşan değişiklikler, tahrir defterleri verilerine göre karşılaştırılacaktır. Arşivde bulunan en erken tarihli tahrir defteri 1490 tarihli dir. Bu sebeple bu tarihten önceki veriler henüz bilinmemektedir. Bu defterin transkripsiyonu Heath W. Lowry tarafından yapılmış ve veriler ayrıntılı tablolarla sınıflandırılmıştır. Her ne kadar eldeki tüm bilgiler 1490 tahririne göre sınıflandırılmış olsa da, daha önce yukarıda adı geçmiş olan 1477 tarihli nottaki bilgi de kullanılacak ve 1490 öncesi vergi miktarı ve ekonomik unsurlar hakkında tahminlerde bulunulacaktır. Çalışmanın bu bölümünde, onbeşinci yüzyılda Osmanlı idaresindeki Limni Adası'nda üç tahrir yapıldığı varsayımından yola çıkılarak ve ilk tahrir yılı 1456, ikinci tahrir yılı 1477 kabul edilerek bazı tahminlerde bulunulmuş ve 1490 tahrir bilgilerine göre Limni Adası ele alınmıştır.

5.1.1 Tarım

1490 yılında, Limni Adası sakinlerinin ödedikleri öşür vergisi incelendiğinde, adalıların buğday, arpa, bürölce, nohut, keten ve üzüm yetiştirdikleri, bunların dışında ayrıca bostan ve ektikleri bahçeler için vergi ödedikleri ortaya çıkmaktadır.⁵⁷ Her ne kadar önceki dönemlere ait bir tahrir henüz ortaya çıkmamış olsa da, 1490 tarihli tahrirdeki küçük notun tarihi ve barındırdığı küçük bilgi önceki vergi miktarı konusunda fikir vermektedir. 1479'da tesis edilen doğrudan yönetimden itibaren 1490 yılına kadar on bir yıllık bilgi noksanlığı olsa da halkın aynı ürünleri ektiği, aynı işlerle uğraştığı düşünülebilir ve 1490 tahrir defterinin Osmanlı idaresinin erken dönemi hakkında aydınlatıcı olduğu söylenebilir. On bir yıllık bir dönem, üretim ve ticari faaliyetlerde büyük değişiklik

⁵⁷ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 67-80.

içerecek kadar uzun bir dönem değildir. 1477 tarihli notta öşürün badem ve zeytinden alınması ile ilgili bir kayıt bulunmaktadır.⁵⁸ O tarihte adada sadece badem ve zeytin yetiştirildiği ve sadece bu ürünler üzerinden ticaret yapıldığı varsayımı adanın hem Bizans dönemi tarım faaliyetleri hem de Osmanlı dönemi tarım faaliyetleri ile uyuşmamaktadır. Ada halkının geçim kaynaklarında ani ve kısa süreli değişiklik olması kabul edilebilir bir durum değildir. Sphrantzes'in aktardığı adanın iki önemli yeri olan Palo Kasri Kalesi ve iskele harici tüm bölgelerin Osmanlı tarafından ele geçirildiği⁵⁹ bilgisi nottaki detay ile beraber ele alındığında, 1477'de adanın hemen hemen tüm tarımsal alanlarının Venediklilerin kontrolünde olduğu düşünülebilir. Bu yüzden 1490'da öşüre tabi olmayan badem ve zeytin,⁶⁰ 1477'de ada halkının diğer arazilere Venedikliler sebebiyle ulaşamaması ya da bu arazilerde bir süre tarım yapılmasının bir şekilde mümkün olmaması sebebiyle ada halkının yetiştirdiği sınırlı ürünler olarak kabul edilmiş ve vergilendirilmiş olabilir. 1479'da yapılan anlaşmaya istinaden adadan ayrılan kişilerin⁶¹ 1477'de Osmanlı adanın büyük bölümünü ele geçirdiğinde, Venediklilerin hakim olduğu bölgeye gitmiş olabilecekleri dikkate alınması gereken bir ihtimaldir. Durum eğer böyle ise, Osmanlı idaresindeki bölgede kalan nüfusun az olması ve Palo Kasri Kalesine çekilen ahalinin tarımsal alanların çoğunun sahibi olması gibi sebeplerle, kalan kişilerin toprağı işleyemeyecek durumda olması, ihtimal dahilindedir. Bu yüzden sadece bu iki üründen öşür alınmış olabilir. Başka bir ihtimal de bu nota sadece alınan vergi miktarının değiştirildiği ürünler eklenmiş ve diğerleri ayrıca belirtilmeye ihtiyaç olmadan daha önceki vergi miktarı üzerinden tahrir defterine kaydedilmiş olabilir. Bir gün, 1477 tarihli tahrir defteri bulunursa, bu varsayımlar üzerinden yola çıkılarak bir değerlendirme yapılabilir.

Geç Bizans döneminde adanın verimli olan orta, kuzey ve doğu bölgelerinde ekilen ürünler buğday, arpa, saman, üzüm bağları ve meyve ağaçları olarak ortaya çıkmaktadır. Osmanlı döneminde, 1490 tahrir defteri kayıtlarına göre ekim aynı bölgelerde yapılmaya

⁵⁸ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 56.

⁵⁹ A.g.e., s. 57.

⁶⁰ A.g.e., s. 56.

⁶¹ Fr. Miklosich ve Ios. Müller, Res Graecas Italiasque illustrantia içinde, (Lowry tarafından alıntılanmıştır, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 36).

devam edilmektedir.⁶² Vergi kalemleri olarak, buğday, arpa, b r lce, nohut, keten, şıra, bostan ve bahçe görülmektedir.⁶³ Geç dönem Bizans ve erken dönem Osmanlı idaresi altında Limni Adası sakinlerinin aynı ürünleri ettikleri görülmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere, adada çok kısa denilebilecek bir zaman diliminde ekilen ürünlerden vazgeçilmesi ve bir süre sonra tekrar ekilmeye başlanması mümkün görülmemektedir.

Bizans döneminde orta halli bir aile 18 gram altın vergi vermekteydi. Osmanlı tahrir defterine göre ise 13,57 gram altın vergi alınmaktaydı.⁶⁴ Bizans döneminde vergilendirmenin daha ağır olduğu görülmektedir. Osmanlı'nın vergiye tabi Limni Adası sakinlerini, askeri yardımcı kuvvetler hariç, fakir, orta halli, zengin olmak üzere üç kategoriye ayırdığı ve bu esasa göre vergilendirdiği görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nda o dönemde uygulanmayan modern denilebilecek bir vergi sistemi Limni Adası için uygulanmıştır.⁶⁵ Böyle bir sistemin uygulanmasında, ada halkının Osmanlı hakimiyetini isteyerek savaşmadan kabul etmiş olması ve 1453 tarihinden sonra dönem dönem hakimiyet kaybedilse de ada sakinlerinin Osmanlı idaresine karşı olan sadık davranışları etkili olmuştur. Bu vergi sistemi Devletin, yeni ve sadık tebaasına tanıdığı bir imtiyaz olarak düşünülebilir.

5.1.2 Hayvancılık

Osmanlı  ncesi dönemde, manastır kayıtlarından anlaşıldığı üzere, manastırlar hem toprak işlemiş hem de hayvancılık yapmışlardır. İklım değişikliği yařanması⁶⁶ ve nüfustaki düşüşe bağlı olarak insan gücünde azalma⁶⁷ gibi nedenlerden dolayı

⁶² Kondyli, "Tracing Monastic Economic Interests and Their Impact on the Rural Landscape of Late Byzantine Lemnos", s. 134.

⁶³ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 67-75.

⁶⁴ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 63.

⁶⁵ A.g.e., s. 58.

⁶⁶ İklım değişikliği ile ilgili olarak bkz., Geyer, "Esquisse pour une histoire des paysages depuis l'an Mil," in *Paysages de Mac doine: Leurs caractères, leur évolution   travers les documents et les documents et les r cits des voyageurs*, içinde; aynı yazar, "Physical Factors in the Evolution of the Landscape and Land Use," içinde; I. G. Telelis, "Historical- Climatological Information from the Time of the Byzantine Empire (4th-15th Centuries AD)" içinde; aynı yazar, "Climatic Fluctuation in the Eastern Mediterranean and Middle East AD 300-1500 from Byzantine Documentary and Proxy Physical Paleoclimatic Evidence - a Comparison," içinde (Fotini Kondyli tarafından alıntılanmıştır, "Tracing Monastic Economic Interests and Their Impact on the Rural Landscape of Late Byzantine Lemnos", s. 137).

⁶⁷ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 111.

manastırların hayvancılıkla uğraşması devlet tarafından teşvik edilmiştir. Bunun için manastırların sürüleri vergiden muaf tutulmuştur.⁶⁸

Osmanlı vergilendirme sisteminde, beslenen hayvanlardan da bir çeşit çift vergisi alınmaktaydı. Osmanlı topraklarında zamana, yerleşim yerine ve koyun sayısına göre değişen adet-i ağnam miktarı, genel uygulama ele alınırsa, iki koyundan bir akçe olarak hesap edilmiştir.⁶⁹ Limni’de vergiye tabi koyun sayısını belirlerken kuzulama devrelerini de hesaba katan görevlinin şu yazdıkları dikkat çekicidir;

Lowry, (2012, s. 81):

Koyun vergisine (adet-i ağnam) dair: Adanın iklimi ılıman olup aşırı soğuk nadiren görüldüğünden koyunları koçlardan ayırma adetleri yoktur. Bu sebepten ötürü kuzular bir mevsime mahsus değildir. Onlar [kuzular] koyunlarla birlikte sayılsalarda köylüler arasında huzursuzluk yaratırdı; çünkü kuzuları koyunlarla birlikte sayılmadan koyun başına 1 akçe vermeyi kabul ettiler. Sadece koyunlarının sayılacağı ve koyun başına 1 akçe alınacağı kaydedilmiştir.

Yukarıdaki pasajda açıkça belirtildiği üzere, köyde huzursuzluk yaratmamak adına, ada sakinlerinin eski geleneklerine göre istisnai bir vergilendirme hesabı yapıldığı açıktır. Ödedikleri verginin genel uygulamalar göz önünde bulundurulduğunda iki katına çıktığı görülmektedir. Normal şartlarda iki koyun için bir akçe verecekken, bu uygulama ile her bir koyun için bir akçe vermeyi kabul etmişlerdir. İlk başta bu durum zararlarına gibi görünse de koyunların sene boyu kuzuladıkları göz önünde bulundurulunca, normalde koyun olarak sayılacak kuzuların elimine edilmesi ile aslında Limni halkının menfaati söz konusudur. Limni’ye özel olarak uygulanan bu vergilendirme sistemi, Osmanlı İmparatorluğu’nun yeni tebaasına tanıdığı bir muafiyet olduğunu göstermektedir. Limni’ye özel olarak düşünülebilecek başka bir durum ise, genel olarak hazineye tahsis edilen koyun vergisinin, 1490 tahrir kaydına göre tımar için ayrılmış olmasıdır. Koyun besleyiciliğinin, ada ekonomisindeki en önemli unsur olduğu, toplam toplanan verginin içindeki oranının 22,7 olmasından belli olmaktadır.⁷⁰

⁶⁸ Laiou, "Agrarian Economy" içinde, (Fotini Kondyli tarafından alıntılanmıştır, "Tracing Monastic Economic Interests and Their Impact on the Rural Landscape of Late Byzantine Lemnos", s. 136).

⁶⁹ Feridun Emecen, "Resmi Ağnam", *İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: DİA, 1, 1988), s. 478.

⁷⁰ Demircan, "XV-XVII. Yüzyıllarda Ege Adaları'nda Çeşitli Yönleriyle Küçükbaş Hayvancılık", s. 83.

Adada bulunan manastırların ada ekonomisinde büyük yeri vardır ve Osmanlı öncesi dönemde hareketli iktisadi faaliyetlerde bulunmuşlardır. 1393 yılına ait imparator Palailogos tarafından mühürlenmiş altın mühürlü (chrysobull) belgede Pantokrator Manastırı'nın Limni'de Ano-Chorion adı ile bilinen bir yerde bir mülkü olduğundan⁷¹ ve 1396'daki bir mülk envanterine göre Ano-Chotion'da korunaklı bir kule, Phakos'da bir mandıra ve Pesperagos'ta bulunan Ano-Chorion olarak bilinen arazilerden bahsedilmektedir.⁷² 1500'lerin geç bir dönemine tarihlenen başka bir belgeye göre ise Pantokrator ve Dionysiou keşişleri Phakos'taki bahsedilen mandıranın ortak sahibi olarak belirtilmişlerdir. 1490 tahrir defterinde adı geçen Aleksi Pirgoz isminin manastırın mülklerinden olan kulenin adı olduğu görülmektedir.⁷³ Manastırların mandıra sahibi oldukları ve bundan gelir elde ettikleri ortadadır. Bizans döneminde XIV. ve XV. yüzyıllarda manastırların koyun yetiştiriciliğine olan ilgilerinin arttığı bilinmektedir. Bunun nedeni arazilerin ekimi ve hasat için fazla insan gücü ihtiyacına karşın koyun yetiştiriciliğinin hem daha az insan gücü istemesi hem de getirisinin yüksek olması olabilir.⁷⁴ Ayrıca Bizans döneminde devletin teşviki sonrası vergi imtiyazları da bunda etkili olmuştur. Ada Osmanlı hakimiyetine girdiğinde yapılan anlaşmaya istinaden topraklarını terk eden keşişlerin mesul olduğu mandıralar, araziler kalan adalılar tarafından işletilmiştir.⁷⁵ Lowry'nin koyun sayısının manastırlara ve toprağa bağlı köylüler olarak belirttiği hane sayısına göre yapmış olduğu listeleme dikkate alındığında, bazı hanelerde koyun sayısının oldukça yüksek olduğu görülmektedir.⁷⁶ Bu veri de bazı hanelerin emaneten koyun besiciliği yaptığını göstermektedir. Ele alınması gereken bir husus, adadan ayrılan kişilerin mal varlıklarını yanlarında götürüp götürmediğidir. Bunun anlamının bir yolu, adadaki nüfus ve koyun sayısını eldeki tahrir defterlerine göre

⁷¹ Franz Dölger, *Aus den Schatzkammen des Heiligen Berges* içinde belge no 12, 1948, 49-52, Lowry tarafından alıntılanmıştır, "The Fate of Byzantine Monastic Properties under the Ottomans: Examples from Mount Athos, Limnos & Trabzon", *Byzantinische Forschungen- Internationale Zeitschrift für Byzantinistik*, XVI (Amsterdam: 1990), s. 281.

⁷² Louis Petit, "Actes de l'Athos II", *Actes du Pantocrator*, 1964 içinde (Lowry tarafından alıntılanmıştır, "The Fate of Byzantine Monastic Properties under the Ottomans: Examples from Mount Athos, Limnos & Trabzon", *Byzantinische Forschungen- Internationale Zeitschrift für Byzantinistik*, XVI (Amsterdam: 1990), s. 281).

⁷³ Nicolas Oikonomides, *Actes de Dionysiou*, 1968 içinde, (Lowry tarafından alıntılanmıştır, "The Fate of Byzantine Monastic Properties under the Ottomans: Examples from Mount Athos, Limnos & Trabzon", *Byzantinische Forschungen- Internationale Zeitschrift für Byzantinistik*, XVI (Amsterdam: 1990), s. 283).

⁷⁴ Kondyli, "Tracing Monastic Economic Interests and Their Impact on the Rural Landscape of Late Byzantine Lemnos", s. 136.

⁷⁵ Lowry, *Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam*, s. 115.

⁷⁶ A.g.e. Tablo 22, s. 115.

hesaplamaktır. Osmanlı idaresi öncesi adada bulunan koyun sayısını kesin olmak bilmek, manastırlara uygulanan vergi muafiyeti nedeniyle mümkün değildir. Ancak eldeki verilerle tahminde bulunulabilir. Bu sayıyı yaklaşık olarak bulmak için, 1490 tahrir defteri ile birlikte 1519 tarihli Gelibolu mufassal defteri ele alınacaktır. 1519 vergi dökümlerine göre adada 1574 gebran, 818 mücerred ve 17 müslüman hane bulunmaktadır.⁷⁷ Adanın nüfusu, Lowry'nin 1490 yılı için yaptığı hesaplamadaki nüfus çarpanı olan 3,8 değeri⁷⁸ kullanılarak bulunabilir. Toplamda 1591 tane ailenin yaşadığı hane ve 818 bekar vardır. $(1591 \times 3,8) + 818$ işlemi gerçekleştirildiğinde, adanın nüfusu yaklaşık olarak 6863 olarak çıkar. Ancak yapılan çalışmada, 1519 tapu tahriri defteri kayıtları tek tek incelendiğinde nüfus yaklaşık olarak 6235 olarak çıkmaktadır.⁷⁹ Bu hesaplama dışında bir de 1519 yılı verilerine göre adada bulunan koyun sayısını bulmak gerekmektedir. Bunun için 1519 yılında adet-i ağnam ile birlikte kaydedilmiş olan resm-i ağıl vergisinin yaklaşık değeri bulunup adada vergiye tabi tutulan koyun sayısı, alınan vergi dikkate alınarak hesaplanmalıdır. Bilinen uygulamalar göz önünde bulundurulursa resm-i ağıl olarak alınan bedel sürü başına iki akçe daha sonraları ise üç akçedir. Bazı yerleşim yerlerine özel olarak değişik oranlar belirlenmiştir. Limni Adası bu yerleşim yerlerinden biri olup, sürü başına alınan resm-i ağıl 24 akçe olarak hesaplanmıştır. Bir sürünün 100 ile 300 arası koyundan meydana geldiği kabul edilmiştir.⁸⁰ Bu çalışmada sürüdeki koyun sayısı ortalama olarak 200 alınmıştır. 1519'da koyun ve ağıl vergisi beraber toplanmış ve Limni Adası'ndan toplamda 62754 akçe tahsil edilmiştir.⁸¹ Bu çalışma yapılırken yerleşim yeri bazında adet-i ağnam ve adet-i ağıl toplamları tek tek ele alınarak hesaplama yapılmış ve tüm adanın koyun ve ağıl vergisi toplamı 63674 akçe olarak bulunmuştur. Bu durumda vergiyi kaydeden kişinin hesaplamada bir hata yaptığı açıktır. Adanın olası koyun sayısını ve kişi başına düşen ortalama koyunu bulmak için yapılan matematiksel hata göz ardı edilerek tüm yerleşim yerleri ve manastırların ödemekle yükümlü olduğu toplam reel vergi ele alınmış ve bulunan 63674 sonucu üzerinden hesaplama yapılmıştır. Hesaplama

⁷⁷ A. Sivridağ, A. Özkılınç, A. Coşkun, M. Yüzbaşıoğlu, 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri (925/1519), (Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 2009), s. 3.

⁷⁸ Nüfus çarpanı ile ilgili hesaplama ve nüfus çarpanı için bkz., Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 35.

⁷⁹ Tüm vergi kayıtları için bkz., TTD 75, ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos ayrıca bu çalışmada Ek 1.

⁸⁰ Feridun Emecen, "Resmi Ağıl", *İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: DİA, 1, 1988), 467.

⁸¹ A. Sivridağ ve diğerleri, 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri (925/1519), ss. 79-80.

200 koyunluk her bir sürüden toplamda 200 akçe adet-i ağnam ve 24 akçe resm-i ağıl alındığı üzerine yapılacaktır. Bir sürünün 200 koyun olarak kabul edilmesinin nedeni, adadaki hemen hemen herkesin koyun yetiştiriciliği ile uğraşması, fakir kişilerin sayıca az koyunları olduğu düşüncesi ve bu sebeple vergi tespiti yaparken bunun dikkate alınmış olma ihtimalidir. Fakirlerin haraç ve ispenç miktarlarındaki indirimin koyunculuk için de geçerli olduğu düşünülmektedir. Limni Adası'nda bir sürünün en alt sınır olan 100 koyundan oluşmuş olabileceğinin dikkate alınmamasının sebebi, kanunnamede belirtilen koyunların koçlardan ayrılmaması üzerine kuzulardan Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer yerleşim yerlerinde uygulananın⁸² aksine vergi alınmaması kararı⁸³ ve devleti de kayba uğratmamak adına resm-i ağılın yüksek bedelden tahsili gibi gerçeklerin bulunmasıdır. En üst sınır olan sürünün 300 koyundan oluşabileceğinin dikkate alınmamasının sebebi ise ada halkının hemen hemen hepsinin koyun yetiştiriciliği ile uğraşıyor olması, bazı yerleşim yerlerinde orta ve zengin haneler olmamasına karşın⁸⁴ fakirlerin de bu işi yapıyor olduğu gerçeği, maddi olarak iyi durumda olmayanların 300 koyuna sahip olması ihtimalinin düşük olması ve ayrıca devletin resm-i ağıldan edeceği zararın göz önünde bulundurularak orta yolun kabul edilmiş olduğu düşüncesidir. Öncelikle adada yaklaşık olarak kaç tane sürü bulunduğu ortaya koyulmalıdır. Bunun için toplam vergiyi sürü başına alınan vergiye bölmek gereklidir. Daha sonra ise çıkan sürü sayısı 200 ile çarpılarak yaklaşık koyun sayısı bulunacaktır. Yapılacak olan bu işlemin formülü $((toplam\ vergi / sürü\ başına\ toplam\ vergi) \times sürüdeki\ koyun\ sayısı)$ olarak ortaya çıkmaktadır. Bu formüle göre, $(63674 / 224) \times 200 = 56851$ eder ki, bu da adada yaşayan yaklaşık koyun sayısını verir. Adet-i ağnam belirtildiği üzere koyun başına 1 akçe olduğu için toplanan vergi aynı zamanda koyun sayısına da eşittir. Tüm veriler hesaplandıktan sonra, kişi başına düşen koyun sayısı baz alınarak 1456 yılında adada bulunan tahmini koyun sayısına ulaşılabilecektir. 1456 yılı nüfusu Osmanlı öncesi dönemdeki manastır kayıtlarına göre daha önce belirlenmiş olan 6000 olarak kabul edilmiştir.⁸⁵ Ayrıca kişi başına düşen koyun sayısı 1490 ve 1519 yılları tahrir kayıtlarına göre hesaplanıp, 1456 yılı için iki yılın ortalaması olan 8,3 çarpanı kullanılarak bulunacaktır. Elde edilen veriler

⁸² Emecen, "Resmi Ağıl", s. 467.

⁸³ TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos, s.ii.

⁸⁴ Yerleşim yerine göre fakir, orta ve zengin hane detayları için bkz. TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos, s. i, ayrıca bkz. bu çalışmada Ek 1.

⁸⁵ G. Rizzardo, "La presa di Negroponte fata dai Turchi ai Veneziana nel MCCCCCLXX" içinde, (Lowry tarafından alıntılanmıştır, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 35).

ışığında, Osmanlı idaresine giren adadan ayrılan Limni halkının kendilerine ait olan hayvanları ne yaptıkları sorgulanacaktır.

Tablo 5.1: Yıllara göre tahmini nüfus ve koyun sayısı

Tarih	Nüfus	Koyun sayısı	Kişi başına düşen koyun
1456	6000	49800	8,3
1490	2917	24509	8,4
1519	6863 ⁸⁶	56851 ⁸⁷	8,2

Kaynak : Sivridağ ve diğerleri, 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri (925/1519), s. 3, 79,80. TTD 75, ss. 67-68 ve ayrıca 79-80 ve ayrıca bkz., bu çalışmada Tablo 6.7.

Tablo 5.1’de görüldüğü üzere, 1456 yılında adada yaşayan kişi sayısı 6000 civarındır, 1490’da 2917’ye düşmüş ve 1519’da tekrar yükselerek 6863’e ulaşmıştır. Kişi başına düşen koyun sayısına bakıldığında 1490 yılı ile 1519 yılı kayıtlarına göre büyük bir fark yoktur. Bu iki yıl ele alındığında 1456 yılı için kişi başına düşen koyun sayısı ikisinin ortalaması alınarak 8,3 olarak kabul edilebilir. Buradan yola çıkılarak, 1456 yılı nüfus verisi ile 8,3 çarpılarak adada bulunan yaklaşık koyun sayısına ulaşılabilir. Bu hesaplama göre adada vergiye tabi 49800 koyun olmalıdır. Ada halkının ana geliri koyundan sağlandığına göre, 1456 ile 1490 yılları arasında koyun besiciliğinden vazgeçilmiş olması ve başka ekonomik kaynaklara yönelmiş olması beklenmemelidir. Bu husus göz önünde bulundurulduğunda ya 1490 yılına gelindiğinde adada bir felaket vuku bulmuş ve koyunlar itlaf olmuştur ya da adayı terk edenler yanlarında sahip oldukları koyunları da götürmüşlerdir. Eldeki 1519 verileri ele alındığında, adada koyun nüfusunda ani bir yükselme görülmektedir. Aradan geçen yirmi dokuz yılda koyun sayısı yaklaşık olarak 2,3 kat artarken nüfusta da hareketlilik yaşanmış ve nüfus da 2,3 kat artmıştır. Tablo 5.1’den de anlaşılacağı üzere nüfus hareketliliği ile koyun sayısı arasında doğru orantı mevcuttur. Nüfus azaldığında, koyun sayısı da azalmış, arttığında ise hemen hemen aynı oranda artmıştır. Bu rastlantısal bir gelişme olarak kabul edilmemelidir. Akla en yakın olan, adayı terk ederken Limni halkının sahip oldukları koyunları yanlarında götürmüş olmaları ve adaya 1519’da yerleşenlerin de koyunlarını getirdikleri ihtimalidir.

⁸⁶ Sivridağ ve diğerleri, 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri (925/1519), s. 3.

⁸⁷ TTD 75’de kaydedilmiş olan köylerin vergileri toplanarak ((*toplam vergi / sürü başına toplam vergi*) x *sürüdeki koyun sayısı*) formülü ile koyun sayısı bulunmuştur. Vergi detayları için bkz. TTD 75, ss. 67-68 ve ayrıca bkz., Sivridağ ve diğerleri, 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri (925/1519), ss. 79-80. Ayrıca bkz., bu çalışmada Tablo 6.7.

1490 tarihli 25 numaralı tahrir defterine göre adada vergiye tabi olan koyun dışında domuz, sığır ve at vardı.⁸⁸ Domuz, islami açıdan ticareti yapılabilecek bir hayvan değildir. Ekonomik olarak bir değer taşımadığı için vergilendirmeye esas olamaz.⁸⁹ Limni Adası örneğinde ise vergi alındığı görülmektedir. Lowry, 1490 tarihli tahrir defterinde resm-i huk (domuz vergisi) oranının belli olmadığını, ancak vergi miktarının çözümlenmesi ile hesap yapılabildiğini belirtmiştir. Yıllık 832 akçe olarak ödenmiş olan bu vergiye göre bir hesaplama yaparak hane başına 1,17 domuz düştüğünü ve bunun dönem şartları için iyi bir refah seviyesine işaret ettiğini söylemiştir.⁹⁰ Domuzdan alınan verginin islami olarak uygun olmamasına rağmen, Osmanlı beslenmesini engellemiştir. Bu durum Müslüman olmayan tebaanın yaşam biçimine müdahale edilmediğini göstermektedir.

5.1.3 Ticaret

Adanın ikinci önemli gelir kaynağı, 1490 tahrir bilgilerine göre gümrükten alınan vergilerdir. Lowry çalışmasında, 20.000 akçelik gümrük vergisinin toplam gelirin yüzde 18,72'si olduğunu belirtmiştir.⁹¹ Aynı domuzun haram olduğu gibi, şarap da islami açıdan haram olarak kabul edilmiştir. Fakat Osmanlı, şarabı vergilendirmek için mayalanmamış üzüm suyunu baz almış ve şıra olarak vergiye tabi tutmuştur.⁹² Vergilendirilmesi şarabın ekonomik bir değer olarak kabul edildiğini göstermektedir. Ayrıca, ada halkının ürettiği ancak islama uygun olmayan şaraba yasak getirmemek, Osmanlı'nın bir devlet olarak gayrimüslim tebaasına herhangi bir dayatmada bulunmadığına örnek teşkil etmektedir. Limni Adası'nın gümrük gelirlerinin yüksek olması, adanın ekonomik olarak iyi bir statüye sahip olduğunu göstermektedir.⁹³ Bizans döneminde de adada üretim fazlası şarapların olduğu ve bihassa Selanik ve İstanbul gibi büyük şehirlere şarap ihracatı yapıldığı belirtilmektedir.⁹⁴ Şarap, gümrük vergisine konu olan kalemlerden sadece birisidir. Genel olarak adada üretimi olan tüm tarımsal gıda ürünleri, koyun, at, sığır, bal,

⁸⁸ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 83-89.

⁸⁹ Asaf Ataseven, Mehmet Şener, "Domuz", *İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: DİA 9, 1994), s. 508.

⁹⁰ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 83-84.

⁹¹ A.g.e., Tablo 19, s. 104.

⁹² Şarabın vergilendirilmesi hususunda detaylı bilgi için bkz., a.g.e., ss. 74-75.

⁹³ A.g.e., s. 92.

⁹⁴ Lavra 3'ün içinde, (Kondyli tarafından alıntılanmıştır, "Tracing Monastic Economic Interests and Their Impact on the Rural Landscape of Late Byzantine Lemnos", s. 137).

tuz ve Tin-i Mahtum ihraç edilmektedir.⁹⁵ Bu ihracat ürünlerinden en önemlisi Tin-i Mahtum'dur denilebilir. Bu toprağın tedavi edici özelliği olduğu, yılan sokmalarına iyi geldiği, salgın hastalıkları ve de en önemlisi vebayı iyileştirdiğine ilişkin olan inanç⁹⁶ Tin-i Mahtum'un ekonomik değeri yanında tıbbi olarak da önemsenmesine yol açmıştır. Yüzyıllar boyunca farklı isimler kullanılmış ve bulunduğu ada farklı güçler tarafından yönetilmiş olsa da insanlar tarafından gördüğü itibar değişmemiştir. İlk el kaynaklardan edinilen bilgilere göre antidiyareik, ağrı kesici, panzehir, afrodisyak, emetizan, pigment ve sarı boya olarak, sikoz hastalığı, dizanteri ve kan kusma tedavisinde, ok yaralarını iyileştirmede ve parazitlere karşı kullanılmıştır.⁹⁷ Osmanlı tarafından bu toprağın tıbbi amaçlı kullanımı Roma dönemi kullanımına benzemektedir.⁹⁸ Bu toprağa Osmanlı Padişahı Fatih Sultan Mehmed'in oldukça önem verdiği Limni toprağının bulunması için adaya görevliler göndermesinden anlaşılmaktadır.⁹⁹ Raby'nin ortaya atmış olduğu, Fatih Sultan Mehmed'in zehirleneceği korkusu yaşadığı iddiası¹⁰⁰ toprağı bulma arzusunu açıklamaktadır. Toprağa verilen ehemmiyet, bir ritüel olarak yılda bir kere 6 Ağustos'ta çıkarılması ve mühürlenmesinden anlaşılmaktadır. Bizans döneminde gerçekleştirilen uygulamalar Osmanlı idaresi döneminde de değişmeden aynen devam etmektedir.¹⁰¹ Bir ticari mal olarak ele alınırsa istenilen herhangi bir zamanda toprak çıkarılabilmesi ve kazanç sağlanması beklenir ancak yılın sadece belli bir günü çıkartılması, toprağın değerinin düşmemesi adına oldukça önemlidir. Ayrıca bu toprak dini bir ayin ile birlikte çıkarıldığı için şifa vericiliğine daha çok inanılmış olmalıdır. Çıkarılan toprak subaşı tarafından sultana, bir kısmı devlet görevlilerine gönderilmiş, kalanı tüccarlara satılmış

⁹⁵ İhracatı yapılan ürünler hakkında bilgi için bkz., Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 91-93.

⁹⁶ F.W. Hasluck: "Terra Lemnia," *Annual of the British School at Athens*, Cilt 16 (1909-1910) içinde (Lowry tarafından alıntılanmıştır, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 123).

⁹⁷ Henryk Janarowski, "'An Earth by Any Other Name": Pre-Ottoman Sources and Names for Lemnian Earth', *Ελληνικά* 58, no, (Selanik: 2008), ss. 51-52 ve Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 123 ve Christiane Nockels Fabbri, "Treating Medieval Plague: The Wonderful Virtues of Theriac", *Early Science and Medicine* 12, No. 3 (Brill, 2007), s. 251.

⁹⁸ Raby: "Terra Lemnia and the Potteries of the Golden Horn: An Antique Revival Under Ottoman Auspices", s. 312.

⁹⁹ Raby: "Terra Lemnia and the Potteries of the Golden Horn: An Antique Revival Under Ottoman Auspices", s.313. Ayrıca (Lowry tarafından alıntılanmıştır, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 124).

¹⁰⁰ Raby: "Terra Lemnia and the Potteries of the Golden Horn: An Antique Revival Under Ottoman Auspices", s. 330. Ayrıca (Lowry tarafından alıntılanmıştır, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 125).

¹⁰¹ Lowry, "The Island of Limnos: a Case Study on the Continuity of Byzantine Forms under Ottoman Rule", s. 240.

ve halka dağıtılmıştır.¹⁰² Müslüman hükümdar tarafından Hristiyan usullere göre çıkarılan toprağın makbul ve şifalı olarak kabul edilmesi Osmanlı İmparatorluğu ile Limni Adası halkı arasında bir köprü vazifesi görmüş olmalıdır. Halkın dinine duyulan saygı ve kabul, Osmanlı'nın yeni tebaasını nasıl kucakladığına dair önemli bir detaydır. Tin-i Mahtum'un Limni Adası'nın Osmanlılar tarafından önemli bir ada olarak sayılmasının ana nedenlerinden biri olabileceğini öne süren Lowry, adanın gelirlerinin hassa-i hümayun ve mal-i padişah için alınmayıp tımar olarak verilmesinin adanın fethinde ekonomik sebeplerin olmadığını doğruladığını söylemektedir.¹⁰³

5.1.4 Vergi İmtiyazları

1490 tarihli tahrir ile iliştilmiş bulunan 1477 tarihli nottaki bilgiye göre, önceleri alınmakta olan 3 akçe bedelindeki ispenç vergisi 10 akçe olarak yeniden belirlenmiştir.¹⁰⁴ Aynı vergi 1490'da ise ispenç miktarı kişinin ekonomik durumuna göre belirlenmiştir. Buna göre zenginler 25, orta halliler 20 ve fakirler 15 akçe ispenç ödemekle yükümlü idi.¹⁰⁵ 1490 tarihi öncesi kaydedilmiş olan bilgilerden bugüne ulaşmış olan tek vergi kalemi ispenç olduğu için, bu vergi oranındaki değişimden yola çıkılarak fikir yürütülebilir.

Tablo 5.2: Yıllara göre akçe cinsinden ispenç vergisi

Tahrir Yılı	1456	Artış	1477	Artış	1490
Fakir	3	%333	10	%50	15
Orta Halli	3	%333	10	%100	20
Zengin	3	%333	10	%150	25

Kaynak : Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 158.

Tablo 5.2'de görüldüğü üzere, 1456 yılında alınan ispenç vergisi 1477'de yaklaşık olarak yüzde 333 artmıştır. Bunun sebeplerinden biri istimalet politikasının etkin uygulanması

¹⁰² Toprak çıkarılırken gerçekleştirilen ayin ve toprağın taksimi konusunda daha fazla bilgi için bkz., Reinhold Lubenau: *Beschreibung der Reisen des Reinhold Lubenau*. 2. Kitap. Yayına hazırlayan: W. Sahn. Königsberg, 1930 içinde, (Lowry tarafından alıntılanmıştır, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 136).

¹⁰³ Lowry, "The Island of Limnos: a Case Study on the Continuity of Byzantine Forms under Ottoman Rule", ss. 238-239.

¹⁰⁴ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 160.

¹⁰⁵ A.g.e., s. 158.

olabilir. Verginin düşük tutulup sonradan fazlaca yükseltilmesi Osmanlı'nın "ekmek" ve "sopa" uygulamasına¹⁰⁶ örnek olarak gösterilebilir. 1456 tarihinde ada halkı kendi isteği ile Osmanlı yönetimi altına girmiş idi. Bir çeşit teslim olma olarak sayılabilecek bu durum, Osmanlı tarafından az vergi yükü ile ödüllendirilmiş olabilir. 1456 sonu adada görevli yüz yeniçerinin, muhafız Murad'ın ve ada sakinlerinin Başkomutan Ludovico ile bir anlaşma yaparak adayı papanın kuvvetlerine teslim etmeleri sonucu 1477'de vergi yükleri arttırılarak bir çeşit cezalandırma ile karşı karşıya kalmış olabilirler. Farklı dönemlerdeki uygulamalar ele alındığında, imparatorluk genelinde ispence vergisinin 25 akçe olduğu görülmektedir.¹⁰⁷ Ada halkından alınan düşük ispence bedeli, ada halkının on beşinci yüzyıl sonunda bazı imtiyazlara sahip olduğunu gösteren en önemli donelerden biridir.

1490 tarihli tahrir defterinde dul kadınların vergi verenler olarak listelenmemesinin sebebi Limni Adası sakinlerine tanınmış başka bir imtiyazdır. Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer yerlerinde dullara belirli bir indirim oranı uygulanmış olmasına rağmen, adadakiler tamamen muaf tutulmuşlardır.¹⁰⁸ İmparatorluk genelinde dul kadınlardan 6 akçe alınmasına rağmen¹⁰⁹, yine Limni Adası'na özel olarak iltimas geçilmiştir. Evli olan kişilerin ispence vergisi miktarlarının 1490'da ekonomik durumlarına göre sınıflandırılmaları bir çeşit imtiyaz olarak görülebilir. Bu imtiyaz ve dulların vergi muafiyeti, adanın sakinlerinin uyum sürecine yardımcı olmuş ve Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olmalarını sağlamıştır. Adada o dönemlerde bilinen hiçbir isyan olmamasının nedenlerinden biri Osmanlı'nın istimalet politikası olarak düşünülebilir. İstimalet politikasına başka bir örnek de Lowry'nin hazırladığı tabloda açıkça görülen yaşlılara, engellilere ve islam dinine geçenlere sağlanan vergi ayrıcalığıdır.¹¹⁰

¹⁰⁶ "ekmek" ve "sopa" uygulaması hakkında detaylı bilgi için bkz., a.g.e., s. xii.

¹⁰⁷ Halil İncik, "İspence", *İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: DİA, 23, 2001), s. 177.

¹⁰⁸ Lowry, *Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam*, ss. 33-34.

¹⁰⁹ İncik, "İspence", s. 177.

¹¹⁰ Lowry, *Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam*, s. 65.

5.2 DEMOGRAFİK UNSURLAR

1490 tahriri öncesi nüfus ile ilgili bir tahmin yürütmek imkansızdır. Ancak Venedik ile savaş sırasında, nüfusun, 6000 olduğu söylenmektedir.¹¹¹ Ada halkının adada farklı yerlerde birden fazla mala sahip olması nüfusun geç Bizans döneminde kalabalık olmadığını göstermektedir.¹¹² Ayrıca adada bulunan mülklerin kişi başına düşen sayısının birden fazla olması orta halli ve zengin bir nüfus varlığına işaret etmektedir. 1490'da ise ada nüfusu takribi olarak 2917 olarak kabul edilebilir.¹¹³ Ada nüfusunda ilk başta ciddi bir azalma görülmektedir. Osmanlının hüküm sürmeye başladığı zamanda nüfustaki bu ani düşüş, Osmanlı yönetiminin Venedikliler adayı teslim ederken, isteyen herkesin kendilerine ait olanları alarak adayı terk edebilecekleri yönünde verdiği karar sonrasında birçok kişinin göç etmesine bağlı olabilir. Osmanlı-Venedik arasında imzalanan anlaşma uyarınca herkes ayrılma kararı almakta özgürdü.¹¹⁴ Dikkate alınması gereken husus kimin neye göre adadan ayrılma kararı aldığıdır. Bu konu ile ilgili herhangi bir bilgi olmamasına rağmen bazı tahminlerde bulunulabilir. Özellikle manastır sakinlerinin ve zenginlerin adayı terk etmesi dikkat çekicidir. Keşişlerin adayı terk etmiş olması farklı bir dine mensup imparatorluğun dini inançlarını baskı altına alma ihtimali düşüncesi ile olabilir. Ancak o zaman Katolik olan Venedikliler ile terk etmeleri de beklenmez. Ancak Aynaroz manastırlarının sakinlerinin Doğu ve Batı kiliselerinin birleşmesini desteklediği Theoktistos tarafından kaydedilmiştir. Aynaroz manastırlarında ‘‘Şeytan’ın tohumu’’ olduğundan bahsetmiştir.¹¹⁵ Manastır sakinlerinin Venedikliler ile beraber terk etme sebebi ada keşişlerinin de birleşme yanlısı olması olabilir. Latin etkisi, yapılan duaların Baba-Oğul-Kutsal Ruh yerine İsa adına yapılıyor olmasında da açıkça görülmektedir.¹¹⁶ Ayrıca adada Venediklilere ait bir kilise bulunmakta ve bu da adada Venedikli tüccarların ticari faaliyetleri olduğuna işaret etmektedir.¹¹⁷ Bu bağlamda düşünüldüğünde zengin ailelerin adayı terk etme sebeplerinden bir tanesi Venedik tüccarları ile yaptıkları ticari

¹¹¹ G. Rizzardo, ‘‘La presa di Negroponte fata dai Turchi ai Veneziana nel MCCCCLXX’’ içinde, (Lowry tarafından alıntılanmıştır, a.g.e., s. 35.)

¹¹² Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. xviii.

¹¹³ Ada nüfusunun hesaplanma formülü için bkz. a.g.e., s. 35.

¹¹⁴Fr. Miklosich ve Ios. Müller, Res Graecas Italiasque illustrantia içinde, (Lowry tarafından alıntılanmıştır, Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 36).

¹¹⁵ John L. Booramra, ‘‘Athanasios of Constantinople: A Study of Byzantine Reactions to Latin Religious Infiltration’’, *Church History*, 48, No. 1 (Mar., 1979: Cambridge University Press), s. 31.

¹¹⁶ Topping, Latins on Lemnos Before and After 1453, s. 227.

¹¹⁷ A.g.e., s. 217.

faaliyetlerine devam etme kaygısı olarak kabul edilebilir. Diğer bir sebep ise Lowry tarafından dile getirilen, Osmanlının misillemesine karşı duyulan endişe ve korku olarak açıklanabilir.¹¹⁸ 1490 tahrir defterinde bulunan kayıtlara göre adada kalan nüfusun çoğunun fakir olduğu görülmektedir. 1490 tahriri bilgilerine göre 450 hane, 224 fakir hane, 162 orta halli hane ve 46 zengin hane olarak kaydedilmiştir.¹¹⁹ Ada halkının yarısından fazlasının fakir olduğu açıktır. Adaya farklı yerlerden göçler de olmuştur. 1490 tarihli tahrir defterinde yeni yerleşimcilerin geldikleri yer, kökenleri, nereye yerleştikleri ve ekonomik durumları belirtilmiştir. Bu duruma göre 86 erkek adaya yerleşmiştir. Bunlardan 4 tanesi bekar olarak kaydedilmiş, 2 kişi muaf ve 24 kişinin ekonomik statüleri ‘bilinmiyor’ olarak işaretlenmiştir.¹²⁰ Bu verilere göre 39 fakir ve 15 orta halli kişi adaya göç etmiştir.¹²¹ 82 kişinin aileleriyle birlikte geldikleri kesindir, çünkü tahrirde ayrıca bir bekar kategorisi bulunmaktadır. Nüfus çarpanı olan 3,8¹²² hesaba katıldığında yaklaşık 312 kişi ve bekarların da eklenmesi ile 316 kişi adaya göç etmiştir. Göç edenler arasında hiç zengin bulunmamakta ancak orta halli sayısı kayda değer sayıdadır. Orta halli ailelerin Limni Adası’na gelmeleri cazip bir ekonomik yer olduğunu doğrulamaktadır. Diğer bir husus ise adadaki vergi imtiyazlarının cazip gelmesi olarak açıklanabilir. Bu göçün Osmanlının bir devlet politikası gereği zorunlu kıldığı göçlerle karıştırılmamalıdır. Göç edenler arasında kitle halinde Anadolu’nun belli bir yerinden gelen gruplar bulunmamaktadır. Bu da göçün istekli olarak yapılmış olduğunu göstermektedir. Ayrıca yerleşenlerin köken ve isimlerine bakınca bir kişi dışında yeni gelenlerin hepsinin Hristiyan ve büyük çoğunluğunun Rum olduğu görülmektedir.¹²³ Bu detay, Osmanlının adanın dini ve etnik yapısını değiştirmeye yönelik bir girişimde bulunmadığını göstermektedir.

¹¹⁸ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 36.

¹¹⁹ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, Tablo 10, s. 59.

¹²⁰ Limni’ye yerleşen kişilerin bilgileri için bkz. Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 40-42.

¹²¹ Lowry, 43 fakir, 16 orta halli yeni yerleşimci olarak belirtmektedir. A.g.e., s. 42.

¹²² Nüfus çarpım oranı için bkz. Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 35.

¹²³ A.g.e., Tablo 6, s. 40.

5.3 İDARİ VE ASKERİ UNSURLAR

Limni Adası 1204'e kadar askeri bir depo ve bir üs olarak kullanılmıştır.¹²⁴ Bu özellik daha sonra kaybolmuş olsa da adanın sakinleri hem çiftçi hem de asker olarak görev yapmışlardır. İmparatorluk tarafından arazi ve mülk hibe edilerek askeri hizmet vermeleri sağlanmıştır. Bu ailelerin Osmanlı idaresi sırasında da bu görevlerine devam ettikleri söylenebilir.¹²⁵ Adanın Ege denizindeki konumu dikkate alındığında ada ahalesinin askeri hizmette bulunması anlaşılır bir durumdur. Bu yüzden ayrıca sürgün yeri olarak da kullanılmıştır. Konumu dolayısı ile korunaklı olduğu rahatça söylenebilen Limni Adası, Osmanlı idaresinin başlamasından çok önce bir Osmanlı şehzadesini ağırlamıştır. Çelebi Mehmed'e başkaldıran kardeşi Düzmece Mustafa, Bizans'a sığınınca, aralarında yapılan anlaşma gereği, Mustafa tutsak edilmiş ve Çelebi Mehmed'in ömrünün sonuna kadar salınmamak kaydıyla Limni Adası'na yollanmış ve kaçmaması için muhafızlarla güvenlik sağlandı. Mustafa'nın Limni Adası'nda tutulması ve masrafları için yıllık 300.000 akçe ödenmek üzere anlaşma sağlanmıştır.¹²⁶

Limni Osmanlı idaresine geçtikten sonra adada bulunan yardımcı kuvvetlere ilaveten yüz kişilik bir yeniçeri grubu ve Murad adında bir muhafız yerleştirilmiştir.¹²⁷ Daha önce de belirtildiği üzere, Murad ve yeniçeriler, papalık donanması geldiğinde adayı teslim etmişlerdir. Bu kadar kolay teslim etmelerinin birkaç sebebi olabilir. Bunlardan bir tanesi, ada halkının yaptığı anlaşma neticesinde, yardımcı kuvvetlerle iş birliği yapamamaları ve sayıca yeterli olmamalarıdır. Diğeri ise, devşirme olan yeniçerilerin aslen Rum olup, ada halkına hissettikleri yakınlık sebebiyle teslim olmayı seçmiş olmalarıdır. Osmanlı idaresinin süreklilik kazandığı 1469 sonrası da adanın askeri yapısı hem yeniçerilerden hem de yardımcı kuvvetler denilen ada halkının kendisinden oluşmaktadır. Ada Garnizonununun 1490 yılındaki mevcudu 1 Zaim ve 19 Yeniçeri olmak üzere toplam 20 kişi ve yardımcı kuvvetler de adanın yerli Hristiyan halkından oluşmakta ve toplamda 261 kişidir.¹²⁸ Tahrir defterinde bir Sancak Beyi ismi geçmemektedir. Toplamda 20 kişi olan Osmanlı askerinin adanın korunması için yeterli olduğu düşünülemez. Bu sebeple,

¹²⁴ Topping, *Latins on Lemnos Before and After 1453*, s. 217.

¹²⁵ A.g.e., ss. 166-167.

¹²⁶ Doukas, *Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*, ss. 106-108.

¹²⁷ Feridun, M., Emecen, "Limni", s. 190.

¹²⁸ Lowry, *Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam*, s. 3.

asıl koruma görevinin yardımcı kuvvetlerde olduğu, bu yabancı kuvvetleri yönetme ve idari işleri yürütme görevinin ise yirmi yeniçeride olduğu söylenebilir. Yardımcı kuvvetlerin Bizans döneminde de aynı görevde buldukları düşünüldüğünde Osmanlı idaresinde değişmeden uygulanmaya devam eden Bizans uygulamalarına bir örnek ortaya çıkmaktadır.¹²⁹ Venedik ile yapılan anlaşma neticesinde Ege Denizi'nde tehlike kalmadığı düşünüldüğünden, adaya daha fazla asker gönderilmemiş olabilir.

1490 ve 1519 tahrir defterlerinin karşılaştırmasını oldukça ayrıntılı yapan Lowry, 1519 tarihli defterde beş yeniçeri oğlunun adının kaydedilmiş olmasından dolayı, yeniçerilerin bilinenin aksine aile kurduğu sonucuna varmıştır.¹³⁰ Bu özellikle kırsal kesimler için anlaşılabilir bir durumdur. Yeniçerilerin aile kurmuş olmaları, sultana olan bağlılıklarının yanı sıra, buldukları yere de bağlanmalarını kolaylaştırmıştır. Limni özelinde düşünüldüğünde, ailesi Limni yerlisi olan bir yeniçerinin halkça kabulü daha kolay olmuştur. Bu durum Osmanlı idari kesim ile ada sakinleri arasında bir bağ oluşturmuş ve entegrasyon sürecine katkı sağlamıştır.

Ada halkına adanın güvenliğini emanet etmek, karşılıklı güven duygusunu pekiştirmiş ve Limni sakinlerinin yeni devletleriyle barış içinde ilişkiler kurmasını sağlamıştır. İndirimli vergi¹³¹ ile ödüllendirilmiş olan yardımcı kuvvetler devletin güvenlik güçlerinin bir parçası olarak hizmet etmişlerdir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun doğuştan Hristiyan olan tebaasından olan kişileri otorite sahibi yaparak belli görevlere getirmesi dönemin krallıkları ve imparatorluklarının uygulamalarına göre alışlagelmişin dışında bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Önceden Hristiyan olan şahısların Osmanlı İmparatorluğu'nda önemli görevlerde bulunması Osmanlı İmparatorluğu'nun başarılı olmasının unsurlarından biri olarak kabul edilmektedir.¹³² Limni Subaşı'sı Hüseyin Fransa Kralı Charles VIII'in meclis üyesi ve sadık destekçisi olan Georges Palaeologus de Bissibat'ın kuzeni olmakta ve Venedik ile

¹²⁹ Lowry, "The Island of Limnos: a Case Study on the Continuity of Byzantine Forms under Ottoman Rule", 244.

¹³⁰ A.g.e., ss. 10-12.

¹³¹ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 16.

¹³² Isom-Verhaaren, "Shifting Identities: Foreign State Servants In France and The Ottoman Empire", ss. 111-112.

bilgi ağını sağlamak üzere Limnos'ta görevlendirilmiştir.¹³³ Bu durum Limnos halkı için önem arz etmektedir. Çünkü adaya subaşı olarak aslen Rum olan, halkın gelenek ve göreneklerine vakıf olan bir devşirme getirilmiştir. Bir zamanlar aynı dini görüşü paylaşmış olan bir yönetici halk ile daha iyi bir iletişim içinde olmuş olmalıdır. Ayrıca Subaşı Hüseyin'in Fransa Kralı ile mektuplaşma ve Cem Sultan için pazarlıklarda bulunma¹³⁴ yetkisinin olması doğuştan Hristiyan olan kişilerin özellikle dış ilişkilerde etkin olarak kullanıldıklarını göstermektedir. Osmanlı İmparatorluğu'nun sürdürdüğü askeri fetihlerin imparatorluğu oluşturduğunu fakat devamlılığının sağlanması için yeniçeriler dışında bürokratik işlemleri yapacak kişilere ihtiyaç duyulması üzerine bölgede yaşayan yerli şahısların görevlendirilmesi uygulamasının en erken örneklerinden birisi Limni Adası idaresi olarak görülmektedir.¹³⁵ Bu tür bir yönetim tarzı birbiriyle ilişkili olan iki esasa dayanmaktadır. Bir tanesi, Osmanlı İmparatorluğu'na sadık olarak hizmet etmeye niyetli kişileri bulma ve ikincisi bu kişiler sayesinde karmaşık yerel uygulamaları Osmanlı uygulamalarına entegre edebilme olarak ortaya çıkmaktadır.¹³⁶ Limni özelinde bu konu dikkate alındığında, vergi imtiyazları da sağlanan kişilerin yardımcı kuvvetler olarak adada hizmette bulunmaları iki yönlü bir fayda sağlamaktadır. Adalılara olan faydası, olağan günlük hayatlarında herhangi bir değişiklik olmadan yeni devletle barış içinde bir anlaşmanın sağlanması ve vergi imtiyazlarıdır. Devlet açısından sağlanan fayda ise yerel halkın askeri hizmette bulunmaya devam etmelerine karar vererek kendisine sadık yerli halk elde etmesidir.

Onbeşinci yüzyıl sonunda, Limni Adası halkının kendi aralarındaki ilişkilerin çözümlenmesi ve adanın yönetimi gibi idari konuların hala yerli otoriteler tarafından gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Bunun en önemli kanıtlarından bir tanesi Limni Metropolitini tarafından Aynoroz Manastırlarına gönderilen ve Metropolitin kendisi ile ihtiyar heyeti tarafından verilen bir kararı ileten mektuptan anlaşılmaktadır.¹³⁷ İhtiyar

¹³³ Jacques Lefort, "Documents Grecs dans les Archives de Topkapı Sarayı" içinde, ayrıca Nicolas Vatin, "La Traduction Ottomane D'une Lettre de Charles VIII de France (1486)" içinde, (Isom-Verhaaren tarafından alıntılanmıştır, "Shifting Identities: Foreign State Servants In France and The Ottoman Empire", ss. 124-126).

¹³⁴ Isom-Verhaaren, "Shifting Identities: Foreign State Servants In France and The Ottoman Empire", ss. 111-112.

¹³⁵ Molly Greene, "The Ottoman Experience", s.90.

¹³⁶ Molly Greene, "The Ottoman Experience", ss. 88-89.

¹³⁷ Lowry, "The Island of Limnos: a Case Study on the Continuity of Byzantine Forms under Ottoman Rule", ss. 247-248.

heyetinin Metropolit önderliğinde adanın ileri gelenleri olarak Hristiyan halkı bağlayıcı kararlar vermeye yetkili oldukları açıktır. Bu durum adada bir kadı olmamasını da açıklamaktadır. Metropolit adada kadının yapması gereken görevi ihtiyar heyeti ile birlikte Hristiyan halk için yerine getirmektedir.

5.4 DİNİ UNSURLAR

Adanın ekonomisinde önemli bir yeri olan manastırların gelirleri, ev, arazi, atölye kiralama ve satışı, doğal kaynakların işletilmesi ve bağışlar ile sağlanmaktaydı. On dördüncü yüzyıl ile birlikte, iktisadi ve demografik krizler baş göstermiş ve manastırlar ekonomik hareketlerini buna göre ayarlamak ve koyun beslemek gibi daha fazla iktisadi görev üstlenmek durumunda kalmışlardır.¹³⁸ 1479 öncesi en az yetmiş beş kilise ve manastır bulunmaktadır.¹³⁹ 1490 tahrir defterinde 3 keşiş ve 1 papazın adı geçmektedir.¹⁴⁰ Demircan 4 din adamının da papaz olma ihtimalinin yüksek olduğunu, keşiş olarak adlandırılmayacaklarını çünkü adanın diğer mahallelerinde manastırlar ve keşişler bulunmadığını belirtmektedir.¹⁴¹ 4 tane din adamının olması ada Venediklilerden teslim alındıktan sonra keşişlerin hemen hemen hepsinin göç ettiğine işaret etmektedir. Adanın nüfusunun Bizans dönemine göre yarıyarıya azalmış olduğu düşünüldüğünde, göç edenlerin arasında keşişler ve papazlar olması muhtemeldir.¹⁴² Limnos'tan çekilerek Venedikliler ile adayı terk eden tüm papaz ve keşişlerin adada kalan dindaşlarını yalnız bırakmaları düşük bir ihtimaldir. Adada birkaç keşiş kalmış olmalıdır. Adada 1490 için kayda alınan bir manastır bulunmamasına rağmen Lowry'nin bahsettiği 4 papazdan üçünün keşiş olduğu düşüncesi bu sebeple doğru olabilir. Ayrıca Lowry, manastırların adanın geçmemesinin sebebini vergiden tamamıyla muaf tutulmuş olmalarına

¹³⁸ Kondyli, "Tracing Monastic Economic Interests and Their Impact on the Rural Landscape of Late Byzantine Lemnos", s. 64.

¹³⁹ N. Sifounakis, Th. Belitsos, A. Aroni-Kotsali, K. Theoharidu ve M. Chrisafi-Zografou, "Churches and Chapels of Lemnos", *History, Architectural and Interior Design*, 1999 içinde, (Lowry tarafından alıntılanmıştır, *Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam*, s. 111).

¹⁴⁰ Lowry, *Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam*, s. 113.

¹⁴¹ Yasemin Demircan, "XV-XVII. Yüzyıllar Arasında Osmanlı Hâkimiyetinde Limni Adası Manastırlarının Durumu", *Bilig: Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi* 60, (2012), s. 91 ve dipnot 7, s. 103.

¹⁴² Lowry, *Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam*, s.36.

bağlamaktadır. Adı geçen birkaç manastır da köylere isimlerini vermiş oldukları için yerleşim yeri olarak kayda geçirilmiştir.¹⁴³

Hane başına 36 koyun düşerken bazı köylerde yüksek miktarda koyun düşmesi, manastır malları ile ilgilenildiğini göstermektedir.¹⁴⁴ 1490 tahriri kaynak olarak ele alındığında, daha önceleri ekonomiye destek olan manastırların yerini köylülerin aldığı görülmektedir. Adada Müslüman din adamı olarak, yeniçerilerle beraber olan bir imamdan bahsedilmektedir.¹⁴⁵ Sadece bir adet Müslüman hane mevcuttur.¹⁴⁶ 1479'da egemenlik kurulduktan sonra geçen onbir yıllık dönemde adaya Müslüman göçü olmaması oldukça ilginçtir. Hatta Osmanlı yönetimi adaya imparatorluğun farklı yerlerinden göçe zorlamamıştır. Adadaki Hristiyan tebaa, Hristiyan geleneklerini oldukça iyi bilen devşirme yeniçeriler tarafından yönetilmiştir. Bu durum ada halkında yaşadıkları yere yabancılaşma durumu yaratmamış ve olağan yaşamlarını devam ettirmişlerdir.

5.5 LİMNİ ADASI ÖZELİNDE XV. YÜZYIL SONU ANALİZİ

Osmanlı idaresi tesis edildiğinde, Osmanlı'nın karşısında uzun savaş sonrası yorulmuş bir halk olduğu söylenebilir. Birkaç kez egemenlik sağlanıp kaybedildiği için halk Osmanlı uygulamalarına yabancı değildir. İlk olarak 1456'da vergi vermeye başlamışlar ve bu vergi miktarları oldukça düşük tutulmuştur. Her ne kadar ispence ve haraç dışında diğer vergi kalemlerinin miktarları hakkında kayıtlı bir bilgi bulunmasa da bahsedilen iki verginin miktarının 3'er akçe olması, Osmanlı'nın Limni Adası halkını vergilendirirken imparatorluğun diğer toraklarındaki vergi ortalamasından daha düşük bir bedele tabi tuttuğu kesin olarak söylenebilir. Bu cömert adım istimalet politikasının bir parçası olarak düşünülebilir. Düşük oranda vergilendirme sadece ispence ve haraca mahsus olmamalıdır. Muhtemelen diğer vergi kalemlerinde de böyle bir vergi indirimi sağlanmış olmalıdır. Ancak günümüze ulaşan herhangi bir kayıt olmadığı için bu düşünce sadece bir tahmin olarak kalmaktadır. 1477 yılında büyük olasılıkla adanın belli yerlerinde egemenlik kuran Osmanlı, Limni halkına yine cömert davranmış ve ispence ile haraç yine ortalamanın

¹⁴³ Lowry, "The Island of Limnos: a Case Study on the Continuity of Byzantine Forms under Ottoman Rule", 250.

¹⁴⁴ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 116.

¹⁴⁵ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 7.

¹⁴⁶ A.g.e., s. 66.

altında olarak 10 akçe olarak belirlenmiştir. 1477 notu sadece o yıla ve önceki tahrir dönemine ait daha önce bilinmeyen vergi miktarlarını yazmasından dolayı değil aynı zamanda, tahriri yapan kişinin öşürün alınacağı tarım ürünlerini belirtmesi açısından da önemlidir. 1490 tahririndeki vergi çeşitleri miktarlarıyla birlikte nettir. Burada ispence ve haraç yükselmiş ancak vergi imtiyazları daha önce de anlatıldığı üzere devam etmiştir. Dullardan vergi almama, koyundan alınan adet-i ağnamın Limni'ye özel olarak halkla yapılan anlaşma sonucu belirlenmesi gibi imtiyazlar ada halkının devlete olan sadakatlerini tesis etmek adına oldukça mühim adımlardır. Ayrıca, Hristiyan bir tebaanın hali hazırda üretimini yapıyor oldukları, islama göre haram sayılan şarap ve yetiştirilen domuz üzerinden vergi alınması, herhangi bir kısıtlama ve yasak getirilmemiş olması devletin halkı kucaklaması olarak yorumlanabilir. Bunlar dışında, özellikle Venedik ile imzalanan 1479 anlaşması sonrası, isteyen herkesin adayı malları ile beraber terk edebilecekleri izni, egemenliği altına girdikleri yeni devletlerinin iyi niyet göstergesi olarak görülebilir. Bunun sayesinde, isteyenler adayı barış içinde terk etmişler ve kalanlar da Osmanlı'nın verdiği sözü tuttuğu gerçeğine şahit olmuşlardır. Bu durum iyi ilişkiler kurmak için atılan en önemli adımlardan biridir. Adada nüfus azalması bu anlaşmaya bağlıdır. Ayrıca, adada bulunan vergiye tabii koyunların sayısındaki azalma da yukarıda anlatıldığı ve Tablo 5.1'de gösterildiği, bu nüfusun giderken mallarını da yanlarında götürmelerinden kaynaklanıyor olmalıdır. Yıllar içinde nüfus ile koyun sayısındaki doğru oranda azalma ve artmayı başka türlü açıklamak pek mümkün görünmemektedir. Adada kalanlar, herhangi bir dini zorlamaya maruz kalmamışlardır. Bunun açık göstergesi adada Müslümanlık adına yapılmış herhangi bir uygulama olmamasıdır. Garnizonda bulunan bir imam dışında herhangi bir Müslüman din görevlisi bulunmamaktadır. Garnizondaki imam da yeniçeriler içindir. Limni Adası halkının içine karışan yoğun bir Müslüman nüfustan da bahsedilemez çünkü sadece bir hane Müslüman olarak kaydedilmiştir.

Önceki dinleri Hristiyan olan, dini uygulamalara aşına, çoğunluğunun anadili Rumca olan yeniçeriler tarafından yönetildikleri için yabancılaşıma yaşanmamış, dil problemi olmamıştır. Halk çoğunluğu aynı kökenden olan yeniçerileri dışlamamıştır. Bunda yeniçerilerin aile kurmasına izin vermesinin önemi büyüktür. Çünkü Osmanlı idarecileri ile halk arasında akrabalık ilişkileri kurulabilmiştir. Ada halkının dinlerine duyulan saygı, tolerans ve kabul sadece yeniçerilerle sınırlı değildir. Osmanlı İmparatorluğu, bir devlet

olarak, Tin-i Mahtum'un bulunması ve çıkarılması ile ilgili attığı adımlarda samimiyet göstermiştir. Toprak Hristiyan usullerine göre düzenlenen bir merasimle yılda bir kez çıkarılmış ve toprağın ruhban sınıfı tarafından kutsanmasına müsaade etmişlerdir. Osmanlı bu toprağın yararına inanmış ve bunu Hristiyan ruhban sınıfının kutsamasıyla olduğunu kabul etmiştir. Bu durum şüphesiz halkta devlet tarafından kabul edilme, saygı duyulma gibi faktörlerin hissedilmesine neden olmuştur.

Özetle onbeşinci yüzyıl sonunda Osmanlı İmparatorluğu, Limni Adası halkını kucaklamış, gelenek ve göreneklerine saygı duymuş ve devamlılığına müsaade etmiş, az vergi yükü ile hem savaş süresince kaybettikleri maddi hasarı telafi etmiş hem de devlete olan sadakatlarını tesis etmeye çalışmıştır. Bunun karşılığı olarak Limni Adası'nda yaşam, dini ve demografik değişimlere maruz kalmadan sadece nüfusta azalma ama sürekliliği sağlanan ticari uygulamalarla devam etmiştir. Halk Osmanlı tebaası olarak, yeni uygulamalarla karşılaşmış ancak vergi uygulamalarında imtiyazlar sağlanarak, Osmanlı halkına entegrasyon sürecinde önemli adımlar atılmıştır.

Limni Adası halkı onaltıncı yüzyıla bir Osmanlı tebaası olarak girmiş ve sağlanan imtiyazlarla entegrasyona hazırlanmışlardır. Bu süreç onaltıncı yüzyılın başında 1519 yılında yapılmış olan bir tapu tahriri analizi ile geniş bir biçimde ele alınacak ve yirmi dokuz yıllık bir süreç sonucunda Osmanlı İmparatorluğu'nun bir devlet olarak, Limni Adası halkına olan davranış biçiminde bir değişmeye gidip gitmediği saptanacak ve Limni Adası ekonomisinin önceden gelen yapı taşları ile yeni ortaya çıkan unsurları üzerinde durulacaktır. Adanın demografik, dini ve askeri değişimleri incelenecek ve varsa bu değişimlerin ada halkı üzerindeki olası etkileri tartışılacaktır.

6. XVI. YÜZYIL BAŞINDA LİMNİ ADASI

XVI. yüzyıla girerken, Limni Adası halkı artık kesintisiz Osmanlı idaresi altında bulunmaktadır. Daha önce yapılmış olan tapu tahrirleri ele alındığı zaman, bir önceki bölümde açıklandığı üzere imtiyazlı ve adaya özel bazı uygulamaların bulunduğu görülmektedir. Kesintisiz süren idare göz önünde bulundurulduğunda, yeni bir tapu tahriri yapılırken devletin Limni Adası halkına verdiği haklarda ne ölçüde değişiklik yaptığının saptanması uygulamaların ada halkının entegrasyonu sürecine ne gibi olumlu ve olumsuz etkide bulunduğunu belirlemek açısından önemlidir. Ada halkı vergi imtiyazları olarak, yeni devletin içinde yaşamaya ve üretimde bulunmaya devam ederken adanın demografik yapısında oluşan herhangi bir değişim halkın sosyal yaşamını direkt etkileyen bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Limni Adası özelinde oluşan demografik değişim incelenerek sosyal yapının değişimi ele alınacak, Limni Adası'nın bir Osmanlı Adası olma yolundaki süreci açıklanacaktır. Öncelikli olarak adaya gelen yeni yerleşimciler tespit edilerek demografik saptama yapılacaktır. Bu kişilerin ekonomik statüsü, mensup oldukları din ve kaç kişi olduğunun açıklanması, ada halkının geneline ne ölçüde bir etki edeceğini göstermesi bakımından önemlidir.

1490 tapu tahrir defterindeki adanın ekonomik verileri ile 1519 tarihli tapu tahrir defterinin verileri arasındaki değişim göz önünde bulundurularak, ada halkının yaşam standardı, tarımsal ürünlerdeki çeşitlilik, ticari malların üretim ve satışı gibi iktisadi araçlar ve vergi uygulamaları tartışılarak adanın ekonomik statüsü ele alınacaktır. Bu bağlamda 1519 tarihli tapu tahririn kanunnamesi analizi yapılacak ve gelir kalemleri tespit edilecektir. Bu gelirlerin vergilendirilmesi hususu imtiyazların devam edip etmediğine ilişkin bilgiyi ortaya koyacaktır.

Limni Adası'nın coğrafi konum itibarıyla güvenliğinin sağlanması açısından ne gibi askeri adımlar atıldığı yine tapu tahrir defteri ışığında, asker sayısı ve görevleri araştırılarak belirlenmeye çalışılacaktır. Askerlerin etnik ve dini kökenlerinin adanın güvenliğine olan olumlu ve olumsuz etkileri tartışılacaktır. Bu bağlamda askeri gruplar

ve devletle olan ilişkileri ele alınacak ve görevlerinin adanın savunmasına olan direk ve dolaylı etkisi ortaya çıkacaktır.

Papaz ve keşişlerin kayıtları incelenerek, nüfusa oranı, elde ettikleri gelir, üretime yaptıkları katkı gibi unsurlar ele alınacak ve böylece adanın manastırları ve dini faaliyetleri hakkında fikir yürütülecektir.

6.1 EKONOMİK UNSURLAR

Limni Adası halkı, hepsi gayrimüslim olan bir tebaa ile Osmanlı idaresine girmiş olduğu önceki yüzyılda daha önce değinildiği üzere bazı imtiyazlar elde etmiş ve ekonomik yaşamı bu çerçevede ele alınmıştı. Verilen imtiyazlar, ekonomik olarak halkın yararına olduğu gibi aynı zamanda devletin yeni tebaasına uyguladığı ılımlı politikası sayesinde devletin de yararına olduğu görülmüştür. XVI. yüzyıla girerken Osmanlı politikalarına ve ekonomik uygulamalarına alışmış bir halka devletin yeni bakış açısının ne olduğunu anlamak için Osmanlı İmparatorluğu'nun kesintisiz egemenlik sağladığı dönemden itibaren Osmanlı uygulamalarıyla tanışmış olan Limni halkına 1519 tarihinde yapılan tapu tahririnin ne gibi yenilikler getirdiği ortaya koyulmalıdır. Ödemekle yükümlü oldukları vergi miktarları ele alınmalı ve ada halkının ekonomik statüleri, geçim kaynakları gibi ekonomik unsurlar araştırılarak devletin Limni halkına yeni bakış açısı belirlenmelidir.

6.1.1 1519 Tarihli Tapu Tahrir Defteri Kanunnamesi Analizi

Kanunnamede açık olarak görevlilerin ne kadar haraç ve ispenç vermeleri gerektiği belirtilmiştir. Bu görevliler devlet tarafından paspan, ases, müselleme ve keştiban olarak ayrılmıştır. Kanunnamede¹⁴⁷ belirtilen her bir sınıflandırma için ödenecek miktarlar Tablo 6.1'de gösterilmektedir. Tabloda 1519 ve 1490 tahrirlerinde kaydedilmiş olan vergi dilimleri haraç ve ispenç miktarları ile beraber belirtilmiştir. Aradaki değişimi görebilmek ve analizini yapabilmek açısından iki yılın birlikte verilmesi uygun görülmüştür. Tablo

¹⁴⁷ Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, ss. i-iv.

6.1’de Limni Adası halkı arasında bulunup devlet hizmetinde olan paspan, müsellemler, keştiban ve asesler de verilmiştir.

Tablo 6.1: Haraç ve ispenç miktarları

1519			1490		
Vergi Dilimi	Haraç	İспенç	Vergi Dilimi	Haraç	İспенç
Zengin	40	25	Zengin	30	25
Orta	35	20	Orta	25	20
Fakir	30	15	Fakir	20	15
Bekar	15	10	Bekar	5	5
Paspan	15	10	Paspan	15	10
Ases	12	10	Ases	12	10
Müsellemler	15	12	Müsellemler	15	10
Keştiban	12	10	Keştiban	12	10

Kaynak : Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, ss. i-iv.
Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 158.

Paspanlar 15 akçe haraç 10 akçe ispenç, ases ve keştibanlar 12 akçe haraç 10 akçe ispenç ve müsellemler 15 akçe haraç 12 akçe ispenç ödemektedirler. Tablo 6.1’de 1490 ve 1519 tarihli tapu tahrirlerinin kaydetmiş olduğu haraç ve ispenç miktarları belirtilmiş olup buna göre sadece müsellemlerin ispenç ödemesinde 2 akçelik bir artış olduğu ancak diğer görevlilerin haraç ve ispenç miktarları aynı kaldığı görülmektedir. Halkın kalan kısmından alınacak haraç ve ispenç ise daha önceki tahrirde de kullanılan basamaklı sisteme göre belirlenmiş ancak miktarlarda artış yapılarak kaydedilmiştir. İспенç miktarları her iki tahrirde aynı kalmış ancak haraç miktarlarında artış yapılmıştır. Buna göre fakir olan haneler daha önce ödemekte oldukları 20 akçe yerine 30 akçe, orta halli olanlar 25 akçe yerine 35 akçe ve zenginler 30 akçe yerine 40 akçe haraç ödemekle yükümlü olmuşlardır. İспенç miktarında artış yapılmamasındaki sebep, ispençin tımar sahibine veriliyor olması ve bu miktarın ödemelere yeterli gelmesi olarak düşünülebilir. İmparatorluk genelinde ispenç vergisinin 25 akçe olduğu¹⁴⁸ düşünüldüğünde Limni Adası halkının zenginlerinin bu miktarı ödediği, diğerlerinin ise genelin altında bir meblağ ödeyerek imtiyazlı vergiden yararlanmaya devam ettikleri görülmektedir. Haraçlar ise hassa-i hümayun için alınmakta olup, tüm ekonomik sınıflar için miktarda 10’ar akçelik artış yapılmıştır. İспенç miktarının imparatorluk ortalamasının altında olması düşünüldüğünde haraçta uygulanmaya başlanılan 10 akçelik artışın çok büyük bir yük

¹⁴⁸ İnalçık, ‘İspence’, s. 177.

getirmediği açıktır. İспенç vergisindeki imtiyaz devam etmektedir. Ancak vergi yükünün mücerredler için diğer vergi dilimlerine göre daha ağır olmaya başladığı ortaya çıkmaktadır. Mücerred şahıslar için haraç 10, ispenç ise 5 akçe arttırılmıştır.¹⁴⁹ Mücerredler için diğer vergi dilimlerinden daha fazla artış olması, adaya yerleşecek mücerred sayısının artmasını önlemek amaçlı olabilir. Bivelerin herhangi bir sınıflandırma altında bulunmaması ve vergiye tabii olanlar arasında zikredilmemiş olması, vergi imtiyazının biveler için devam etmekte olduğunu göstermektedir.¹⁵⁰ Bu tez dışında öne sürülebilecek başka bir iddia da adada hiç dul kadın bulunmamasıdır. Ancak hem 1490 hem de 1519 tapu tahrirlerinde bivelerden bahsedilmiyor oluşunu dul kadınların yokluğuna bağlamak pek gerçekçi görülmemektedir. Özellikle Osmanlı topraklarına katılmadan önce ada halkının yaşamış olduğu savaş hali ele alındığında ada halkından hayatını kaybeden evli erkek olmaması akla yatkın değildir. Bivelerin vergi imtiyazından yararlanıyor olduğu gerçeği öne sürülebilecek en akılcı iddiadır. Limni halkından alınan ispenç vergisindeki ortalamaya nazaran daha az vergi yükü ve bivelerin hane reisi olarak ödemeleri gereken haraç ve ispencin belirtilmemiş olması, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir devlet olarak Limni halkına karşı olan istimalet politikasını belli bir ölçüde devam ettirdiğini göstermektedir.

1519 kanunnamesinin vergi kalemleri Tablo 6.2'de gösterilmektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere, adada yetiştirilen tüm ürünler tek tek listelenmemiş ancak genelleme yapılmıştır. Tablo 6.2'de Limni Adası halkının ödemekle yükümlü oldukları vergiler üç bölüme ayrılmıştır. Üretim yapmak için kullandıkları topraktan, ettikleri ekinlerden elde edilen ürünlerden ve ürün elde etmek amacıyla besledikleri hayvanlardan alınan vergiler genel vergiler olarak, üretip ada dışına sattıkları mallardan ve hayvanlardan, ada dışından satın alınan tüm ürünlerden alınan vergiler gümrük ve iskele vergileri olarak ve tahsilatı sadece gerçekleşmesine bağlı olan cürüm ve cinayet, resm-i arus gibi ceza ve evlilik vergileri olağanüstü vergiler olarak sınıflandırılmıştır.

¹⁴⁹ Bkz. Tablo 6.1.

¹⁵⁰ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri, ss. 34-35.

Tablo 6.2: Limni Adası 1519 vergi kalemleri ve miktarları

Vergi adı	Miktar	Vergi cinsi
Resm-i dönüm	dönüm başına 8 akçe	Genel vergiler
Hububat, gügül, zeytin, badem, besati	%10 öşür	Genel vergiler
Resm-i kovan	Kovan başına 1 akçe	Genel vergiler
Adet-i ağnam	Koyun başına 1 akçe	Genel vergiler
Resm-i ağıl	Ağıl başına 24 akçe	Genel vergiler
Hamr (şarap)	10-19 medre için 1 medre şıra, 20-100 medre için 2 medre şıra (hasa-i hümayun'e ayrılır) Medre başına 1 akçe (mal-i padişaha ayrılır)	Gümrük ve iskele vergileri
beygir	Hayvan başına 12 akçe	Gümrük ve iskele vergileri
sığır	Hayvan başına 12 akçe	Gümrük ve iskele vergileri
koyun	Hayvan başına 2 akçe	Gümrük ve iskele vergileri
İhracat malı (peynir, bal, yağ vs.)	100 akçe için 6 akçe	Gümrük ve iskele vergileri
İthalat malı	100 akçe için 5 akçe	Gümrük ve iskele vergileri
Buğday, arpa, nohut vs.	Müd başına 3 akçe (16 kile=1 müd)	Gümrük ve iskele vergileri
Cürüm ve cinayet		Olağanüstü vergiler
Resm-i arus		Olağanüstü vergiler

Kaynak : Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, ss. i-iv.

Gümrük ve iskele vergileri arasında beygir, koyun ve sığırın özellikle belirtiliyor olması bu hayvanların ihracatının sıklıkla yapılıyor olduğu anlamına gelmektedir. Tüm ticari hareketlilik açık bir şekilde vergilendirilmektedir. Tablo 6.2'den açıkça görüleceği üzere, devlet islami açıdan haram olmasına karşın aynı 1490'da olduğu üzere şaraptan vergi almaya devam etmektedir. Uygulama şarap vergisi olarak değil, mayalanmamış üzüm suyu üzerinden vergilendirme olarak gerçekleşmiştir.¹⁵¹ Böylece hem Hristiyan halkın geleneksel tarım ürünlerinin devamlılığı sağlanmış hem de vergilendirme usulü ile ekonomik değer olma özelliği korunmuştur. Devletin bu davranış biçimi, Hristiyan tebaanın yaşam biçimini bir ölçüde koruyarak, devletin dini emirlerine göre üretim yapma zorunluluğu dayatmadığını ve halkın yaşamına direk müdahalede bulunmadığını göstermektedir.

¹⁵¹ Şarabın vergilendirilmesi hususunda detaylı bilgi için bkz., Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 74-75.

Kanunnamede açıkça belirtildiği üzere şarap ihracatında medre başına 1 akçe, beygir ve sığır ihracatında hayvan başına 12 akçe, buğday, arpa, nohut gibi ürünlerin ihracatında müd başına 3 akçe mal-i padişah için ayrılmıştır.¹⁵² Bu ürünlerin satışından elde edilen vergi gelirinin mal-i padişah için ayrılmış olması, bu ürünlerde ticari hareketliliğin çok olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle Limni Adası'nın yüklü ihracat yaptığı düşünülebilir.

1490 kanunnamesinde belirtildiği¹⁵³ gibi 1519'da da koyunların koçlardan ayrılmadığı bu sebeple annesini emen kuzunun vergilendirmeye konu olmayacağı kayda geçirilmiştir.¹⁵⁴ Limni Adası halkına gösterilen iyi niyet ve istimalet politikasının 1519'da da devam etmekte olduğu açıktır. Ada halkı subaşının kendilerinden almakta olduğu oturak bedelinin halkın şikayeti üzerine iptali hususunda bir bölüm bulunmaktadır.¹⁵⁵ Elleriinde hüküm bulunmasına rağmen subaşının halktan tahsilat yapması usulsüzlük olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda halkın şikayetinin yetkili tarafından ciddiye alınıp tapu tahrir defterine durumu açıklayan bir bölüm konulması ada halkına karşı gösterilen iyi niyeti doğrulaması açısından önemlidir. Ayrıca bu bölüm Limni Adası halkının bir bölümünün adanın güvenliği için gözcülük yaptığını da birinci ağızdan söylemektedir.

6.1.2 Tarımsal Ürünler

XVI. yüzyılın başında Limni Adası halkının ekmekte oldukları ürünler hemen hemen 1490 tarihli tapu tahririnde belirtilen ürünlerle aynıdır.¹⁵⁶ Yirmidokuz yıllık bir süreçte ekilen ürünlerde büyük farklılık olmaması olağan bir durumdur. Ancak Limni Adası halkının küçük denemelerde bulunduğu gözlemlenmektedir. 1490'da adada toplanan mahsullere bakıldığı zaman küçük miktarda keten yetiştirildiği ve 1519'da miktarın oldukça fazlalaştığı görülmektedir.¹⁵⁷ Bu durum küçük denemelere örnek olarak gösterilebilir.

¹⁵² Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, ss. iii-iv.

¹⁵³ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 81.

¹⁵⁴ Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. ii.

¹⁵⁵ Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. iii.

¹⁵⁶ 1490 tapu tahrir defteri içeriği ve 1519'daki ürünlerin karşılaştırılması ile ilgili daha çok bilgi için bkz. Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 67-81.

¹⁵⁷ A.g.e., s. 73.

Tablo 6.3: Tarımsal ürünler

No	Yetiştirilen ürün	Ekilen yerleşim yeri adedi	Toplam vergi
1	Hınta (buğday)	81	40110 kıymet
2	Şair (arpa)	81	7376 kıymet
3	alaf (saman)	53	800 kıymet
4	Kettan (keten)	71	4234 hasıl
5	Gügül (ipek)	54	567 hasıl
6	Penbe (pamuk)	43	443 hasıl
7	Penbe & gügül		214 hasıl
8	Penbe & gügül & kettan		184 hasıl
9	Piyaz (soğan)	57	704 hasıl
10	Sir (sarımsak)	56	
11	börülce	77	
12	bakla	61	5635 kıymet
13	nohut	63	301 hasıl ¹⁵⁸
14	mercimek	5	
15	gayruhu (diğer hububat)	2	
16	erzen (mısır)	6	52 kıymet

Kaynak : TT. 75 ve transkripsiyon için ayrıca bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation

Tablo 6.3’de görüldüğü üzere, adanın tüm köylerinde hınta (buğday) ve şair (arpa) yetiştirilmektedir. Her iki ürün de ada halkının vazgeçilmez birincil ekinleri arasında yer almaktadırlar. Ayrıca alaf (saman), kettan (keten), gügül (ipek), penbe (pamuk), piyaz (soğan), sir (sarımsak), börülce, bakla, nohut, mercimek, erzen (mısır) ve diğer hububat (gayruhu) olarak adlandırılan başka ekinler de ekilmektedir.¹⁵⁹

Ödenen vergi miktarları ele alındığı zaman üretimin ne kadar olduğu ortaya çıkmaktadır. Hınta için toplamda 40110 kıymet vergi tahsilatı yapılmaktadır ve 1 kile için 10 kıymet alınmaktadır.¹⁶⁰ Elde bulunan bilgiler ışığında bir formül hazırlanabilir ve böylece toplam üretimin ne kadar olduğu bilgisine ulaşılabilir. Lowry’nin 1490 tarihli tapu tahrir defteri bilgilerinden yola çıkarak hazırladığı formül bu noktada oldukça yararlıdır. 1 müd 16 kile olarak ve 1 kile 25,656 kilo olarak kabul edilmiştir. Bu bilgiler ışığında yapılacak olan işlem $((\text{müd sayısı} \times 16) + \text{kile miktarı}) \times 25,656 \times 10 = \text{toplam üretim miktarı}$

¹⁵⁸ Toplama iki köydeki kettan, piyaz ve sir üretimi de dahildir. Bkz. TTD 75, s. 100,113 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 185,191.

¹⁵⁹ Kanunnamede belirtilen ve vergilendirilen tarımsal ürünler için bkz., TT. 75, s. 5 ve transkripsiyon için ayrıca bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, ss. i-iv.

¹⁶⁰ 1519 tapu tahrir defteri vergi kayıtları ve birim fiyatları için bkz. TTD 75 ve transkripsiyon için ayrıca bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation.

olmalıdır.¹⁶¹ 1519 tapu tahrir defterinde adada 1 müdün 16 kileye eşit olduğu açıkça yazılmış olmasına rağmen, tüm hesaplamalar yapıldığı zaman tapu tahririni yapan kişinin 1 müdü 20 kileye eşit olarak ele aldığı ve hesaplamalarını buna göre yaptığı ortaya çıkmaktadır. Kanunnamenin sadece bir bölümünde 1 müdün adada 16 kile olarak kabul edildiği yazmaktadır. ‘‘Ve buğday ve arpa ve nohud ve gayrı hububat cinsinden satılup yabana gitmelü olıcak cezire-i mezkurde on altı kile bir müd hesab olunur.’’¹⁶² Defterin diğer bölümlerinde 1 müd 20 kileye eşitlenmiş olmasına rağmen sadece adadan yapılacak olan hububat ihracatında 1 müd 16 kileye eşit olarak kabul edilmiştir. Daha önce bahsedilen formül 1519 tapu tahrir defterindeki veriler kullanılarak uyarlanmalıdır. Kile başına 10 kıymet belirlenmiş olduğuna göre ödenecek olan 40110 kıymet 10’a bölünmeli ve toplam kile bulunmalıdır. Buna göre $40110 / 10 = 4011$ kile ödenecek olan verginin mal cinsinden değeridir. Lowry’nin 1490 tapu tahrir defterinin verilerini hesaplarken kullandığı formülü 1 müd 20 kile olacak şekilde güncelleyerek 1519 tapu tahrir defterindeki toprak mahsullerinin toplam üretim miktarı hesaplanabilir. Burada yapılacak olan ödenecek olan verginin yüzde 10 öşür olduğu dikkate alınarak verginin mal cinsinden değeri hesaplanıp formüle yerleştirilecektir. Hınta üretimi ele alındığında ve formül sadeleştirilip veriler yerleştirildiğinde $4011 \times 25,656 \times 10 = 1029062,16$ kilo toplam hınta üretimi olduğu ortaya çıkar.

Önemli diğer bir ürün olan şairin vergi miktarı Tablo 6.3’te belirtilmiştir. Hıntanın üretim miktarı hesabında kullanılan işlemi şaire de uygulamak için öncelikli olarak hesaplanan vergi 1 kile için biçilen 4 kıymete bölünmeli ve mal cinsinden değer bulunmalıdır. $7376 / 4 = 1844$ kile. Şair için hesaplama yapılırken kullanılacak olan 1 kile = 23,093 kilo bilgisidir.¹⁶³ Aynı formül üzerinde yerleştirildiğinde sonuç, $1844 \times 23,093 \times 10 = 425834,92$ kilo olarak çıkar. Adada toplam şair üretimi 425834,92 kilodur. Hınta ve şair üretiminin toplam olarak yaklaşık 1454897 kilogram olduğu görülmektedir. Osmanlı İmparatorluğu’nda XVI. yüzyıl için kişi başına düşen tahıl üretiminin 230 ile 300 kilo arasında olduğu belirtilmiştir.¹⁶⁴

¹⁶¹ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 68.

¹⁶² TTD 75, s. 5 ve transkripsiyon için ayrıca bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. iv.

¹⁶³ Cengiz Kallek, ‘‘Kile’’, *İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: DİA, 25, 2002), 569.

¹⁶⁴ Spyros Asdrachas: *Mechanismoı tes oikonomias sten Tourokratia (15-16 ai.)* [Osmanlı Hâkimiyetinde Ekonominin Mekanizmaları (15. – 16. Yüzyıllar)] Themelio, 1978 ve Bruce McGowan: ‘‘Food Supply and

Limnos Adası toplam nüfusu, tapu tahrir defterinde isimleri belirli olan vergi mükellefleri hesaplanarak oluşturulan Ek 1’de 6235 olarak çıkmaktadır. Tabloda tüm yerleşim yerlerindeki kayıtlı vergi mükellefleri ve muaf tutulanlar 3.8 nüfus çarpanı¹⁶⁵ kullanılarak hesaplanmış ve 6235 toplamına ulaşılmıştır. Muaf olanlar yaşlı ve engelli ise aile olarak değil tek bir kişi olarak dikkate alınmıştır. Müslüman olup muaf olanlar aile olarak hesaplanmıştır. Kal’a-i Palo Kasrı’de görevli yeniçeri ve idareciler dahil edilmemiştir. Kalede görevli olanlar, askeri ve idari unsurlar ele alınırken dikkate alınacaktır.

Buradan hareketle, hesaplanmış olan toplam tahıl üretim miktarı 1454897 kilo, toplam nüfus olan 6235’e bölüldüğünde Limni Adası’nda kişi başı tahıl üretiminin yaklaşık olarak 233 kilo olduğu görülmektedir. Lowry’nin 1490 tapu defteri kayıtlarını kullanarak yaptığı hesaplama göre Limni Adası tahıl üretimi o tarihte kişi başı 322 kilodur.¹⁶⁶ Geçen 29 yıllık zaman diliminde kişi başı üretimde yaklaşık olarak yüzde 27’lik bir azalma söz konusudur. Bu azalmanın sebebi Limni halkının zaman içerisinde ekonomik güçlerini kaybetmiş olmalarından değil farklı ekinlerin ekilmesi ve ticaretlerinin yapılmasından kaynaklanmaktadır. Ekilecek topraklar farklı ürünleri ekmek için kullanılmaktadır.

Şekil 6.1: 1490 tapu tahririne göre keten yetişen yerler

Kaynak : Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam

Taxation on the Middle Danube (1568-1579),” *Archivum Ottomanicum*, Cilt. 1 (1969), ss. 154-155, (Lowry tarafından alıntılanmıştır, Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s.73.)

¹⁶⁵ Nüfus çarpanı ile ilgili hesaplama ve nüfus çarpanı için bkz., Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 35.

¹⁶⁶ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s.73.

1490’da vergi kalemleri arasına eklenmiş olan ketenin zaman içinde büyük miktarlarda üretilmeye başlanıldığı ortadadır. Keten üretimi hususunda nasıl bir gelişme olduğu Şekil 6.1’de ve Şekil 6.2’de işaretlenmiş olan keten yetişen arazilerin karşılaştırılmasıyla mümkündür. Yerleri tespit edilemeyen köyler haritada belirtilmemiştir.

Şekil 6.2: 1519 tapu tahririne göre keten yetişen yerler

Kaynak : TTD 75 ve Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation. Ayrıca Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam.

Ayrıca penbe ve gügül de yeni mahsüller arasındadır.¹⁶⁷ Tablo 6.3’te keten, penbe ve gügül için hesaplanan vergi ve yetiştirildiği yerleşim yeri sayısı görülmektedir. Keten, penbe ve gügül 1519’da oldukça önemli olan ürünler arasında sayılabilir. Bu ürünlerin yaygın üretimi ada halkının ticarete yönelik üretim yaptığını doğrulamaktadır. Bu da ada halkının üretim yapma amacının asgari geçimden öte ticaret yaparak büyümeye yöneldiğini göstermektedir. Keten gügül ve penbeden daha fazla yerleşim biriminde yetiştirilmektedir.

Tablo 6.3’te keten 4234 hasıl, gügül 567 hasıl, penbe 443 hasıl ve beraber olarak kaydedildikleri 398 hasıl vergi yükü olduğu belirtilmektedir. Adanın tekstil ürünleri için toplam olarak 5642 hasıl vergi öngörülmektedir. Ada halkının ödemekle mükellef olduğu vergi toplamı 122573 olarak ortaya çıkmaktadır.¹⁶⁸ Bu toplam bulunurken, vergi

¹⁶⁷ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s.73.

¹⁶⁸ Bkz. Tablo. 6.3 ve vergi detayları için bkz. TTD 75 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation.

görevlisinin yapmış olduğu matematiksel hatalar düzeltilip, kayıtlardan ziyade gerçekte ne kadar vergi ödedikleri bulunarak hesaplama yapılmıştır.

Tablo 6.4: Ürünlerin yüzdellik oranları

No	Ürün Grubu	Vergideki yüzdellik oranı
1	Tahıl	%40
2	alaf	%1'den az
3	Tekstil hammaddesi	%5
4	Piyaz ve sir	%1'den az
5	hububat	%5

Kaynak : TT. 75 ve transkripsiyon için ayrıca bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation.

Tablo 6.4'te görüldüğü üzere bu verginin yaklaşık olarak yüzde 5'lik bir bölümü tekstil ürünleri üretiminden alınan vergidir. Daha önce üretimi az olan keten ve hiç olmayan penbe ile gügül düşünülduğünde böyle bir ihtiyacın sadece kullanmak sebebiyle birden ortaya çıkması akla yatkın değildir. Limni Adası sakinleri bu ürünlerde ticari bir gelecek görmüş ve buna yönelmiş olmalıdır. Bu da ekonomik olarak yeni ürünler deneyebilecek kadar iyi olduklarını göstermektedir.

Adada üretilen ancak ticarete konu edilemeyecek ürünler de vardır. Piyaz ve sir ödenen toplam vergi içinde yüzde 1'den az yer kaplaması sebebiyle ticaretten çok kullanıma yönelik yetiştirildiklerini göstermektedir. Tablo 6.3'te piyaz ve sir için ödenen vergi miktarı ve Tablo 6.4'te yüzdellik dilim belirtilmiştir. Aynı durum alaf için de geçerli olarak düşünülebilir. Tablo 6.4'te toplam vergi içindeki oranı yüzde 1'den az olarak görülmektedir. Alafa vergi ödenmesini ilginç bulan Lowry, 1490'da sadece 6 köyde bu verginin ödenmesi ve ekonomik olarak köylerin birbirlerinden farklı statüde bulunmasından yola çıkarak bahsedilen at çiftliklerinin bu köylerde olabileceği ve alafın ticari bir mal olarak görülen atın beslenmesi için yem olarak kullanılması sebebiyle vergiye tabi olabileceğini söylemiştir.¹⁶⁹ Tablo 6.3'te alaf için vergi veren 53 yerleşim yeri olduğu belirtilmiştir. 1490'dan sonra adada alaf üretimi de artmıştır. Lowry'nin at çiftliği ile ilgili fikri ele alındığında alaftan ziyade ticarete konu olan at sayısının artmasından bahsedilebilir. Limni Adası 1519 kanunnamesinde Tablo 6.2'de de görülebileceği gibi beygir ihracatından alınacak olan vergi hayvan başı on ikişer akçe

¹⁶⁹ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s.73.

olarak belirtilmiştir. Bu vergi mal-i padişah için ayrılmıştır.¹⁷⁰ Bu vergi mal-i padişah için ayrıldığı için toplam ödenecek olan vergi miktarını ve dolayısıyla satılan hayvan sayısını belirlemek mümkün değildir. Ancak geçmiş dönem ile kıyaslandığında vergi veren köy sayısının 6'dan 53'e çıkmış olması eğer at çiftliği alaf ile ilişkili ise at üretiminin arttığına işaret etmektedir. alaftan vergi alınması her ne kadar ticarete yönelik üretim yapılmasa da alafın at yetiştiriciliğinde kullanılan bir madde olarak görüldüğü izlenimini vermektedir.

Hububattan alınan vergi adada ödenen toplam verginin yüzde 5'ini oluşturduğuna göre börülce, bakla ve nohut, ticareti yapılan ürünler olarak kabul edilebilir. Hububat olarak mercimek ve erzen de sayılabilir. Ancak bu ürünler adanın sadece birkaç köyünde üretildiğinden büyük miktarlarda üretim olmamakta ve muhtemelen sadece tüketim amaçlı yetiştirilmektedirler. Ancak ilerleyen zamanlarda erzen yetiştiriciliğinin arttığı düşünülebilir. 1740'da adayı ziyaret eden Richard Pococke, mısır üretiminin fazla olduğunu belirtmiştir.¹⁷¹ Görülen o ki adada bazı ürünler deneme amaçlı bir süre ekilmekte ve büyük ihtimalle randıman alındıktan sonra miktar fazlaşmakta ve bu yeni ürünlerin ticareti yapılmaktadır. Mısır üretiminde daha sonraki yüzyıllarda görülen bu gelişim 1490 ve 1519 tapu tahrir defterlerindeki ürünler karşılaştırıldığı zaman farklı ürünler için de görülebilmektedir. Özellikle keten üretiminde Lowry'nin değındığı 1490'da bir köyde üretilen ketenin 1519'da sayıca çok köyde üretiliyor olması gerçeğı¹⁷² bu tezi desteklemektedir. Limni Adası halkı keten üretimini denemiş, daha sonra yoğun olarak yetiştirmeye başlamış ve 71 köyde¹⁷³ vergi kalemleri arasında kaydedilmiştir. Limni Adası mahsullerine bakıldığında 1490'dan itibaren artmakta olan ürün çeşidi dikkati çekmektedir. Bu durum Osmanlı idaresinde hayatını devam ettiren halkın iktisadi olarak geliştiğini ve adanın ekonomik olarak büyüdüğünü göstermektedir. 1519'da adanın az sayıda köyünde yetiştirilen mercimek için de böyle bir durumun söz konusu olup olmadığı 1519 tarihinden sonra yapılmış olan tahrirler incelenerek ortaya

¹⁷⁰ TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. iii.

¹⁷¹ R. Pococke: *A Description of the East and some other Countries*. 2 Cilt. Londra, 1743. Bkz. 2. Cilt, 2. Kısım, s. 22. Lowry tarafından alıntılanmıştır, Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s.74.

¹⁷² Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s.73.

¹⁷³ Bkz. Tablo 6.3.

çıkarılabilir. Bu araştırmanın odaklandığı tahrir yılları 1490 ve 1519 olduğu için bu yıllar sonrası mercimek ile ilgili olan ekonomik veriler ele alınmamaktadır.

Limni Adası'nda yoğun olarak işletilen topraklar arasında bağlar da vardır. Üzüm yetiştiriciliğinin başlıca sebebinin şarap üretimi olduğu, vergi kalemleri arasında şaraptan bahsedilmesinden anlaşılmaktadır. Şarabın ne miktarda ve hangi kurum için tahsil edileceği belirtilmiştir. Kanunnamede yazıldığı üzere, şaraptan alınan verginin bir kısmı hassa-i hümayun için bir kısmı ise mal-i padişah için tahsil edilmektedir.¹⁷⁴ Tablo 6.5'de gümrük ve iskele vergileri arasında görülmekte olan şarap için nasıl bir vergilendirme yapıldığı görülmektedir. Buna göre adadan ihracatı yapılan şarap için iki farklı türde vergi mevcuttur. Vergi hem nakdi hem de mal olarak belirlenmiştir. Mal olarak tahsil edilen vergi, satışı yapılan şarabın miktarına göre iki kademeli olarak düzenlenmiştir ve hassa-i hümayun için ayrılmıştır. 10 ile 19 medre arasında yapılan şarap ihracatı için 1 medre şıra, 20 ile 100 medre arası satış için 2 medre şıra vergi bedeli olarak hesaplanmıştır. Nakdi vergi olarak tahsil edilen ve mal-i padişah için ayrılan miktar ise ihracatı yapılan şaraptan medre başına 1 akçe olarak belirtilmiştir.

Tablo 6.5: Şarap vergisi detayları

Satılan şarap miktarı	Mal olarak vergi	Nakdi vergi
10-19 medre arası	1 medre şıra	Medre başına 1 akçe
20-100 medre arası	2 medre şıra	Medre başına 1 akçe

Kaynak : TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. iii.

İslami inanca göre haram olan şarabın aynı 1490'da¹⁷⁵ olduğu gibi 1519'da da vergilendirilmesi devlet ile vatandaş arasındaki uyum ve toleransın devamlılığını göstermesi bakımından önemlidir. Vergilendirirken şarap olarak değil şıra olarak vergilendirilmesi, hem Hristiyan reayanın üretim ve tüketim alışkanlığının devam etmesine hem de İslami kurallara dayalı bir devletin dini olarak haram kabul edilen ancak ülke genelinde tüketilen bir maldan kazanç elde etmesine olanak sağlamıştır. Bu durum

¹⁷⁴ TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. iii.

¹⁷⁵ Şarabın vergilendirilmesi hususunda detaylı bilgi için bkz., Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss.74-75.

istimalet politikasının adada kesintisiz egemenlik sağlandıktan sonra yapılan ikinci tapu tahrir defterinin yazımı esnasında da devam ettiğini göstermektedir.

6.1.3 Hayvanlar ve Hayvansal Ürünler

Limni Adası halkı için değişmeyen ekonomik değerlerden bir tanesi koyundur denilebilir. Adanın çok büyük bir bölümünde koyun yetiştiriciliği görülmektedir. Daha önce de üzerinde durulduğu gibi, ada Osmanlı hakimiyetine geçtikten sonra adayı terk eden kişiler olmuş ve koyun sayısında azalma yaşanmıştır.¹⁷⁶ 1519 yılında yapılan tahrir verilerine göre nüfusta artış olmuş ve benzer artış koyun adetinde de görülmüştür. Bu artış ile ilgili çalışma, sürüdeki koyun sayıları baz alınarak yapılmış ve Tablo 5.1’de daha önceki tahrir yıllarında adada bulunan toplam olası koyun sayısı hesaplanmıştır. Bu bölümde daha önce adanın toplam adet-i ağnam ve resm-i ağıl miktarına uygulanan (*toplam vergi / sürüden alınan toplam vergi*) x *sürüdeki koyun sayısı*) formülü kullanılarak o yerleşim yerine özel olarak hesaplama yapılmış ve o köyde veya manastırda beslenen olası koyun sayısı ve yerleşim yeri bazında adet-i ağnam miktarı bulunmuştur. Bunun için her yerleşim yeri özelinde toplam vergi sürüdeki koyun sayısı ile resm-i ağılın toplamı olan 224’e bölünmüş ve 200 ile çarpılmıştır ve böylece hem adet-i ağnam hem de koyun sayısı bulunmuştur. Limni Adası kanunnamesinde belirtildiği üzere koyun başı 1 akçe adet-i ağnam alınmaktadır.¹⁷⁷ Çalışmada bir sürü 200 adet koyundan oluşuyor kabul edildiği için, 200 aynı zamanda sürüden toplanan adet-i ağnamın miktarıdır. Tablo 6.6’de tüm köy ve manastırlarda toplamda 246 sürüden resm-i ağıl alındığı görülmektedir. Adada bulunan koyun sayısı yapılan hesaplama göre 57770’dir. 5904 akçe resm-i ağıl ve 57770 akçe adet-i ağnam ödenmektedir. Koyun başına alınan adet-i ağnam de 1 akçe olduğuna göre adada bulunan koyun sayısı ödenen resm-i ağıl miktarı ile aynıdır, adada 57770 koyun vardır. Bu hesaplama bir sürüdeki hayvan sayısı 100 ya da 300 olarak kabul edilip yapılabilir ancak bu çalışmada ikisinin ortalaması alınmıştır. Bunun sebebi Osmanlı İmparatorluğu’nun koyun vergisini ve ağıl vergisini hesaplarken yapmış olduğu

¹⁷⁶ Bkz. bu çalışmada Tablo 5.1.

¹⁷⁷ TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. ii.

bazı farklılıkların ve imtiyazların göz önünde bulundurulmasıdır.¹⁷⁸ Limni Adası'nda kanunnameye belirtildiğine göre kuzulardan vergi alınmamaktadır¹⁷⁹ ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer yerleşim yerlerinde uygulanan vergi miktarı farklıdır.¹⁸⁰ Görülen o ki Osmanlı İmparatorluğu bir devlet olarak yöreye özel uygulamalara gitmiştir. Resm-i ağıl miktarı 24 akçe olarak tutulmuş olsa da kuzuların sayılmaması imtiyazı devam etmektedir. Devlet sürü sayısını 300 olarak kabul ederse daha az miktarda resm-i ağıl toplayacaktır, 100 olarak kabul ederse Limni halkı için zaten yüksek olan resm-i ağıl katlanacak ve halka yük olacaktır. Osmanlı İmparatorluğu'nun tebaasına davranış biçimi düşünüldüğü zaman, Limni halkına yük olabilecek tutumlardan kaçındığı görülmektedir. Ancak aynı zamanda kendi vergi gelirini de dikkate aldığı ve bazı ayarlamalar yaparak hem halkın kabul edeceği oranlar öngörmüş hem de kendi kazancına, farklı bir kalemden ekleme yapmıştır. Bahsedildiği üzere başka yerleşim yerlerinde alınan resm-i ağıl 2-3 akçe gibi oldukça düşük bir bedeldir. Limni halkına 24 akçe gibi bir vergi yükü getirilerek devletin kuzuların sayılmaması nedeniyle edeceği vergi zararı azaltılmıştır. Bütün bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda Limni Adası için bir sürüde bulunan koyun sayısının 200 olarak kabul edilmesine karar verilmiş ve hesaplamalar¹⁸¹ bu değer üzerinden yapılmıştır. Tablo 6.6'de sürüdeki koyun sayılarına göre tüm yerleşim yerlerindeki bilgiler ele alınarak titiz bir çalışma yapılmış ve devletin sürüdeki koyun sayısını 100, 200 veya 300 olarak kabul etmesine göre adada bulunan koyun sayısı hesaplanmıştır. Bu hesaplamada yerleşim yerlerindeki kaç kişinin koyun sahibi olduğu bilinmediği için o köy ya da manastırda ödenen toplam resm-i ağıl ve adet-i ağnam dikkate alınarak yerleşim yeri başına düşebilecek sürü sayısından yola çıkılmıştır. Bu hesaplamaya göre sürünün 100 koyundan oluşması halinde adada 52274, 200 koyundan oluşması halinde 57770, 300 koyundan oluşması halinde ise 59978 koyun bulunduğu Tablo 6.6'de belirtilmiştir. Bu değerler yaklaşık değerler olup koyun sahibi olan kişi sayısı bilindiği takdirde reel koyun sayısına ulaşılabilir. Ancak böyle bir bilgi henüz

¹⁷⁸ Limni Adasına özel olan uygulama detayı için bkz. TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. ii ve ayrıca bkz., Emecen, "Resmi Ağıl", s. 467.

¹⁷⁹ TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. ii.

¹⁸⁰ Osmanlı topraklarında Limni dışında başka yerlerden alınan resm-i ağıl miktarı için bkz., Emecen, "Resmi Ağıl", s. 467.

¹⁸¹ Hesaplamada kullanılan formül ((toplam vergi / sürü başına ödenen vergi) x sürüdeki koyun sayısı)'dır. Sürü başına ödenen vergi, resmi ağıl bedeli olan 24 akçe ile sürüde bulunan hayvan başına alınan 1 akçenin hayvan sayısı ile çarpılmasından elde edilen sonucun toplanması neticesinde bulunmuştur.

bulunmadığı için olası koyun sayısını bulmanın yegane yolu ödenen her iki verginin toplamı üzerinden yerleşim yeri bazında olası sürü sayısını hesaplamak ve bir sürü için 24 akçe resm-i ağıl verildiği bilgisiyle hareket etmek ve adet-i ağnam miktarını bulmaktır. İleride ortaya çıkacak bir belgede Limni Adası'nda koyun yetiştiriciliği ile uğraşan kişilerin bilgisine ulaşırsa, hesaplama yeniden yapılabilir ve kesin sayı ortaya çıkartılabilir. Daha önce de belirtildiği üzere koyun başına 1 akçe adet-i ağnam alındığı için bulunan değer aynı zamanda koyun sayısını vermektedir. Bu sonuca vergiye tabi olmadığı için kuzular dahil değildir.

Tablo 6.6: Sürüdeki koyun sayısına göre Limni Adası'ndaki yaklaşık koyun sayısı

Sürüdeki koyun sayısı	Olası sürü sayısı	Toplam koyun sayısı
100	475	52274
200	246	57770
300	154	59978

Kaynak : Resmi ağıl ve adet-i ağnam miktarları için bkz., Sivridağ v.d., 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri (925/1519), ss. 79-80.

Tablo 6.6'ye bakıldığı zaman sürüdeki koyun sayısının 200 yerine 100 kabul edilmesine göre koyun sayısında yaklaşık olarak yüzde onluk azalma, 300 olarak kabul edilmesine göre ise yüzde üçlük artış görülmektedir. Bu miktardaki azalma ve artış, koyun sayısının fazla olmasından dolayı, adanın ekonomik verilerinde tek başına büyük çapta bir değişime sebep olmayacağı için ve yukarıda anlatıldığı üzere devletin Limni Adası halkına olan yaklaşımının ekonomik göstergeleri de göz önünde bulundurularak dikkate alınmamış ve sürüdeki koyun sayısı 200 ve adadaki toplam koyun sayısı 57770 olarak kabul edilmiştir.

Her bir yerleşim yeri tek bir mükellef olarak kabul edildiğinde ortaya çıkan olası sürü sayısı, ayrı ayrı olmak üzere resm-i ağıl ve adet-i ağnam miktarı ile koyun sayısı Tablo 6.7'de yerleşim yerlerine göre belirtilmiştir. Hesaplama yapılırken sürü sayısındaki kusuratlar dikkate alınmamış ve aşağı doğru yuvarlanarak tam sayı olarak yazılmışlardır. 200 koyundan az bulunan yerler için resm-i ağıl alınmadığı düşüncesinden hareket edilerek bedel olarak sıfır yazılmıştır. Resm-i ağıl uygulamasında kademeli bir sistem olup olmadığı kanunnameye belirtilmemiştir. Kademeli sistemden kasıt, kanunnameye kaydedilen zengin, orta ve fakirlerin farklı haraç ve ispenç ödemeleri gibi bir

uygulamadır.¹⁸² Gelecekte öyle bir uygulama olduğuna dair bir belge ortaya çıkar ise buna göre hesaplama yapılarak tablo yeniden oluşturulabilir. Ancak böyle bir hesaplama dahi koyun sayısında iktisadi olarak büyük bir değişime sebep olmayacaktır. Bu durum Tablo 6.6'deki verilere bakılarak anlaşılabilir.

Tablo 6.7'deki veriler ele alındığında adadaki en fazla koyunun 4131 adet ile Kondoya köyünde olduğu anlaşılmaktadır. TTD 75'te belirtildiğine göre Kondoya ve Tzimandira köylerinin mahsulleri beraber sayıldığına göre Kondoya için hesaplanan koyuna Tzimandira köyünün koyunları da dahil olmalıdır.¹⁸³ Her iki köyün nüfus toplamı 354 kişidir.¹⁸⁴ ve buna göre kişi başına düşen koyun sayısı 11'dir. Koyun sayısına göre varlıklı görünmesine rağmen kişi başına düşen koyun sayısı ele alındığında adanın en varlıklı köyü kişi başına düşen 37 koyun ile Tzimane'dir.

Tablo 6.7'de on üçüncü sırada belirtilmiş olan Pandokrato Manastırında eldeki verilere göre kişi başına 55 koyun düşmektedir. Her ne kadar diğer yerleşim yerlerine göre kişi başına düşen koyun sayısı fazla olsa da tahrir yapılırken bazı manastırlardaki keşişlerin ya da papazların ziraat ile uğraştıkları belirtilmiş olmasına rağmen adlarının belirtilmemiş olmasından dolayı, söz konusu manastırda da kaydedilmiş sakinler dışında başkalarının da olabileceği düşüncesinden hareketle kıyaslama yaparken göz ardı edilmiştir. Eldeki verilere göre kişi başına 55 koyun düşmesine rağmen aslında kaydedilmiş nüfus varlığından dolayı daha az olabilir. Bu düşüncüyü doğrulamak açısından Tablo 6.7'de 21, 42 ve 74 numara ile belirtilmiş olan manastırların nüfus bilgisi eksikliği verilebilir. Bu manastırlar için keşişlerin oturduğuna ve ziraat yaptıklarına dair notlar vardır ancak isimleri yoktur.¹⁸⁵ Bu yüzden kişi başına düşen koyun sayısını bilmek mümkün değildir ve yerleşim yerlerinin ekonomik kıyaslamasında kapsam dışı bırakılmıştır.

¹⁸² Kanunname içib bkz., TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.i.

¹⁸³ Bkz. TTD 75 ss. 144, 149 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, ss. 11,24.

¹⁸⁴ Bkz. bu çalışmada Ek 1.

¹⁸⁵ Bkz. TTD 75 ss. 160, 173, 193 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, ss. 47, 73, 118.

Her ne kadar Tablo 6.7’de manastırların koyun sayıları belirtilmiş olsa da burada yerleşim yerlerinden sadece köyler ele alınarak koyun sayısına göre ortaya çıkan ekonomik veriler değerlendirilmektedir. Manastırlar ile ilgili olan ekonomik değerlendirme dini unsurlar incelenirken ele alınacaktır.

Tablo 6.7: Yerleşim yerlerine göre olası adet-i ağnam ve resm-i ağıl miktarları

No	Yerleşim yeri adı	Toplam vergi	Olası sürü sayısı	Resm-i ağıl	Adet-i ağnam	Koyun sayısı	Nüfus	Kişi başı koyun	Toplam vergiye oranı %
1	Kondoya	4611 ¹⁸⁶	20	480	4131	4131	354 ¹⁸⁷	11	78
2	Livads-Khori	1696	7	168	1528	1528	242	6	28
3	Atziki	666	2	48	618	618	162	3	15
4	Kotzinoz	829	3	72	757	757	108	7	38
5	Varos	1075	4	96	979	979	103	9	45
6	Poriyo	690	3	72	618	618	28	22	74
7	Khrusopul	2504	11	264	2240	2240	156	14	72
8	Palya Portoria	976	4	96	880	880	74	11	48
9	Tanos	1789	7	168	1621	1621	96	16	74
10	Voroskopi	775	3	72	703	703	46	15	66
11	Ayo Pati	1567	6	144	1423	1423	91	15	58
12	Minalipo	920	4	96	824	824	72	11	66
13	Mn. Pandokrato	1530	6	144	1386	1386	25	55	200
14	Mn. Dioniso	700	3	72	628	628	17	36	117
15	Mn. Ayo Pavlo	117	0	0	117	117	3	39	38
16	Koronos	1009	4	96	913	913	177	5	37
17	Lefkos	770	3	72	698	698	42	16	64
18	Rodanya	250	1	24	226	226	29	7	40
19	Pilaya	123	0	0	123	123	26	4	27
20	Mudoros	2886	12	288	2598	2598	125	20	123
21	Mn. Vatopedi	800	3	72	728	728			
22	Tzimane	1116	4	96	1020	1020	27	37	eşit
23	Boghimir	187	0	0	187	187	12	15	56
24	Pan Yakari	480	2	48	432	432	44	9	43
25	Eksira	250	1	24	226	226	16	14	88
26	Eskandali	964	4	96	868	868	65	13	55
27	Lakhabisi	697	3	72	625	625	38	16	66
28	Sverdia	555	2	48	507	507	43	11	41
29	Angharyanos	1151	5	120	1031	1031	42	24	68
30	Pesparagoz	624	2	48	576	576	47	12	50
31	Sarpi	597	2	48	549	549	44	12	44
32	Lera	438	1	24	414	414	39	10	33
33	Bertzoladis	924	4	96	828	828	43	19	87
34	Romano	2573	11	264	2309	2309	86	26	130
35	Akendro	270	1	24	246	246	24	10	31
36	Kondopulo	1136	5	120	1016	1016	77	13	68
37	Kondoraki	509	2	48	461	461	27	17	66

¹⁸⁶ Karye-i Tzimandira’nın mahsulu Karye-i Kondoya ile beraber hesaplanmıştır. Bkz. TTD 75 ss. 144, 149 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, ss. 11,24.

¹⁸⁷ Kondoya ve Tzimandira’nın nüfusu beraber ele alınmıştır.

38	Tiri	240	1	24	216	216	9	24	70
39	Piskopi	410	1	24	386	386	44	8	15
40	Aya Sofya	456	2	48	408	408	65	6	33
41	Gomatos	1718	7	168	1550	1550	82	18	94
42	Mn. Palyanpelo	605	2	48	557	557			146
43	Sardiyos	1011	4	96	915	915	74	12	50
44	Komi	1184	5	120	1064	1064	100	10	55
45	Kamiros	276	1	24	252	252	31	8	33
46	Talavori	1435	6	144	1291	1291	56	23	80
47	Kaspaka	522	2	48	474	474	57	8	51
48	Ghodile/ Kodile	794	3	72	722	722	84	8	59
49	Aghriya	1056	4	96	960	960	62	15	79
50	Çay Köy	185	0	0	185	185	30	6	12
51	Visino	808	3	72	736	736	74	9	35
52	Ankestri	168	0	0	168	168	15	11	31
53	Panaiyo/Panaoyo	600	2	48	552	552	79	6	32
54	Tsipomesito	38	0	0	38	38	16	2	9
55	Tzimalo	77	0	0	77	77	11	7	15
56	Laghopat	777	3	72	705	705	64	11	58
57	Repanid	988	4	96	892	892	55	16	73
58	Aleksi Pirgoz	951	4	96	855	855	44	19	91
59	İstrati	143	0	0	143	143	20	7	59
60	Varto	395	1	24	371	371	30	12	55
61	Repanid Diğer)	867	3	72	795	795	43	18	88
62	Ayo Yorgi	603	2	48	555	555	47	11	58
63	Koviyo	121	0	0	121	121	35	3	16
64	İpsilos	232	1	24	208	208	43	4	25
65	Kalopulo	772	3	72	700	700	58	12	72
66	Koroni	712	3	72	640	640	122	5	25
67	Platy	764	3	72	692	692	59	11	50
68	Salina	1057	4	96	961	961	61	15	59
69	Kondari	308	1	24	284	284	27	10	33
70	Ziroadis	367	1	24	343	343	30	11	38
71	Fala	90	0	0	90	90	20	4	25
72	Krinida	758	3	72	686	686	25	27	72
73	Kamine	874	3	72	802	802	80	10	70
74	Mn. Filiso	300	1	24	276	276			77
75	Karpassi	800	3	72	728	728	35	20	43
76	Likhni	1141	5	120	1021	1021	43	23	120
77	Falya	200	0	0	200	200	38	5	18
78	Efteri	117	0	0	117	117	12	9	6
79	Payino	0	0	0	0	0	10	0	
80	Angalya	0	0	0	0	0	7	0	
81	Ayo Daki	0	0	0	0	0	4	0	
	Toplam	63674	246	5904	57770	57770	5005		

Kaynak: Toplam adet-i ağnam ve resm-i ağıl vergisinin yerleşim yerlerine göre dökümü için bkz., Sivridağ ve diğerleri, 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri (925/1519), ss. 79-80.

Tablo 6.7’de 79, 80 ve 81 numarada bulunan sırasıyla Payino, Angalya ve Ayo Daki isimli köylerinde TTD 75’te kaydedilmiş olan bilgilere göre koyun bulunmamaktadır. Bu köylerde yaşayan sakinlerin ekonomik dağılımları Ek 1’te no 44’de Angalya, no 46’da

Payino ve no 83'te Ayo Daki köyleri olmak üzere görülmektedir. Angalya 7 kişinin yaşadığı bir köy olmakla beraber ödediği toplam vergi 176 akçedir. Angalya için kaydedilmiş 1 adet fakir hane ve 3 mücerred vardır. Payino'da 2 adet fakir hane ve 2 adet mücerred kayda alınmış ve toplam ödenen vergi 317 olarak kaydedilmiştir. Ayo Daki'de 4 tane mücerred yaşamakta ve toplam 220 akçe vergi ödemektedirler. Bu üç köyün ortak özelliği, sakinlerinin arasında zengin ve orta halli olarak kaydedilen ve buna göre ispenç ve haraç veren haneler bulunmamasıdır.¹⁸⁸ Buradan hareket edildiği zaman adada yaşayan fakir kategorisinde bulunan kişilerin koyun yetiştiriciliği ile uğraşmadığı düşünülebilir ancak başka köylerdeki hanelerin ekonomik statüleri göz önünde bulundurulduğunda sakinlerinin sadece fakir, mücerred, muaf ve neferan olarak belirtilmiş kişilerden oluştuğu ve koyunculukla uğraştıkları görülmektedir. Bu köyler Ek 1'te sırasıyla no 31 Pilaya, no 34 Boghimir, no 36 Eksira, no 45 Bertzoladis, no 67 Tzimalo, no 71 İstrati, no 82 Ziroadis ve no 90 Falya olarak demografik ve ekonomik verileri ile listelenmiştir. Bu verilere göre adı geçen köylerde zengin ve orta hane bulunmamaktadır. Ancak bu yerleşim yerlerinde yaşayan kişiler koyunculukla uğraşmaktadırlar. Tablo 6.7'de no 19 Pilaya, no 23 Boghimir, no 25 Eksira, no 33 Bertzoladis, no 55 Tzimalo, no 59 İstrati, no 70 Ziroadis ve no 77 Falya köylerinde bulunan sakinlerin koyun için vergi ödedikleri¹⁸⁹ ve kişi başına düşen koyun sayıları görülmektedir. Bu köylerdeki haneler arasındaki ekonomik dağılım ele alındığı zaman fakir hanelerin de koyunculukla uğraştığı görülmektedir. Koyun yetiştiriciliğinin olmadığı üç köyün bu işle uğraşmıyor olmasının farklı bir nedeni olmalıdır, diğer köylerin bahsedilen özelliklerine göre bu durum hanenin ekonomik durumu ile birebir ya da doğrudan ilgili değildir. Angalya'da bir hane ve bu aileye mensup 3 mücerred yaşamaktadır.¹⁹⁰ Ayo Daki'de 4 tane mücerred yaşamakta ve hepsi aynı ailenin üyesi olan kardeşlerdir.¹⁹¹ Payino'da ise iki farklı aile görülmekte ve toplamda 10 kişi ikamet etmektedir.¹⁹² Adı geçen üç köydeki nüfusun az olması sebebiyle, özellikle Angalya ve

¹⁸⁸ Bkz. TTD 75 ss. 167, 168, 191 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, ss. 60, 62, 113.

¹⁸⁹ TTD 75, ss. 67-68 ve ayrıca bkz., Sivridağ ve diğerleri, 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri (925/1519), ss. 79-80.

¹⁹⁰ Hane ve mücerred bilgisi için bkz., TTD 75, s. 167 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 60.

¹⁹¹ Hane ve mücerred bilgisi için bkz., TTD 75, s. 191 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 113.

¹⁹² Hane ve mücerred bilgisi için bkz., TTD 75, s. 168 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 62.

Ayo Daki köylerinde birer aile yaşamasının, eldeki insan gücünün tarımsal ürünlerin yetiştirilmesi için kullanıldığını düşündürmektedir. Payino'daki yaşayan aileler açısından benzer özellik iki farklı ailenin yaşadığı Pilaya'da görülmektedir ancak bu köyde Tablo 6.7'de no. 19'da görüldüğü üzere koyun bulunmaktadır. Eldeki bilgilere göre Pilaya'da 5 neferan (aileleri ile beraber 19¹⁹³) yaşamaktadır.¹⁹⁴ O zaman koyunlarla uğraşanlar, bu neferler olabilir mi sorusu akla gelmektedir. Toplam nüfus, Ek 1 no. 31'de 26 kişi olarak görülmektedir. Payino'ya kıyasla Pilaya'da kullanılabilecek işgücü daha fazla olduğu için hem tarımsal faaliyetlerle hem de koyun yetiştirmekle uğraştıkları kabul edilebilir.

Tablo 6.7'de yerleşim yeri bazında kişi başına düşen koyun sayısı ve ödenen vergilerin ağnam ve ağıl olarak dağılımının yanı sıra, koyun için ödenen tüm vergilerin, ödedikleri diğer vergilerin toplamına olan oranları da belirtilmiştir. Ek 1'te görülen toplam vergiler içerisinde koyun yetiştiriciliğine ait herhangi bir vergi dahil değildir. Bunun sebebi resm-i ağıl ve adet-i ağnam bedelinin hassa-i hümayun için toplanıyor olmasıdır.¹⁹⁵ Tablo 6.7'de bazı yerleşim yerlerinin ödedikleri resm-i ağıl ve adet-i ağnam toplamının ödedikleri diğer vergilerden çok daha fazla olduğu görülmektedir. Kıyaslama yapılırken koyun için ödenen vergiler toplamının ödedikleri diğer vergiler toplamının yüzde kaçına eşit olduğu sorusu dikkate alınmış ve buna göre tek tek hesaplanmıştır. Bahsedilen köyler Tablo 6.7'de no. 20 Mudoros, no. 34 Romano ve no. 79 Likhni olmak üzere üç adettir. Bu köylerin dışında yerleşim yerleri arasında bulunan manastırlardan Tablo 6.7'de no. 13 Pandokrato ve no. 14 Dioniso için de aynı durum söz konusudur. Adı geçen bu yerleşim yerlerinde ödenen koyun vergisi ödedikleri diğer vergilerin toplamından fazladır. Bu yerleşim yerleri için koyun yetiştiriciliğinin başlıca kazanç unsuru olduğu söylenebilir. Yapılan hesaplama göre, Mudoros sakinlerinin ödediği 2886 akçelik adet-i ağnam ve resm-i ağıl vergisi toplam vergilerine oranı yüzde 123 kadardır. Kişi başına düşen koyun sayısı ise 20'dir. Tablo 6.7'de 34 ile numaralandırılmış olan Romano'da kişi başına 26 koyun düşmekte ve toplamda 2573 resm-i ağıl ve adet-i ağnam ödemektedirler ve bu miktar ödemekte oldukları diğer vergiler toplamının yüzde 130'una eşittir. Tablo 6.7'de

¹⁹³ Bkz. Ek 1, no. 31.

¹⁹⁴ Neferan bilgisi için bkz., TTD 75, s. 159 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 45.

¹⁹⁵ TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. ii.

76 numaralı satırda Likhni köyünün kişi başına düşen koyun sayısı 23, resm-i ağıl ve adet-i ağnam miktarlarının toplamı olan 1141 akçenin diğer vergi toplamlarına olan yüzdesinin ise 120 olduğu görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda gerek kişi başına düşen koyun sayısı gerekse ödedikleri koyuna dair tüm vergilerin diğer vergi kalemlerinin toplamına olan oranlarının yüzde olarak ifadesi, bu köylerdeki ana geçim kaynağının koyun yetiştiriciliği olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu köylerin kişi başına düşen toplam vergi ve toplam resm-i ağıl ve adet-i ağnam miktarları ada ortalaması olan sırasıyla 19.6 ve 10 akçeden daha fazla olarak ortaya çıkmaktadır. Bu hesap Ek 1 ve Tablo 6.7 verileri değerlendirilerek bulunmuştur. Bu neticeye göre Mudoros, Romano ve Likhni köylerinde ekonomik olarak refah bir düzey söz konusudur denilebilir.

1519 tarihinde Limni Adası sakinlerinin hayvancılık alanında 1490'a göre benzer işler yaptığı söylenebilir. Ana geçim kaynakları arasında koyun büyük yer tutmaktadır. Bu durum ada sakinlerinin ödediği 63674 akçe adet-i ağnam ve resm-i ağıl vergisinin¹⁹⁶ adadan toplanan diğer vergilerinin tümünün toplamı olan 122573 akçenin¹⁹⁷ yüzde 52'si kadar olmasından da anlaşılmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu adanın gelirlerinden olan koyun yetiştiriciliğinden adanın tümünden elde ettiği gelirin yarısını elde etmektedir. Ancak burada unutulmaması gereken bir husus, adadan ihraç edilen koyunlar için alınan iskele ve gümrük vergisinin mal-i padişah için tahsil ediliyor olması ve kayıtlara yansıtılmamış olduğudur. Bu kadar çok koyun olan bir adada muhakkak ki fazlaca ihracat da yapılıyor olmalıdır. Böyle bir ihracatın söz konusu olduğu 1519 kanunnamesinden de anlaşılmaktadır. Koyun başına iki akçe alınacağı açıkça yazmaktadır.¹⁹⁸ Bu durum göz önünde bulundurulduğunda miktarı net olarak bilinmeyen mal-i padişah için toplanan gelir hassa-i hümayun için alınan adet-i ağnam ve resm-i ağıl miktarı ile toplandığında Limni Adası toplam gelirlerinin üçte birden fazlasının koyun ile ilgili yapılan her türlü ticaret ve üretimden elde edildiği ortaya çıkmaktadır.

1519'da Limni Adası'nda tahrir defteri kayıtlarında adı geçen bir hayvan ise sığırdır. Lowry, sığırın 1490 vergi kalemleri arasında gösterilmemiş olmasını, her hanenin

¹⁹⁶ Bkz. Tablo 6.7.

¹⁹⁷ Bkz. Ek 1.

¹⁹⁸ TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, ss. iii-iv.

tarlasını sürmek ve zirai faaliyetlerini devam ettirmek için bir çift manda veya öküze sahip olduğu ve bu yüzden ayrıca vergilendirmediği düşüncesine bağlamıştır. Ancak sığırın ticaretinin yapıldığını belirterek bunun tespitinin 1519 tahrir defteri kanunnamesini inceleyerek yapılabildiğini söylemiştir.¹⁹⁹ 1519 tarihinde sığırın kesin olarak ticaretinin yapıldığının başka bir göstergesi de bazı köylerde hane reislerinin adlarının yanında not olarak düşülmüş olan sığırtmaç kelimesidir. Sığır çobanı olan sığırtmacın varlığı sığırın en azından bu kişilerin yaşadıkları köylerde ekonomik bir değer olarak görüldüğünü göstermektedir. Sığırtmaçların varlığının sebebi tarla süren hayvanlara bakmak olmamalıdır. Ekonomik olarak doğrudan getirisi olmayan hayvanlar için sığırtmaç barındırılmasının ve bunun için gider yaratmanın bir anlamı olamaz. En azından bu şahısların isimlerinin yanına sığırtmaç olduğuna dair not olarak düşülmesinin sığır ticareti yapılmasıyla bir ilgisi olduğu düşünülmektedir.

Tablo 6.8 Sığırtmaç olan köyler

No	Yerleşim yeri	Adı	Vergi kategorisi
1	Livads-Khori	Todor veled-i	fakir
2	Livads-Khori	Nikola	fakir
3	Koronos	Alekandro	fakir
4	Koronos	Manol Alekandro	fakir
5	Mudoros	Nomikos	zengin
6	Repanid	Andria Agriboz	orta
7	Kalopulo	Manol veled-i Foki	fakir

Kaynak : TTD 75 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation.

Tablo 6.8’da toplamda beş adet köyün adı geçmektedir, bu köylerde adının yanında sığırtmaç notu yazılmış olan yedi kişi vardır. Bu kişilerin varlığı bu köylerde kesin olarak sığır yetiştiriciliğinin yapıldığını göstermektedir. Sadece bu tabloya bakarak adanın diğer köylerinde böyle bir işle meşgul olunmadığını söylemek mümkün değildir. Ancak bu köylerde belki de sayıca fazla oldukları öne sürülebilir. Sığırla ilgili gümrük ve iskele vergisi dışında bir vergilendirme olmaması köylerde bulunan sığır sayısının tespitini imkansız duruma getirmektedir. Kanunnamede açık olarak sığır ihracatından hayvan

¹⁹⁹ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 84.

başına 12 akçe alındığı ve mal-i padişah için ayrıldığı yazmaktadır.²⁰⁰ Mal-i padişah için gelir olarak kaydedilmesinin araştırmacılar için negatif yönü, satılan hayvan sayısının tespitini olanaksız hale getirmesidir.

Tablo 6.8’da sığırtmaçların gelirlerine göre verdikleri haraç ve ispenç miktarından yola çıkılarak isimlendirilen kategorilere göre bir tanesi zengin²⁰¹, bir tanesi orta halli²⁰² ve kalan diğerleri fakir²⁰³ olarak belirlenmiştir. Bu kişiler arasında bir orta halli ve bir zengin bulunması adada sığırtmaç olmanın ekonomik olarak getirisinin iyi olabildiğini göstermektedir. Ayrıca bu şahıslardan Tablo 6.8’da 6 numaralı satırda belirtilmiş olan Andria Agriboz’un yüksek ihtimalle Eğriboz’dan Limni Adası’na göçmüş olması bu işin Limni Adası’nda tercih edilebilecek bir iş olduğunu göstermektedir. Sığır yetiştiriciliğinin daha sonraki tahrir dönemlerinde ne durumda olduğunun anlaşılması için, vergi kaydı yapılan hanelerden kaç tanesinin adının yanında sığırtmaç notunun olduğu ortaya çıkarılmalı ve Limni Adası için bu iş kolunun ne durumda olduğu sorgulanmalıdır. Elde edilecek olan sonuca göre adada sığira dayalı ekonomik bir büyüme olup olmadığı hakkında fikir yürütülebilir. Bu çalışmada ele alınan tahrir defterleri 1490 ve 1519 tarihli defterler oldukları için bu konu araştırma dışı bırakılmıştır.

At, 1519 tahrir defterinde adı geçen beslenen hayvanlardan olup kaydedilmiş olan vergi miktarı ada dışına at ihracatı için hayvan başına 12 akçedir.²⁰⁴ Aynı sığır gibi at ihracatından elde edilecek olan gelir mal-i padişah için ayrıldığından, sayısı hakkında herhangi bir fikir yürütmek mümkün değildir. Ancak atların var olduğu ve ticari bir değer taşıdığı kanunnamedeki detaydan anlaşılmaktadır. Bunun dışında, ada sakinlerinden alınan öşr-i alaf, samanın ekonomik bir değer olarak kabul edildiği ve muhtemelen at yetiştiriciliğinde yem olarak kullanıldığı ve dolaylı olarak kazanca sebep olduğunun düşünüldüğü gibi iddiaları akla getirmektedir. Bu durumu 1490 için tespit eden Lowry

²⁰⁰ TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. iii.

²⁰¹ TTD 75, s. 160 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 47.

²⁰² TTD 75, s. 183 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 95.

²⁰³ TTD 75, ss. 144, 145, 157, 158, 187 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, ss. 12,13,40, 41, 104.

²⁰⁴ TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. iii.

Limni Adası'nda at çiftliklerinin olduğunu söylemiştir.²⁰⁵ Tablo 6.3 satır 3'de alaf için vergi veren 53 tane yerleşim yeri olduğu görülmektedir. Adanın tüm yerleşim yerlerinde buğday ve arpa yetiştirildiğine göre, tüm yerlerde saman olması gereklidir. Ancak bu köylerden sadece 53 tanesi saman için vergi ödemektedirler. Bu durum da Lowry'nin dikkat çektiği at çiftliklerini doğrulayan en önemli donelerden biridir. Daha kuvvetli olan done ise daha önce de belirtilen kanunnamenin kendisidir. 1490'da öşr-i alaf veren altı köy varken²⁰⁶ 1519'da bu sayı 53'e çıkmıştır. Yirmi dokuz yıllık bir dönemde nüfusun arttığı gibi muhtemelen at sayısında ve at çiftliği sayısında da artma olmuş olmalıdır. alaf üretimi neticesinde vergi veren köy sayısı arttığına göre at sayısında bir artış olduğunu söylemek yanlış olmaz. Limni Adası özelinde at çiftliği sayısının artıp artmadığı bu çiftliklere ait herhangi bir belgeye ulaşırsa daha sağlıklı olarak söylenebilir. Ancak saman üretimindeki artışın başka bir açıklaması olduğu düşünülemez. Saman bir ekonomik değer olarak yetkililer tarafından ele alınıyorsa bunun sebebi hayvan yemi olarak kullanılıyor olması ve bu hayvanlardan ekonomik kazanım elde edilmesi olarak kabul edilebilir.

Limni Adası sakinlerinin domuz sahibi olduğuna ilişkin bilgi tapu tahrir defterindeki kayıtlarda bulunan bid'at-ı hanazır bedellerinin varlığından anlaşılmaktadır. Vergiye konu olabilecek mallar arasında sayılmamasına rağmen Osmanlı İmparatorluğu vergi düzenlemelerini yaparken Hristiyanların sahibi olduğu domuzu şahsi mal olarak kabul etmiş ve vergilendirmiştir.²⁰⁷ Limni Adası'nda 51 yerleşim yerinde domuza ilişkin vergi ödendiği görülmektedir. Tüm adadan tahsil edilen bi'dat-ı hanazır 679 hasıldır.²⁰⁸ 1490 tapu tahrir defterini ayrıntılarıyla inceleyip yayınlayan Lowry, adada o dönemde 711 hane olduğunu ve 832 akçelik bi'dat-ı hanazır tahsilatı yapıldığını ve bu bilgiler ışığında yapılan bir hesaplama sonucu aile başına 1.17 domuzun düştüğünü belirtmiştir.²⁰⁹ Aynı hesaplama 1519 tarihli kayıtlar için yapılabilir ve hane başına düşen domuz hesaplanabilir. Bunun için toplam bi'dat-ı hanazır bedeli tapu tahrir defterinde belirtilen gebran hane

²⁰⁵ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s.73.

²⁰⁶ A.g.e., s.73.

²⁰⁷ Domuzun hukuken değer taşımadığına ilişkin bilgi ve bazı İslami devletlerde kişisel mal olarak kabul edildiğine dair detay için bkz., Ataseven ve Şener, "Domuz", s. 508.

²⁰⁸ Domuzun bulunduğu yerleşim yeri sayıları ve toplam ödenen vergi TTD 75'teki köylerin tapu tahriri kayıtları ve ayrıca Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation transkripsiyonu kullanılarak hesaplanmıştır.

²⁰⁹ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 35, 83, 84.

sayısına bölündüğünde (679 / 1574²¹⁰) 0,4 sonucu çıkmaktadır. Buna göre adada hane başına düşen domuz 0,4'tür ve 1490 tarihine göre domuz sayısında azalma görülmektedir. Hane sayısı Ek 1'de belirtilmiş olan 874 gebran, 470 neferan olmak üzere toplam 1344²¹¹ hane üzerinden yapıldığında ise sonuç hane başına 0,5 domuz olarak çıkmaktadır. Eldeki verilere göre ada halkı bir sebep nedeniyle daha az domuz beslemeye başlamıştır. Domuz sayısındaki azalmanın Osmanlı Devleti'nin vergi uygulamaları ile bir ilgisi olup olmadığı her ne kadar bilinmese de bu noktada bilinen kesin bir durum, devletin domuz beslenmesine karşı tutumunda bir değişiklik olmadığıdır. Devlet domuzdan vergi almaya devam etmektedir, dolayısı ile beslenmesinde herhangi bir sakinca görülmemekte ve sınırlama getirilmemektedir. Halkın daha az domuz beslemeye başlamasının sebebi muhtemelen daha ekonomik yaşamak için geliştirilen davranış biçimine bağlı olmalıdır. Hristiyan tebaa, domuzu ticari bir mal olarak gelir elde etme amacıyla beslememekte ve yan ürünlerinin satışını yapmamaktadır. Domuz, muhtemelen ailenin besin kaynağı olarak ve derisi için beslenmektedir ve bu da domuzun parasal getirisi olmadan maddi gideri olmasını doğurmaktadır. Bu gideri ekonomik getiriye dönüştürebilmek için, farklı hayvanlar beslenmiş ve maddi kazanım sağlanmış olmalıdır. Lowry, hane başına düşen domuz sayısının 1490 ortalamasının üzerinde olduğunu belirtmiş ve bunun bir refah göstergesi olabileceğini öne sürmüştür.²¹² 1519 için hane başına düşen 0,4 domuz artık bir refah göstergesi değildir. Ancak daha önce de açıklanmış farklı vergi kalemlerinde gözlemlenen gelişmeler refah seviyesinin arttığını göstermektedir.

Arıcılık, 1163 akçelik vergi geliri tahsilatı dikkate alındığında önemli bir iş kolu olarak ortaya çıkmaktadır. Adanın 51 köyünde arıcılık ile uğraşılmaktadır.²¹³ Kanunnameye belirtildiğine göre kovan başına 1 akçe vergi tahsil edilmektedir.²¹⁴ 1163 toplam kovan vergisi ödendiğine göre adada 1163 adet kovan bulunmaktadır. 1490 tapu tahrir defteri verilerini ele alarak, 1519 kanunnamesinde belirtilmiş olan kovan başına 1 akçe vergi ödenmesi esasının 1490 için de doğru olabileceği ihtimalini kabul eden Lowry, adanın on

²¹⁰ Sivridağ ve diğerleri, 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri (925/1519), s. 3.

²¹¹ Ek 1'de listelenen zengin, orta, fakir haneler ve neferlerin toplamı.

²¹² Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 83, 84.

²¹³ Kovanların bulunduğu yerleşim yeri sayıları ve toplam ödenen vergi TTD 75'teki köylerin tapu tahriri kayıtları ve ayrıca Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation transkripsiyonu kullanılarak hesaplanmıştır.

²¹⁴ TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. i.

beş köyü ve iki kalesinde kovan bulunduğunu, bunlardan toplamda 267 akçe vergi alındığını ve buna istinaden adada toplam 267 kovan bulunduğunu kaydetmiştir.²¹⁵ 1519 tarihi için hane başına düşen kovan sayısı, toplam kovan sayısının Ek 1’de listelenmiş olan hanelerin toplamına bölünmesiyle hesaplanmış ve yaklaşık olarak 0,9 sonucuna ulaşılmıştır. Aynı hesaplama 1490 verileri ile yapıldığı zaman hane başına düşen kovan sayısının yaklaşık olarak 0,4 olduğu görülmektedir. Nüfusun artması ile beraber kovan sayısının artmış olduğu ve 1490’a göre kişi başına düşen kovan sayısında yaklaşık olarak iki kat artışın varlığı gözlemlenmektedir. Kovan vergisi ödeyen köylerdeki artışın olması 1490’a göre 1519 yılında arıcılığın daha geniş bir alanda yapıldığını göstermekte ve kişi başına düşen kovan sayısının iki kat, kovan sayısının dört kat artması da gelişen bir iş kolu olduğunu ortaya koymaktadır. Arıcılık özelinde Limni Adası ekonomisi büyümekte ve gelişmektedir.

6.2 DEMOGRAFİK UNSURLAR

Limni Adası demografik olarak homojenliğini genel olarak korumuş bir ada olarak kabul edilebilir. İncelenen 1519 tapu tahrir defterinde ada sakinleri arasında sadece üç tane Müslüman hane bulunmaktadır. Bu haneler farklı köylerde bulunmaktadır. Kayıtlara göre, Atziki köyünde Mustafa bin Abdullah²¹⁶, Varos köyünde Hızır bin Abdullah ve Ziroadis köyünde Mehmed bin Abdullah ikamet etmektedirler. Feridun Emecen Atziki köyünde yerleşmiş bulunan Mustafa bin Abdullah için Livads-Khori köyünde yaşadığını söylemiştir²¹⁷ ancak adı geçen şahsın Atziki köyünde ikamet ettiği kesindir. 1490’da adada kaydedilmiş bir tane Müslüman hane bulunmaktadır.²¹⁸ Geçen yirmi dokuz yıllık süreçte Limni Adası Müslümanlar için cazip bir ada konumuna gelmemiştir. Sadece üç tane Müslüman hanenin bulunması da Osmanlı İmparatorluğu tarafından zorunlu bir göçle gelen bir nüfus olmadığını göstermektedir. Ayrıca üç hane reisinin babasının adının Abdullah olması akla isteyerek yapılan bir göçten başka bir ihtimali de getirmektedir.

²¹⁵ Kovanların bulunduğu yerleşim yeri sayıları ve toplam ödenen vergi için, Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, Tablo 16, ss. 85-88 ve ayrıca kovan sayısı hesabı ve 1519 kanunnamesindeki kovan resmi bedelinin 1490 için de kabul edildiğine dair, a.g.e., s. 90.

²¹⁶ TTD 75, s. 146 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 16, ayrıca bkz., Sivridağ ve diğerleri, 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri (925/1519), s. 89.

²¹⁷ Emecen, “Limni Adası’nda Türk İskanının Ortaya Çıkışı ve Gelişim Safhaları”, s.186.

²¹⁸ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 111.

Ömer Lütfi Barkan'ın da öne sürdüğü ve Lowry'nin çalışmasıyla²¹⁹ bunu desteklediği Osmanlı topraklarında mühtedi olanların baba ismi olarak Abdullah adını aldıkları düşüncesi ele alındığında Limni Adası'nda bulunan üç hane reisinin baba adının Abdullah olmasının rastlantı olmadığı düşünülebilir. Bu kişiler vergi muafiyetinden yararlanmak için Müslümanlığı seçmiş hane reisleri olabilirler.²²⁰ Bu düşünce doğru kabul edilirse, farklı köylerde yaşayan bu üç hanenin mensuplarının aslen Rum, adadilleri Rumca ancak dinlerinin farklı olduğu sonucu çıkar. Ada halkı ile aynı gelenek ve göreneklere, alışkanlıklara, yaşam tarzına sahip kişilerdir. Dolayısıyla demografik bir değişimden söz edilemez. Adada sadece üç hanenin Müslüman olarak kaydedilmesini vergi muafiyetine bağlayan Lowry, daha fazla kişinin din değiştirmemesinin sebebinin düşük vergiler olduğunu ileri sürmüştür.²²¹ Düşük verginin varlığı kişileri din değiştirme düşüncesine sevk etmemiştir. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'nun sürdürdüğü istimalet politikasının başarılı olduğu söylenebilir. Halk kendi dinini korumakta, vergisini ödemekte ve Osmanlı toplumunun Hristiyan tebaası olarak bir parçası olmaya devam etmektedir. İstimalet politikasının vergi bedellerinin makul olması sebebiyle devam ettiği gözlenmektedir.

Her ne kadar adaya yerleşen fazla Müslüman olmasa da Hristiyan tebaadan göç aldığı tahrir defteri kayıtlarındaki hane reislerinin isimlerinden anlaşılmaktadır. Ek 2'da listelenmiş olan hane reisleri adaya farklı yerlerden gelmiş yeni yerleşimcileri göstermektedir. Ek 2'de görüldüğü üzere adaya yeni gelenlerin çoğu Ağrıboz, Sakız ve Midilli'den göç etmiştir. Ayrıca Pitzari, Eskira, Avloni, İmroz, Tirhala, Atina, Rumeli, Mora, Taşözü, Boğdan, Rodos, Selanik ve Serez'den de yerleşimciler gelmiştir. Yeni yerleşimcilerin arasında Eflak, Arnavud, Bulgar olarak isimlendirilmiş kişiler de vardır. Bu kişilerin buldukları yerden hangi sebeplerle göç ettiklerine dair bir bilgiye ancak o yerlerin sosyal, ekonomik ve siyasi durumları tek tek incelenerek ulaşılabilir. Bu tezin konusu yeni yerleşimcilerin hangi sebeple göç ettikleriyle değil, Limni Adası'nın neden seçilmiş olabileceği üzerinde durmaktadır.

²¹⁹ Heath Lowry, 'Islamization & Turkification of the City of Trabzon (Trebizond), 1461-1583, (İstanbul, 2009), s. 1pir47.

²²⁰ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 66.

²²¹ A.g.e., s. 66.

Limni Adası'na göç eden kişilerin ekonomik durumları incelenerek Ek 2'de statüleri belirtilmiştir. Buna göre adaya yerleşenler arasında sekiz tane zengin hane ve otuz adet orta halli hane bulunmaktadır. Normal koşullarda, devletin herhangi bir zorlaması yokken, ekonomik olarak orta ve üzerinde olan kişilerin kazanımlarını tehlikeye atıp, yeniden ekonomik bir düzen kurmak bazı riskleri de beraberinde getireceğinden, kişilerin bunu göze alıp başka bir yere göç etmeleri beklenmez. Ancak Limni Adası'na yeni gelen yerleşimcilerin vergi diliminden anlaşıldığına göre bu kişiler risk alıp adaya yerleşmişlerdir. Böyle riskli bir davranışta bulunmak için adanın ekonomik gelişiminin kendi durumları üzerinde hali hazırdaki durumlarına göre daha avantajlı olacağı sonucuna varmış olmalıdırlar. Zengin ve orta halli hanelerin adaya yerleşmesi, adanın cazip ve büyümekte olan bir ekonomiye sahip olduğunun açık göstergesidir. Limni Adası'na ait tapu tahriri kayıtlarını inceleyen Lowry, vergi mükelleflerinin 1456-1614 tarihleri arasında ödemekle yükümlü oldukları ispenç miktarını bir tablo haline getirmiştir. Bu tabloda anlaşıldığı üzere Limni halkına 1456, 1489 (1490) ve 1519 tarihlerinde yapılan tahrirlerde vergi indirimleri sağlanmış ve basamaklı sistem uygulanmıştır. 1519 yılı sonrası yapılan tahrirlerde tüm vergi mükelleflerinin aynı miktar üzerinden vergilendirildikleri görülmektedir.²²² 1519 tarihi de dahil olmak üzere Limni Adası'nda yaşayan kişiler vergi indiriminden yararlanmışlardır. Bu husus, yeni yerleşimcilerin bu adayı tercih etme sebeplerinin en önemlisi olarak kabul edilebilir. Limni Adası'nın devletin sağladığı imtiyazlar neticesinde göç için cazip bir yer olduğu konusu öne sürülebilir.

Yerleşimciler arasında adada çeşitli görevlerde bulunan kişiler de vardır. Bunlar, paspan, ases, keştiban gibi görevlilerdir. Bu bilgi ışığında devletin adada bazı görevlerde bulunacak ve ona göre vergilendirilecek olan şahıslar için Limni yerlisi olmaları hususunda bir tercihi olmadığı anlaşılmaktadır. Aynı durum 1490 tahrir defteri kayıtlarında da görülmektedir.²²³

Her iki tahrir defteri kayıtlarını inceleyen Lowry, bazı yeni yerleşimcilerin zaman içerisinde ekonomik statülerinde iyiye doğru bir değişim olduğunu fark etmiştir.²²⁴ Bu

²²² Heath W. Lowry, 'A Corpus of Extant Kanunnames for the Island of Limnos as Contained in the Tapu-Tahrir Collection of the Başbakanlık Archives', ss. 44-45.

²²³ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 40-42.

²²⁴ A.g.e., s. 43.

husus, Limni Adası'na yerleşmek için hali hazırda sahip oldukları ekonomik kazanımlarını riske atarak göç eden kişilerin yanılmadığını göstermesi açısından önemlidir. Bu yerleşimciler arasında 1490'da Yorgi Eğriboz olarak Visino köyünde kaydedilmiş ve fakir kategorisinde bulunan kişi²²⁵ 1519'da aynı köyde bu sefer orta halli olarak kaydedilmiştir.²²⁶ Aradaki tek fark, bu sefer geçen yıllar içerisinde muhtemelen ailesinde büyüme olmuş olması ve Ek 2'da 138 ve 141 satırları aralarında belirtilmiş olan kendisinin orta halli, üç oğlunun da mücerred olarak yazılmış olmasıdır. Bu şahsın aynı kişi olup olmadığı konusunda kesin bir kanıt yoktur ancak hem isim hem geldiği yer hem de göç ettiği köyün aynı olması bu kişinin aynı şahıs olma olasılığını kuvvetlendirmektedir. Ayrıca 1490'da kayıt edilmiş olan kişinin bekar yetişkin oğlu yoktur ancak 1519'da üç tane bekar oğlu kaydedilmiştir. Buradan hareketle, şahıs aynı kişi ise, Limni Adası'na göç ettiğinde genç olduğu ve eğer varsa çocuklarının küçük olduğu sonucu çıkar. Bu da büyüyen bir aile ile birlikte ekonomik statüsünün de değiştiği ve geldiği yere göre daha iyi yaşam koşullarına sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum da Limni Adası'nın göç için tercih edilme sebebine bir örnek olarak kabul edilebilir.

Yeni yerleşen ve vergi kategorilerine göre kaydedilmiş olan şahıslar dikkate alındığında adaya, iki tanesi muaf olarak belirtilen toplamda 133 hane reisi ve 51 bekar erkek göç etmiştir. Ek 2'da bu şahıslar vergi dilimleri belirtilerek listelenmiştir. Daha önce bu araştırmada kullanılmış olan 3,8 nüfus katsayısı ile bir hesaplama yapıldığı zaman, toplam 556 kişinin adaya göç ettikleri ve ekonomik hayata katıldıkları görülmektedir. Ada nüfusunun Ek 1'de belirtildiği üzere 6235 olduğu göz önünde bulundurulduğunda yeni yerleşenlerin adanın toplam nüfusunun yaklaşık olarak yüzde dokuzuna tekabül etmektedir. Bu oran adanın göç alma potansiyelini göstermesi bakımından önemlidir.

Ek 2'de isimleri verilen yeni yerleşimcilerin ilerleyen dönemlerde nasıl bir ekonomik güce sahip olduklarını anlamak için, 1519'dan sonra yapılmış olan tahrirler incelenmeli ve karşılaştırma yapılarak ekonomik statüleri ortaya çıkarılmalıdır. Bu konu araştırmanın kapsamı dışında olduğu için 1519'da adaya yeni yerleşmiş olarak kaydedilmiş olan kişilerin ekonomik durumları buldukları yıla göre değerlendirilmiştir.

²²⁵ Yorgi Agriboz için bkz., a.g.e., s. 42'de Tablo 6'da satır no 61.

²²⁶ TTD 75, s. 179 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 86.

6.3 İDARİ VE ASKERİ UNSURLAR

1490'da Limni Adası'nda Osmanlı varlığı olarak kabul edilen küçük sayıda bir yeniçeri garnizonunun Kale-i Palo Kasri 'de bulunduğu bilinmektedir. Bu kişileri ayrıntılarıyla inceleyen Lowry, yeniçerilerin isimlerini, adadaki yardımcı kuvvetlerin işlevini, görevlerini yayınlamıştır. Toplam yirmi altı adet görevli vardır ve adanın yerli nüfusu yardımcı kuvvetler olarak görev yapmaktadırlar.²²⁷ Çalışmasına 1519 tahrir defterindeki detayları da ekleyen Lowry, tımar sahiplerini isimleri ve görevleriyle beraber belirtmiştir.²²⁸ Bu çalışmada Tablo 6.11'de benzer bir tablo hazırlanmış ve kişilerin görevleri ile aldıkları tımar miktarı belirtilmiştir.²²⁹ Lowry'nin ortaya çıkardığı en önemli konulardan bir tanesi 1519 tapu tahrir defterindeki bilgilere göre tımar sahibi olan kale muhafızlarından İdris oğlu olduğu düşünülen Bayezid ile beraber kaydedilmiştir.²³⁰ Tablo 6.9'da 5 ve 6 numaralı satırlarda listelenmişlerdir. Bu iki kişinin dışında veled-i kul ibaresi ile kayıt edilmiş başkalarının da olması yeniçerilerin aile kurduklarının kanıtıdır.²³¹ Ancak babası yeniçerilik eğer babadan oğula geçen bir görev haline dönüştü ise bunu anlamanın kesin bir yolu bulunmamaktadır. Çünkü babası yeniçeri olanlar doğuştan Müslüman oldukları için onları ilerleyen zamanlarda kayıtlarda ayırt etmek mümkün değildir.²³²

Adada Osmanlı İmparatorluğu tarafından görevlendirilmiş elli bir kişi bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi Dizdar olmak üzere, Okçu Yusuf ismindedir ve 5029 akçe tımar almaktadır. İki adet garnizon komutanı bulunmaktadır ve aldıkları ücret, Yeleçlü Yusuf için 1522, İskender için 1627 olarak belirlenmiştir. Komuta kademesinde toplamda üç kişi olduğu görülmektedir. Bu kişilerin dışında Ayaklu Bali adında bir kethüda bulunmaktadır ve geliri 2412 akçedir. Gelirler üzerinden bir sıralama yapıldığı takdirde

²²⁷ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 3-28.

²²⁸ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 10-11.

²²⁹ Tımar miktarları ayrıca bir hesap yapmaksızın, tahrir defterinde yazılan miktar alınarak listelenmiştir. Tapu tahrir defterine kayıt yaparken yapılmış olan matematiksel hatalar göz ardı edilmiştir. Bunun sebebi, personelin ne kadar kazandığını belirlemekten ziyade, kaç kişinin hangi görevlerde çalıştığının tespitini yapmaya çalışmaktır.

²³⁰ Lowry, "The Island of Limnos: a Case Study on the Continuity of Byzantine Forms under Ottoman Rule", s. 243.

²³¹ A.g.e., s. 243.

²³² A.g.e., 244.

en yüksek gelir sahibinin kale komutanı, ikincinin kadı ve üçüncünün kethüda olduğu görülmektedir. Bu kişiler mevki olarak tüm yeniçerilerden ve garnizon komutanlarından daha yukarıdadırlar. Kethüda ve kadı her ne kadar askeri komuta kademesinde olmasalar da idareci olarak önemli makama sahiptirler. Yukarıda adı geçmeyen ancak kale muhafızlığı görevi dışında farklı hizmetlerde bulunan yeniçeriler de vardır ve Tablo 6.9'de belirtilmişlerdir. Buna göre adada bir tane hatip/imam, bir bevvab, bir meremmetçi, bir surnavi, bir tabbal, bir nakkazeren, bir topçıyan, bir arabacı, bir cebeci ve bir molla bulunmaktadır. Bu kişiler arasında dört tanesi ilgi çekicidir. Tablo 6.9'de 16 numaralı satırda adı geçen Komnino isminde kişinin meremmetçi olarak listelendiği görülmektedir. Bu kişi isminden de anlaşıldığı üzere Müslüman değildir ve kalede hizmet edenler arasında gösterilmiş ve kendisine tımar verilmiştir. Böyle bir durum, Osmanlı İmparatorluğu'nun kendisine hizmet edenlere devletin dinine mensup olma zorunluluğu koşmadığını göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Komnino hem kendi dinine mensup olarak kalmış hem de Osmanlı İmparatorluğu'na hizmet ederek tımar sahibi olmaya hak kazanmıştır. Böyle bir hakkın dinsel herhangi bir şarta bağlı olmaksızın elde edilebiliyor oluşu ada halkının devletlerine olan inanç ve bağlılıklarını iyi yönde etkilemiş olmalıdır. Dikkati çeken diğer üç görevli ise Tablo 6.9 satır 20'de surnavi, 21'de tabbal, 22'de nakkazeren olarak görevlendirilmiş kişilerdir. Bunlar mehter takımı mensupları için kullanılmakta olan ünvanlardır. Osmanlı İmparatorluğu topraklarında İstanbul dışında eyalet ve kale gibi idari merkezlerde belli sayıda bir mehter takımının bulundurulabildiği bilinmektedir.²³³ Limni Adası'nın da bu vesile ile küçük bir mehter takımı vardır. Adadaki mehterin tek görevi savaş sırasında hizmet değil aynı zamanda barış süresinde de hizmette bulunmaktır. Mehterin görevlerinden bir tanesi belli namaz vakitlerinde nevbet çalmaktır.²³⁴

1490 tahrir dönemine göre adada doğrudan görevli Osmanlı askeri sayısı yaklaşık olarak ikiye katlanmıştır. Ancak aynı durum nüfusta da görülmektedir. 6235 kişilik bir nüfusa sahip olan Limni Adası için devletin görevlendirdiği toplam elli bir kişi olması, adadaki genel huzura bağlanabilir. Eğer ada halkının idareden, devletten şikayetleri olsa idi,

²³³ Mehter Takımının Osmanlı İmparatorluğu dönemindeki teşkilatlanması ve hakkında bilgi için bkz., Yüksel Pirgon, "Osmanlı Dönemi Mehteran-ı Tabl-ı Alem Teşkilatına Genel Bir Bakış", *Akademik Bakış Dergisi* 42, (Celalabat 2014), ss. 64-70.

²³⁴ Mehterin görevleri için bkz., Nuri Özcan, "Mehter", *İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA), 28, 2003), ss. 545-549.

Osmanlı İmparatorluğu asayişini sağlamak ve egemenliğini vurgulamak için daha fazla sayıda görevli yerleştirirdi. Bu durumun yaşanmamasının sebebi, Limni Adası halkının devletleriyle olan uyumlarını ve devletin ada halkına olan güvenini göstermektedir.

Tablo 6.9: İdari ve askeri görevliler

No	Adı	Görevi	Aldığı tımar
1	Okçu Yusuf	Dizdar (kale komutanı)	5029
2	Ayaklu Bali	Kethüda (kahya)	2412
3	Yeleçlü Yusuf	Ser-i bölük (garnizon komutanı)	1522
4	Nasuhi Yusuf	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1402
5	İdris	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1402
6	Bayezid bin İdris	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1402
7	Ahmed Fakih	Hatib ve imam	1412
8	Turgud	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1400
9	Köprülü Hızır	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1400
10	Mustafa Hızır	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1400
11	Sufi 'Ali	Bevvab (kapıcı)	1500
12	Mustafa 'Ali	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1402
13	Murad bin 'Ali	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1402
14	Mehmed bin Hacı	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1402
15	'Abdi bin Mustafa	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1403
16	Komnino	Meremmetçi (tamirci)	1403
17	Hasan bin Kul	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1401
18	Mehmed Kasım	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1401
19	Hamza bin Ungürüs (Engürüs) Ahmed	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1401
20	Hızır	Surnayi	1400
21	Kurt bin Mustafa	Tabbal	1400
22	Ramazan bin Kul	Nakkarezen	1400
23	Mehmed Dıraç	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1503
24	Mustafa (Süleyman)	Topçıyan	1503
25	Arabacı Murad	Arabacı	1400
26	Yusuf Midillu	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1400
27	Mehmed bin Yusuf	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1400
28	Cebeci İlyas	Cebeci	1402
29	Mehmed bin Boyraz	Merd-i kal'a (kale muhafızı)	1402
30	Üveys Molla	Molla	1400

31	Üsküplü ‘Ali	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1400
32	Mehmed Sipah veled-i Kul	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1401
33	‘Ali bin Mustafa	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1401
34	Hızır Ezdin	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1402
35	Halil veled-i Kul	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1402
36	Re’is Mehmed	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1412
37	Ferhad bin Hamza	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1402
38	Hacı ‘Ali bin Kapucu Hacı	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1402
39	Mesih bin Kul	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1400
40	Alagöz bin Abdullah	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1400
41	Hızır Cerrah (Minik Mustafa) ²³⁵	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1406
42	Ömer bin Hızır	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1406
43	Mustafa	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1401
44	İlyas veledat-ı Hızır	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1401
45	Halil veled-i Mahmud	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1401
46	Mehmed bin Hızır	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1408
47	Mustafa İnoz ²³⁶	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1408
48	İskender	Ser-i bölük (garnizon komutanı)	1627
49	İskender Bıyıklı	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1406
50	Mehmed bin Zağanos	Merd-i kal’a (kale muhafızı)	1406
51	Mevlana Ruhullah	Kadı	2715

Kaynak : TTD 75 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation.

Limni Adası’nın güvenliği sadece yukarıda açıklanan görevliler tarafından değil aynı zamanda yardımcı kuvvetler tarafından sağlanmaktadır. Yardımcı kuvvetler elli kişilik ases,²³⁷ altmış yedi kişilik paspan,²³⁸ altmış kişilik müselleme,²³⁹ altmış kişilik keşitban²⁴⁰ ve elli iki kişilik bennayan²⁴¹ grubu kayda alınmıştır. Toplam 289 kişi askeri hizmette bulunmakta ve dolayısıyla kendilerine belirli bir ispenç ve haraç miktarı indirim

²³⁵ Hızır Cerrah’ın tımarının 10 Ramazan 895 tarihi itibarıyla Minik Mustafa’ya tahsis edildiğine dair bir not bulunmaktadır. Bkz., TTD 75, s. 188 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 106.

²³⁶ Mustafa İnoz’un tımarının 10 Ramazan 925 tarihi itibarıyla İsa bin İskender’e tahsis edildiğine dair bir not bulunmaktadır. Bkz., TTD 75, s. 192 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 114.

²³⁷ TT. 75, s. 140.

²³⁸ TT. 75, ss. 140-141.

²³⁹ TT. 75, ss. 141-142.

²⁴⁰ TT. 75, s. 142.

²⁴¹ TT. 75, s. 143.

uygulanmaktadır. Bu kişilerin hepsi Hristiyan kişiler olup kaledeki Osmanlı askerine gereğinde yardımcı olmaktadır. Ayrıca bu kişilerin dışında, vergilendirme yapılırken isimleri yazılmamış sadece nefer olarak kaydedilmiş şahıslar da bulunmaktadır. Ek 1’te yerleşim yerlerine göre kaç nefer bulunduğu listelenmiştir. Çıkan sonuçlar doğrultusunda ada güvenliğinin büyük oranda yerel kişilerce sağlandığını ve Osmanlı asker ve idarecilerinin Osmanlı egemenliğini temsil amaçlı adada bulunduğunu söylemek yanlış olmaz.

İdareciler arasında bulunan kadı ve mollanın 1490 tahrir defterindeki yoklukları, adanın o dönemde tek bir Müslüman haneye sahip olması ile açıklanabilir. Ancak, 1519’da olmalarını Müslüman hane sayısı ile açıklamak mümkün değildir. 1519 tahriri defteri için imam, molla ve kadı bulunmasını adada görevli bulunan kale muhafızları ve Müslüman idareciler için olabileceğini söyleyen Lowry, ayrıca imam ile mollaya normal koşullarda verilmezken Limni Adası’nda devlet tarafından tımar verilmesinin de bu sebeple olduğunu belirtmiştir.²⁴² Ada nüfusu göz önünde bulundurulduğunda Lowry’nin saptamış olduğu bu durum yine Limni Adası’na özel bir uygulama olarak ortaya çıkmaktadır. Devlet tarafından askerlerin dini vecibelerini yerine getirmelerine yardımcı olmak amacıyla iki tane din görevlisine genellemeye aykırı olarak tımar verilmektedir.

6.4 DİNİ UNSURLAR

XIV. yüzyıl sonrası ekonomik hayata koyun yetiştirmekle katılmaya devam eden manastırların²⁴³ bu uğraşlarının XVI. yüzyılda da devam ettiği görülmektedir. 1519 tahrir defteri kayıtlarında adet-i ağnam ve resm-i ağıl tutarlarının yerleşim birimlerine göre hesabı Tablo 6.7’de listelenmiştir. Tablo 6.7’de satır no 13’de Pandokrato Manastırı, satır no 14’de Dioniso Manastırı, satır no 15’te Ayo Pavlo Manastırı, satır no 21’de Vatopedi Manastırı, satır no 42’de Palyanpelo Manastırı, satır no 74’de Filiso Manastırı toplam koyun vergisi ve ayrıca hesaplanmış adet-i ağnam ile resm-i ağıl bedeli bilgileri

²⁴² Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 13.

²⁴³ Kondyli, ‘‘Tracing Monastic Economic Interests and Their Impact on the Rural Landscape of Late Byzantine Lemnos’’, s. 64.

bulunmaktadır. Vatopedi,²⁴⁴ Palyanpelo²⁴⁵ ve Filiso²⁴⁶ isimli manastırlarda yaşayan keşiş ve papaz sayıları belli olmadığı için kişi başına düşen koyun sayısı hesabı yapılamamıştır ancak vergi miktarına ait bilgiler mevcuttur. Adı geçen diğer manastırlar için kişi başına düşen koyun sayısı Tablo 6.7’de belirtilmiştir.

Pandokrato Manastırı’nda yirmibeş kişi bulunmakta ve yaklaşık 1386 koyuna bakılmaktadır.²⁴⁷ Manastırda yaşayan on kişi papaz ve dört kişi hizmetli olarak kaydedilmiştir.²⁴⁸ Adları verilmiş olan on papazın, bir manastırda beraber yaşamaları sebebiyle, aile sahibi olmadıkları düşünülmüş ve bu sebeple aile reisi olarak hesaplanmamışlardır ancak hizmetlilerin aileleri olabileceği ihtimali üzerine dört kişi hane reisi olarak kabul edilmiş ve 3,8 nüfus çarpanı kullanılarak manastırda toplam yaşayan kişi sayısı, keşişler de hesaba katılarak yaklaşık olarak yirmibeş olarak bulunmuştur. Buna göre Tablo 6.7’de belirtildiği üzere kişi başına düşen koyun sayısı ellibeş koyun olarak ortaya çıkmıştır. Manastırın koyun vergisi hariç toplamda ödediği tüm verginin yüzde ikiyüz kadar bir miktarı adet-i ağnam ve resm-i ağıl olarak alınmaktadır. Adada bulunan manastırlar içinde en fazla koyun burada bulunmaktadır. Oranlar dikkate alındığı zaman manastır papaz ve keşişlerinin ana ticari uğraşlarının koyunculuk olduğu söylenebilir. Tablo 6.10’da papaz olarak kaydedilmiş olan kişilerin adları 15 ve 24 numaralar arasındaki satırlarda gösterilmiştir ve ödedikleri vergi olarak sadece öşür görülmektedir. İспенç ve haraç ödememektedirler. Koyun için alınan her türlü vergi daha önce de belirtildiği üzere hassa-i hümayun için toplandığından tapu tahriri defterinde ayrı olarak gösterilmiş, alınan diğer vergilerin yazıldığı bölümlere dahil edilmemiştir. Manastırda hizmetli bulunan dört kişi de sadece haraç vermektedirler ve bu miktar 32 akçe²⁴⁹ olarak köylerde yaşayan köylülerin ödediği miktardan daha yüksektir. İспенç ödediklerine dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Muhtemelen ispençden

²⁴⁴ Vatopedi için ‘‘keşişler oturur’’ notu düşülmüştür, bkz., TTD 75, s. 160 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 47.

²⁴⁵ Palyanpelo için ‘‘keşişler oturur’’ notu yazılmıştır, bkz., TTD 75, s. 173 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 73.

²⁴⁶ Filiso için ‘‘keşişler oturur’’ notu vardır, bkz., TTD 75, s. 193 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 118.

²⁴⁷ Bkz., bu çalışmada Tablo 6.7 satır 13.

²⁴⁸ TTD 75, s. 154 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 36.

²⁴⁹ TTD 75, s. 154 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 36.

muaf tutulmuş ancak ekonomik durumlarına göre vergilendirilirken ispenç vermeyecekleri için alınan haraç miktarı genele göre daha yüksek tutulmuş olmalıdır.

Dioniso Manastırı'nda altı papaz ve ikisi çoban olmak üzere toplam üç hizmetli kaydedilmiştir.²⁵⁰ Burada adı geçen papazların da tıpkı bir önceki manastırdaki papazlar için belirtildiği üzere bekar oldukları düşünülmektedir. Bu sebeple yaşayan kişi sayısı hesaplanırken bekar olarak kabul edilmiş ve öyle hesaplanmışlardır. Tablo 6.7'de 14 numaralı satırda Dioniso Manastırı ile ilgili ödedikleri resmi ağıl ve adet-i ağnam miktarları, besledikleri koyun sayısı, toplam nüfus ve kişi başına düşen koyun sayısı bilgileri bulunmaktadır. Adı geçen manastırda toplam onyediyedi kişi yaşamakta ve kişi başına otuzaltı koyun düşmektedir. Koyun için devlete ödedikleri toplam vergi diğer ödedikleri vergilerin yüzde yüzonyedisi kadardır. Bu durumda manastırda ana ticaretin koyun üzerine olduğu kabul edilebilir. Papaz olarak yazılmış kişilerin ispenç ve haraç ödemedikleri ancak hizmetli konumunda olan şahıslardan otuzaltışar akçe haraç alındığı görülmektedir.²⁵¹ Bu manastırda da hizmetlilerden ispenç alınmamakta ve haraç miktarları orta halli haneler için biçilen değer olan otuzbeş akçeden bir akçe fazladır. Tablo 6.10'da 30 ile 35 numaralı satırlarda manastırda görevli din adamları ve ödedikleri vergi türü olan öşür görülmektedir.

Ayo Pavlo Manastırı'nda üç tane papazın adı kaydedilmiş, öşür ve rüsum verdikleri belirtilmiştir.²⁵² Yukarıda açıklandığı üzere bu papazların da bekar oldukları düşünülmektedir. Tablo 6.7'de 15 numaralı satırda Ayo Pavlo Manastırı'nda kişi başına düşen koyun sayısı otuzdokuz ve toplam koyun sayısı da yüzonyedi olarak görülmektedir. Koyun için ödedikleri toplam vergi ödemekte oldukları diğer vergiler toplamının yüzde otuzsekizi kadardır. Manastır papaz ve keşişleri hem koyun yetiştiriciliği ile hem de yoğun olarak ekin ekmektedirler. Ana geçim kaynakları tarımsal ürünlerdir. Tablo 6.10'da 36, 37 ve 38 numaralı satırlarda manastırda yaşayan isimleri ve öşür ile rüsum ödedikleri belirtilmiştir. Haraç ve ispenç ödememektedirler.

²⁵⁰ TTD 75, s. 155 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 38.

²⁵¹ TTD 75, s. 155 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 38.

²⁵² TTD 75, s. 155 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 39.

Tablo 6.10: Din adamları ve ödedikleri vergiler

No	İsim	Yerleşim Yeri	Ödediği vergiler	Vergi dilimi
1	Papas Dimitri	Mahalle-i Karakal	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	
2	Papas Yorgi	Mahalle-i Midrapolid	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	
3	Papas Dimitri	Mahalle-i Ayo Kostendin	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	
4	Papas Kaçankırı	Mahalle-i Ayo Kostendin	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	
5	Papas Manol	Mahalle-i Ayo Kostendin	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	
6	Papas Kazniç	Mahalle-i Boryos	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	
7	Papas Yorgi	Mahalle-i Boryos	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	
8	Papas Dimitri	Cemaat-i Bennayan	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	
9	Papas Dimitri	Karye-i Livads-khori	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	orta
10	Papas Kosti	Karye-i Livads-khori	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	fakir
11	Papas Terkhanoi	Karye-i Atziki	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	orta
12	Papas Manol veled-i mezkur	Karye-i Varos	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	fakir
13	Papas Rosimi	Karye-i Kondoya	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	mücerred
14	Papas Kozomi	Karye-i Khrusopul	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	fakir
15	Papas Konomos	Manastır-1 Pandokrato	Öşür	---
16	Papas Tziriniki	Manastır-1 Pandokrato	Öşür	---
17	Papas Yaso	Manastır-1 Pandokrato	Öşür	---
18	Papas Kiryanos	Manastır-1 Pandokrato	Öşür	---
19	Papas Piladiyo	Manastır-1 Pandokrato	Öşür	---
20	Papas Yakomi	Manastır-1 Pandokrato	Öşür	---
21	Papas Kiko	Manastır-1 Pandokrato	Öşür	---
22	Papas Maksimo	Manastır-1 Pandokrato	Öşür	---
23	Papas Nikatora	Manastır-1 Pandokrato	Öşür	---
24	Papas David	Manastır-1 Pandokrato	Öşür	---
25	Papas Yaniki	Manastır-1 Kutlumus	Öşür	---
26	Papas Todortse	Manastır-1 Kutlumus	Öşür	---
27	Papas Ikonoriye	Manastır-1 Kutlumus	Öşür	---
28	Papas Petroki	Manastır-1 Kutlumus	Öşür	---
29	Papas Neofiti	Manastır-1 Kutlumus	Öşür	---
30	Papas Mathiyos	Manastır-1 Dioniso	Öşür	---
31	Papas Lazano	Manastır-1 Dioniso	Öşür	---
32	Papas Tirashto	Manastır-1 Dioniso	Öşür	---
33	Papas Teofilo	Manastır-1 Dioniso	Öşür	---

34	Papas Makritilo	Manastır-1 Dioniso	Öşür	---
35	Papas Kostindin	Manastır-1 Dioniso	Öşür	---
36	Papas Gormatos	Manastır-1 Ayo Pavlo	Öşür	---
37	Papas Paisho	Manastır-1 Ayo Pavlo	Öşür	---
38	Papas Kirili	Manastır-1 Ayo Pavlo	Öşür	---
39	Papas Yorgi	Karye-i Koronos	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	orta
40	Papas Manol	Karye-i Mudoros	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	fakir
41	-----	Manastır-1 Vatopedi	Öşür	---
42	-----	Manastır-1 Palyanpelo	Öşür ve rüsum	---
43	Papas Andoni	Karye-i Sardiyos	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	fakir
44	Papas Todor	Karye-i Koviyo	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	fakir
45	Papas Sakizlu	Karye-i Koviyo	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	fakir
46	Papas Kostindin	Karye-i Kruni	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	fakir
47	Papas Angelo	Karye-i Kamine	Haraç, ispenç ve diğer tüm vergiler	orta
48	-----	Manastır-1 Filisho	Öşür ve rüsum	---

Kaynak : TTD 75 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation.

Vatopedi Manastırı'nda keşişlerin oturduğu ve Mudoros köyünün yanında olduğu ve hasılatın köyle beraber alındığı bilgisi bulunmaktadır.²⁵³ Manastırda ikamet eden herhangi bir papaz ismi verilmemiştir. Sadece keşişlerin yaşadığı belirtilmiş ancak kaç kişi olduklarına dair herhangi bir kayıt tutulmamıştır. Bu sebepten ötürü kişi başına düşen koyun sayısına dair bir fikir yürütmek mümkün olmamaktadır. Tablo 6.7'de 21 numara ile işaretlenmiş olan satırda adet-i ağnam ve resm-i ağıl miktarı 800 olarak belirtilmiştir. Manastırın hasılatı Mudoros köyünün hasılatı ile beraber kaydedildiği için, koyun yetiştiriciliği dışında uğraştıkları diğer işler ve ödedikleri vergi miktarları hakkında bir bilgi edilememektedir. Ancak tablo 6.7'de belirtilmiş olan 728 koyunun yaşıyor olması koyun yetiştiriciliğinin büyük sayılabilecek bir iş kolu olduğunu göstermektedir.

Daha önce bahsedilen üç manastırda da isimleri kaydedilmiş papazlar bulunmakta ancak Vatopedi için sadece keşişlerin yaşadığı belirtilmektedir. Böyle bir kaydın olması adı geçen manastırda hiçbir papazın yaşamadığını akla getirmektedir. Onbeşinci yüzyılda papaz kelimesinin manastırda bulunan keşişler için de kullanılmış olması manastırda

²⁵³ TTD 75, s. 160 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 47.

yaşayan kişilerin statüsünün ne olduğu konusunda kafa karışıklığı yaratmaktadır. Bu yüzden Lowry, 1490 tarihli defterde adı geçen ve Karakal mahallesinde yaşayan üç papazın Karakalou Manastırı'nda yaşayan keşişler olabileceğini söylemiştir.²⁵⁴ 1490 için dört tane papaz dışında başka herhangi bir din görevlisi kaydı olmadığına göre bu kişilerin bazılarının keşiş olma ihtimali yüksek ihtimaldir. Ancak aynı durumun 1519 tarihli tahrir defteri yapılırken geçerli olmadığı düşünülmektedir. Çünkü defterde hem papaz isimleri belirtilmiş hem de her manastır için 'keşişler yaşamaktadır'' notu yazılmıştır. Buradan anlaşılacağı üzere en azından 1519'da Osmanlı görevlilerince bu ayırım yapıldığı söylenebilir.

Palyanpelo Manastırı'ı keşişlerinin zira'at ile uğraştıkları ve öşür ile rüsum verdikleri belirtilmiştir ve 281 akçe hasıl yazılmıştır.²⁵⁵ Tablo 6.7'de 42 numaralı satırda toplam adet-i ağnam ve resm-i ağıl miktarının 605 olduğu ve toplam 557 koyunun bulunduğu belirtilmiştir. Ödenen 605 akçelik verginin ödedikleri diğer vergiler toplamının yüzde 146'sı olduğu görülmektedir. Bu manastır için herhangi bir papaz ismi kaydedilmemiştir. Vatopedi Manastırı ile benzer bir durum söz konusudur. Manastırda keşişlerin yaşadığı belirtilmiş ancak sayıları ile ilgili bir bilgi verilmemiştir. Bilinen şu ki keşişler ekinler ekmekte ve bunlar için öşür vermektedirler. Tablo 6.10'da 42 numaralı satırda ödedikleri vergi belirtilmiş ancak isim kısmı boş bırakılmıştır.

Filiso Manastırı ile ilgili tapu tahrir defteri kaydına göre, manastırda keşişler yaşamakta ve ettiklerinin öşürünü ve rüsum vermektedirler.²⁵⁶ Kişi sayısına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Bu sebeple Tablo 6.7'de 74 numaralı satırda belirtilmiş olan toplam 276 koyun ele alınarak kişi başına düşen koyun sayısı hesaplanamamaktadır. Filiso Manastırı keşişleri yaptıkları zira'at sebebiyle 388 akçe vergi ve toplam 300 akçe adet-i ağnam ve resm-i ağıl ödemektedirler. Bu durumda Tablo 6.7'de de belirtildiği gibi toplam vergilerinin yüzde yetmişyedi kadar bir miktar koyun ve ağıl vergisi ödemektedirler. Buradan anlaşılacağı üzere keşişlerin koyundan elde ettikleri gelir oldukça yüksek denilebilir.

²⁵⁴ Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 113.

²⁵⁵ TTD 75, s. 173 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 73.

²⁵⁶ TTD 75, s. 193 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 118.

Yukarıda yapılan analiz göstermektedir ki manastırlar ekonomik hayatın içinde yer almakta ve daha önceki dönemlerde sürdürdükleri ticari uğraşıya devam etmektedirler. Osmanlı İmparatorluğu, papaz ve keşilerden haraç ve ispenç almayarak, kendi dininden olmayan din görevlilerine ayrımcılık uygulamamış ve halkın dinine saygı göstermeye devam etmiştir.

Tablo 6.10’da manastırlarda yaşayan papazlar dışında farklı yerleşim yerlerinde yaşayan papazların da isimleri ve yaşadıkları köyler belirtilmiştir. Kıyaslama yapıldığı zaman manastırda yaşayan papazlardan belirtildiği üzere haraç ve ispenç alınmamasına rağmen köylerde ikamet edenlerden ekonomik durumları göz önünde bulundurularak hem haraç hem de ispenç tahsilatı yapılmaktadır. Köylerde yaşayan papazlardan haraç ve ispenç alınması, Osmanlı İmparatorluğu’nun sadece manastırlarda bulunan din adamlarına belli imtiyazlar sağladığını ortaya koymaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu’nun egemenliği altında bulunan Aynaroz Manastırlarının nüfusunu ve statülerini inceleyen Lowry, tapu tahriri defterlerinden aldığı iki notu yayınlamıştır. 1520 tarihli olduğunu söylediği deftere göre Aynaroz Manastırları’nda yaşamakta olan keşişlerden ödemeleri gereken cizye ve öşüre istinaden yıllık 25000 akçe vergi tahsilatı yapılmaktadır.²⁵⁷ Aynı defterde, Aynaroz Manastırları’nın bulunduğu yarımada bulunan tüm üzüm bağlarını ve bahçelerinden alınan mahsulleri de kapsayan yetiştirilen ürünler için ödemeleri gereken öşürden ve avarız-ı divaniyeden muaf tutulma imtiyazı verilmesine dair bir not bulunmaktadır.²⁵⁸ Alınan bu kararlar, Osmanlı İmparatorluğu’nun manastırlara olan davranış biçimini göstermesi bakımından önemlidir. Devlet belli imtiyazlar sağlayarak Hristiyan olan halk için önemli olan manastırların devamlılıklarını sağlamaya yardımcı olmuştur. Hz. Muhammed döneminde savaş esnasında manastırlardan vergi alınmadığı ve taciz edilmedikleri bilinmektedir.²⁵⁹ Bu uygulama Osmanlılar tarafından da tamamıyla benimsenmiş ve keşişler korunmuş,

²⁵⁷ Heath W. Lowry, ‘‘A Note on the Population and Status of the Athonite Monasteries Under Ottoman Rule (ca.1520)’’, *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* 73, (Department of Oriental Studies, University of Vienna, 1981), s. 128.

²⁵⁸ A.g.e., s. 129.

²⁵⁹ Lokkegaard, ‘‘The Concepts of War and Peace in Islam’’, *McGuire* içinde, (Zachariadou tarafından alıntılanmıştır, ‘‘Monks and Sailors Under the Ottoman Sultans’’, s. 140).

manastırlara ve manastır mülklerine özel imtiyazlar verilmiştir.²⁶⁰ Manastırların Hristiyan halk için önemi sadece dini bir kimlik taşımalarından kaynaklanmamaktadır. Buna en iyi örneklerden bir tanesi manastırların bir çeşit erken bankacılık sistemine sahip olup halk için ekonomik değer taşımalarıdır.²⁶¹ Bu sistem, manastırların ekonomik hayattaki aktif rollerini de açıklamaktadır. Keşişler sadece yaşamak amaçlı değil, gelir amaçlı üretim yapmaktadırlar. Bu durum Osmanlı İmparatorluğu idaresi altındayken de devam etmektedir.

Adada Müslüman görevli olarak sadece üç kişi bulunmaktadır. Bu kişiler, Tablo 6.9’da belirtilmiştir. 7 numaralı satırda belirtilen Ahmet Fakih imam ve hatiptir. 30 numaralı satırda molla olarak görev yapan Üveys Molla bulunmaktadır. Son olarak da 51 numaralı satırda Mevlana Ruhullah isimli bir kadının olduğu görülmektedir. Toplam üç kişinin dini görevlerde bulunduğu adada islamiyetin azınlık olarak kaldığı görülmektedir. Adada daha önce de söylendiği üzere fazla Müslüman hane yoktur. Dolayısıyla Limni Adası dinen homojen yapısını sürdürmektedir. İstisnai olarak üç tane Müslüman hane ve üç tane Müslüman din görevlisi vardır. Bu din görevlilerinden imam ve mollanın tımar sahibi olmaları adada Müslüman yoğunluklu bir yerleşim olmadığını göstermektedir. Bu kişiler devlet tarafından Osmanlı idareci ve askerlerinin dini ihtiyaçları için adaya gönderilmişlerdir.²⁶²

Limni Adası’ndaki dini unsurlarda büyük bir değişim olmamıştır. Adadaki Hristiyan halk dinlerini tatbik etmeye devam etmişlerdir. Manastırlar daha önceki dönemlerden süregelen davranış biçimlerini devam ettirmişler ve ekonomik hayatın içinde aktif rol almışlardır. Adaya dışarıdan gelenler arasında toplam üç hane Müslüman olup, bu durum adanın Hristiyan olan homojen yapısını değiştirecek büyüklükte değildir. Halk dini zorlamalarla karşılaşmamış ve İslami bir imparatorluk içinde Hristiyan tebaa olarak yaşamaya devam etmişlerdir.

²⁶⁰ Zachariadou, “Monks and the Sailors Under the Ottoman Sultans”, s. 140.

²⁶¹ Anastasios G. Papademetriou, “Ottoman Tax Farming and The Greek Orthodox Patriarchate: An Examination of State and Church in Ottoman Society (15-16th Century)”, *Unpublished Dissertation, Department of Near Eastern Studies, Princeton University*, (2001), s. 79.

²⁶² Lowry, *Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam*, s. 13.

Onbeşinci yüzyılın sonu incelenirken Limnos Adası'nda önemli bir değer olarak kabul edilen Tin-i Mahtum'dan bahsedilmiş ve nasıl bir uygulama ile çıkarıldığı açıklanmıştır. Aynı faaliyetin devam ettiği 1519 tahririnde Ek 1'de 79 numaralı satırda gösterilen, Kruni köyünde yaşayan Kiryako veled-i Tolodid isimli kişinin vergiden muaf tutulmasından ve Tin-i Mahtum hizmetinde olduğuna dair bir not²⁶³ eklenmesinden anlaşılmaktadır. Hizmette bulunan kişinin bir Hristiyan olması, toprağı çıkarmak için hala Hristiyan ritüellerin uygulandığını göstermesi açısından önemlidir. 1519 sonrası adayı ziyaret etmiş olan Pir-i Reis Tin-i Mahtum ile ilgili bir hikayeyi aktarmakta ve Osmanlı döneminde bu toprağın nasıl çıkarıldığını ve ne gibi işlemlerden geçtiğini anlatmıştır.²⁶⁴ Anlaşılan şudur ki, Hristiyan ritüeller 1519 tahriri döneminde ve sonrasında devam etmektedir. Osmanlı İmparatorluğu adalılar için önemli olan Hristiyan ritüellerinin uygulanmasına ses çıkarmadığı gibi Tin-i Mahtum hizmetinde bulunan kişiyi vergiden muaf tutmaktadır. Tin-i Mahtum hem dini hem de medikal²⁶⁵ önemini korumaya devam etmektedir.

²⁶³ Kiryako veled-i Tolodid için (Tin-i Mahtum hizmetine olmagub muafdır, elinde hükm-i şerif vardır) مزگور طنى ماختمو حزمته والواغب ماقدر الله حگم شريف واردر notu yazılmıştır. Not için bkz. TTD 75, s. 188 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 107.

²⁶⁴ Tin-i Mahtum'un oluşması hakkındaki Hristiyan anlatısı ve toprağın çıkarılışı hakkında bilgi için bkz., Lowry, "Piri Reis Revisited: The Kitab-ı Bahriyye as a Source for Ottoman History-The Aegean Port of Kavala & the Island of Limnos (İlimli) as Described by Piri Reis", ss. 26-28. Ayrıca Henryk Janarowski, "'An Earth by Any Other Name": Pre-Ottoman Sources and Names for Lemnian Earth", *Ελληνικά* 58, no. (Selanik: 2008), ss. 51-52 ve Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, s. 123.

²⁶⁵ Medikal olarak hangi hastalıklar için kullanıldığına dair bilgi için bkz., Christiane Nockels Fabbri, "Treating Medieval Plague: The Wonderful Virtues of Theriac", *Early Science and Medicine* 12, No. 3 (Brill, 2007), s. 251. Ayrıca Osmanlı dönemindeki medikal kullanımı için bkz., Paul Kahle "Piri Re'is Bahriye: Das turkische Segelhandbuch fur das Mittellandische Meer vom Jahre 1521" içinde (Lowry tarafından alıntılanmıştır "Piri Reis Revisited: The Kitab-ı Bahriyye as a Source for Ottoman History-The Aegean Port of Kavala & the Island of Limnos (İlimli) as Described by Piri Reis", s. 28, ayrıca toprağın çıkarılması, Hristiyan ritüellerin uygulanmasına devam edilmesi, dini ve medikal önemi için bkz., Lowry, Onbeşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri- Limnos Adasında Yaşam, ss. 123-138.

6.5 LİMNİ ADASI ÖZELİNDE XVI. YÜZYIL BAŞI ANALİZİ

Limni halkı 1519'daki tahrir yapılarına kadar beşinci bölümde açıklanan imtiyazlarla yaşamışlar ve devletin Hristiyan tebaası olarak vergi mükellefi olmuşlardır. 1519 tarihinde yapılan tahrir sırasında ada halkına tanınan imtiyazlardan biri olan basamaklı vergi sisteminin devam ettiği, halkın fakir, orta halli ve zengin olarak kategorilere ayrıldığı ve ekonomik statülerine göre vergilendirildikleri görülmektedir. Başka bir imtiyaz olan dul kadınlardan vergi alınmamasının da devam etmekte olduğu, tapu tahrir defterinde kaydedilmiş herhangi bir bivenin olmamasından anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmaya göre üçüncü tahrir olan 1519'da dullar hala vergi ödememektedir. Basamaklı vergi sistemi sayesinde halkın vergi yükünün belli bir dengede tutulmasına gayret edilmiştir. Her ne kadar 1490 tarihli tahrire göre haraç ve ispenç miktarlarında artışa gidilmiş olsa da imparatorluğun farklı yerlerinde uygulanan vergi oranlarına göre daha az miktarlar olduğundan bahsedilebilir. Vergi dilimlerindeki bu sistem bir imtiyaz gibi görülebilir. Bu durumu dikkate alan kişiler zaman içerisinde adaya göç etmişlerdir.

Limni Adası'nda yetiştirilen ürünler genel olarak aynı kalmış olmakla beraber bazı yeni ekinler de ekilmiş ve elde edilen ürünler adanın yeni vergi kalemleri ve ticari kazanımları olmuşlardır. Bunlardan keten daha önceki tahrir döneminde adada az yetişen ürünler arasında bulunmakta ancak 1519'da 71 yerleşim yerinde yetiştirildiği görülmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere daha önce az olarak ekilmiş olan bir ürünün getirisinden muhtemelen memnun kalan köylüler ilerleyen zamanla birlikte daha fazla keten ekerek yeni bir ekini ekonomik hayatlarına sokmuşlardır. Ayrıca daha önce ekildiğine dair herhangi bir kayıt olmayan penbe 43, gügül 54 yerleşim yerinde ekilmektedir. Ekonomik hayata yeni katılmış olan ürünlerin varlığı ve bunların birçok yerleşim yerinde ekiliyor olması Limni Adası'nın tarımsal ürünler bazında gelişmekte olan bir ekonomiye sahip olduğunu göstermektedir. İki tahrir defteri arasında geçen yirmidokuz yıllık bir sürede Limni Adası'nda ekonomik büyüme yaşanmıştır.

alaftan alınan verginin istisnai olarak kabul edilmesiyle beraber, kanunnamede belirtilen beygir ihracatı üzerinden alınan gümrük vergisinin varlığından yola çıkılarak, adada at çiftlikleri olduğu ve samanın bu sebeple ekonomik değer olduğu ortaya çıkmıştır. Adada

ekonomik olarak yüksek değer getiren at çiftlikleri olduğu ve bu atların yemlerinin ada halkının özel olarak sağladığı alaf olduğu ortaya çıkmaktadır. Buğday ve arpa yetiştirilen tüm yerleşim yerlerinde alaftan vergi alınması beklenirken sadece bazı yerleşim yerlerinden alınıyor olması o yerleşim yerlerindeki kişilerin alafı ekonomik bir ürün olarak kullandığını göstermektedir. alaftan alınan öşür, at çiftliklerinin ve bu çiftliklere yem sağlayan köylülerin varlığını gösteren kuvvetli bir delildir.

Adada vergilendirilen tarımsal ürünlerden bazılarının yetiştirildikleri yerleşim yeri sayısı ve miktarı ele alındığında sadece tüketim veya deneme amaçlı ekildiği görülmektedir. Örnek olarak erzen ve mercimek verilebilir. Ayrıca gayruhu adı altında ekilen ancak miktar olarak tek tek kayıt edilmemiş bazı ekinler de mevcuttur. Bu ekinlerin de henüz ticaretinin yapılmadığını söylenebilir.

Şarap üretimi devam etmekte ve devlet şaraptan vergi almaya devam etmektedir. Bu durum Hristiyan tebaanın yaşam biçimine müdahalede bulunulmadığını göstermesi açısından önemlidir. Osmanlı İmparatorluğu bir devlet olarak kaynakların tam kullanımı hususunda gerektiğinde dinen ticari olarak kabul edilmeyen ürünleri vergilendirerek hem devlete kazanç elde etmiş hem de farklı dine mansup kişilerin haklarına saygı duymuş ve yasaklama getirmemiştir. Bu durum devletin istimalet politikasının devam ettiğini, halkın kendi gelenekleriyle yaşamaya devam ettiğini göstermektedir.

Adada büyük gelir getiren vergi kalemlerinden bir tanesi koyun olarak görülmektedir. Koyun yetiştiriciliği hem köylülerin hem de manastırların büyük ölçüde uğraştıkları bir iş olarak ortaya çıkmaktadır. Adada yaklaşık olarak 57770 adet koyun olduğu saptanmıştır. Limni Adası'nda yaşayan vergi mükelleflerinden yetiştirdikleri tüm ürünler, yaptıkları ihracat ve diğer vergi kalemleri için toplam 122573 akçe vergi toplanmaktadır. 57770 adet koyundan ise toplam 63674 akçe adet-i ağnam ve resm-i ağıl toplanmaktadır. Mukayese edildiği zaman koyun yetiştiriciliğinin ada halkına getirdiği kazanç diğer vergi kalemlerinin getirdiğinden daha çoktur. Koyun sadece yünü için değil aynı zamanda sütü için de beslenen bir hayvandır ve Limni Adası'nda süt ürünlerinin ticaretinin yapıldığına dair 1519 kanunnamesinde bilgi mevcuttur. Yağ ve peynir ihracatından yüz akçeden altı

akçe gümrük vergisi alındığı açıkça belirtilmiştir.²⁶⁶ Bu durumda koyunun getirisi halk için yüksek olmakla birlikte Osmanlı hazinesi için de büyük bir gelir olarak kabul edilebilir. Koyun için alınacak olan resm-i ağıl ve adet-i ağnam kaydedilirken, 1490'da hesaba katılan koyunların koçlardan ayrılmadığı ve emen kuzuların vergi hesabına dahil edilmeyeceğine dair bir karar alınmasının, Limni Adası'ndaki halkın olabilecek vergi yükünü hafifletirken, devletin kuzuların sayılmamasından edeceği zarar resm-i ağılın yüksek tutulmasıyla bir miktar önlenmeye çalışmıştır.

Limni Adası'nda gelişen bir ekonominin olması adaya göçü teşvik etmiş ve yeni yerleşimciler gelmişlerdir. Gelenler arasında zengin ve orta halli hanelerin olması bu kişilerin geldikleri yere göre Limni Adası'nın ekonomik olarak daha çok kazanım sağlayacağına inandıklarını göstermektedir. Bu da Limni Adası'nda ekonomik imtiyazların devam ettiğine işaret etmektedir. Yirmidokuz yıllık bir dönemde adaya göçler olmuş ve ada nüfusu 6235 kişiye yükselmiştir. Adada demografik büyüme görülmektedir ancak gelen kişilerin çoğunluğunu Hristiyanlar oluşturmaktadır. Yeni yerleşimciler arasında sadece üç tane Müslüman hane vardır ve adanın demografik yapısında bir değişime sebep olacak kadar fazla değildir. Limni Adası, yaşayanların çoğunun Rum olduğu bir ada olarak gelişmeye devam etmektedir.

İdari ve askeri personel Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı Müslüman kişilerden oluşmuştur. Ancak sayı olarak bir adayı koruyabilecek kadar değildirler. Ada halkının yardımcı kuvvetler olarak kabul edilmesinin 1519 tahriri döneminde de devam ettiği görülmektedir. Devletin Limni halkına olan güveni sarsılmamış ve halkın adayı sahiplenmesi değişmemiştir. Adanın güvenliği için askeri anlamda görevli olmaları, ada halkının ve devletin iş birliği içinde olduğunun açık göstergesidir.

Limni Adası'ndaki manastır faaliyetleri ekonomik anlamda devam etmektedir. Osmanlı İmparatorluğu sağladığı imtiyazlarla manastırların ekonomik olarak varlıklarını sürdürmelerine yardımcı olmuş ve Hristiyan tebaasının dini değerlerine saygılı olduğunu göstermiştir. Manastır sayısının 1519 tarihi ile birlikte arttığı gözlemlenmektedir. Geçen

²⁶⁶ TTD 75, s. 5 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. iv.

yıllar içerisinde adaya geri dönen keşişlerin 1490'da atıl durumda olan manastırlarda faaliyetlerde bulunmaya başladıkları söylenebilir.

Adada dini ve medikal önemi olan Tin-i Mahtum'un çıkarılmasına devam edilmektedir ve dolayısıyla Hristiyan tebaanın ritüellerinin uygulanması devlet tarafından onaylanmakta ve adada ikamet eden Hristiyan halk dini İslam olan Osmanlı İmparatorluğu idaresi altında, yüzyıllardır süregelen gelenek ve göreneklerine göre yaşamaya devam etmektedirler.

SONUÇ

Limni Adası'nın Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetine girişi ada halkının isteği doğrultusunda olduğu için, köylerde herhangi bir zarar olmamış, ada sakinleri esir olarak alınmamış hatta Venedik dönemi sonrası tekrar yönetim altına alındığında bile bu barışçı yaklaşım devam etmiş ve isteyenlerin adadan ayrılmasına izin verilmiştir. Verilen bu izin, ada nüfusunda hızlı bir düşüşe sebep olmuştur. Osmanlının istimalet politikası sayesinde zaman içinde hem göç edenlerin bir kısmı geri dönmüş hem de imparatorluğun farklı yerlerinden yeni yerleşimciler gelmiştir. Kısa sürede ada nüfusu artmaya başlamıştır.

İlimli politika gereği olarak, vergilerde bazı indirimler ve muafiyetler verilmiştir. Özellikle bivelere vergiden muaf tutulmuş, adanın güvenliğinden sorumlu yardımcı kuvvetlere de imtiyaz sağlanmıştır. Vergi muafiyeti, uzun bir dönem olan Venedik savaşı sonrası ada halkının toparlanmasına ve yeni devletlerine karşı bağlılık hissetmelerine yardımcı olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu geleneksel uygulamalarında da istisnaya gitmiş ve dinen kabul edilmeyen domuz ticaretine izin vermiş ve hatta vergilendirmiştir. Aynı durum şarap için de uygulanmıştır. Karşılıklı olarak her iki taraf kazançlı çıkmıştır. Ada halkı alışkanlıklarını devam ettirmiş ve bu izin devlete vergi sağlamıştır. Vergi politikası olarak basamaklı bir sistem kullanarak, yoksulların daha az vergilendirilmelerini sağlayarak koruyucu devlet olduğunu göstermiştir.

Ada güvenliğinde Limni sakinleri olan Hristiyan tebaadan yararlanılması ve adada az sayıda Osmanlı kuvveti bulunması iki taraf arasındaki güvenin tesis edilmesine yardımcı olmuş ve halk kendisini, başkalaştırmadan yeni devletine hizmette bulunmuştur.

Manastırların dini ve ticari faaliyetleri engellenmemiş, tam tersine arazi satın almaları ve ticaretlerini büyütmelerine müsaade edilmiştir. Bu davranış biçimi, ilk dönemde azalmış olan din adamı sayısının çoğalmasında da sağlamıştır. Göç etmiş olan din adamlarından bir kısmı geri dönmüş, dini ve ticari faaliyetlerine devam etmişlerdir.

Limni Adası bu çalışmada ele alınan tahrir defterleri kayıtlarına göre ekonomik olarak büyümeye devam etmiş, nüfus artmaya devam etmiş ancak demografik ve dini yapı

homojen yapısını büyük ölçüde korumuştur. Ada gelişen iş kolları ile beraber göç almaya başlamış ve nüfusu kısa sürede artmıştır.

Limni Adası özelinde yapılan bu araştırma göstermektedir ki, Osmanlı İmparatorluğu, teslim yolu ile elde ettiği topraklarda istimalet politikasını etkin bir şekilde uygulamıştır. Yerli halkın yaşam biçimini değiştirmeye kalkmamış, dinlerini değiştirmeye zorlamamış ve kendi geleneklerini dayatmamıştır. Uygulanmış olan basamaklı vergi sistemi adanın hem iktisadi hem de demografik olarak kalkınmasında ve büyümesinde etkili olmuştur. Limni sakinlerinin Osmanlı toplumuna entegrasyonu uygulanan etkin istimalet politikası sayesinde gerçekleşmiştir.

KAYNAKÇA

İlk El Kaynaklar

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, 75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri.

Doukas, Mikhael. *Tarih Anadolu ve Rumeli 1326-1462*. Düzenleyen: Nezih Başgelen. Çeviren Bilge Umar. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2008.

Kritovulos. *Tarih-i Sultan Mehmed Han-ı Sani (İstanbul'un Fethi)*. Çeviren Karolide ve Muzaffer Gökman. İstanbul: Kitapçılık Tic. Ltd. Şti. Yayınları, 1967.

Lowry, Heath, Ward. *Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Heath Lowry Kütüphanesi, Yayınlanmamış çalışma, 1980.

Sivridağ, A., A. Özkılınç, A. Coşkun, ve M. Yüzbaşıoğlu. *75 Numaralı Gelibolu Livası Mufassal Tahrir Defteri (925/1519)*. Cilt I. Ankara: Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 2009.

Kitaplar

- Ataseven, A., ve M. Şener. «Domuz.» *İslam Ansiklopedisi* (DİA) IX (1994): 507-509.
- Emecen, Feridun. «Resm-i Ağıl.» *İslam Ansiklopedisi* (DİA) I (1988): 467-468.
- Emecen, Feridun. «Resm-i Ağnam.» *İslam Ansiklopedisi* (DİA) I (1988): 478-479.
- Emecen, Feridun, M. «Limni.» *İslam Ansiklopedisi* (DİA) 27 (2003): 190-192.
- Hammer, Joseph von. *Osmanlı Tarihi*. Düzenleyen: Abdülkadir Karahan. Çeviren Mehmet Ata. Cilt 1. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1991.
- İnalcık, Halil. —. *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)*. Çeviren Ruşen Sezer. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2016.
- Kallek, Cengiz. «Kile.» *İslam Ansiklopedisi* (DİA) 25 (2002): 568-571.
- Kiel, Machiel. «Midilli» *İslam Ansiklopedisi* (DİA) 30 (2005): 11-14.
- Lowry, Heath, W. *On Beşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri*. 1. Çeviren Alper, M. Öztürk. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, 2012.
- Lowry, Heath, W. *The Islamization & Turkification of the City of Trabzon (Trebizond), 1461-1583*. İstanbul: Isis Press, 2009.
- Siriol, D., Davis, J. L. «Greeks, Venice, and the Ottoman Empire.» *Between Venice and Istanbul: Colonial Landscapes in Early Modern Greece* 40. Princeton: The American School of Classical Studies at Athens (2007): 25-31.
- Orhonlu, Cengiz. «Bozcaada. » *İslam Ansiklopedisi* (DİA) 6 (1992): 317-319.
- Özcan, Nuri. «Mehter. » *İslam Ansiklopedisi* (DİA) 28 (2003): 545-549.

Sürekli Yayınlar

- Boojarra, John L. «Athanasios of Constantinople: A study of Byzantine Reactions to Latin Religious Infiltration.» *Church History* 48, no. 1 (Mart 1979): 27-48.
- Demircan, Yasemin. «XV-XVII. Yüzyıllarda Ege Adaları'nda Çeşitli Yönleriyle Küçükbaş Hayvancılık.» *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi*, no. 24 (2008): 71-96.
- Demircan, Yasemin. «XV-XVII. Yüzyıllar Arasında Osmanlı Hâkimiyetinde Limni Adası Manastırlarının Durumu.» *Bilig : Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 60 (Kış 2012): 87-110.
- Emecen, Feridun M. «Limni Adası'nda Türk İskanının Ortaya Çıkışı ve Gelişim Safhaları.» *Tarih*, no. 46 (2007) (2009): 177-203.
- Fabbri, Christiane Nockels. «Treating Medieval Plague: The Wonderfull Virtues of Theriac.» *Early Science and Medicine* (Brill) 12, no. 3 (2007): 247-283.
- Greene, Molly. «The Ottoman Experience.» *Daedalus* 134, no. 2 (Bahar 2005): 88-99.
- Haldon, John. «Limnos, Monastic Holdings and the Byzantine State: 1261- 1453.»
Düzenleyen: A. Bryer ve H. Lowry. *Continuity and Change in the Late Byzantine and Early Ottoman Society*, 1986: 161-215.
- Isom-Verhaaren, Christine. «Shifting Identities: Foreign State Servants In France and The Ottoman Empire.» *Journal of Early Modern History* 8, no. 1 (2004): 109-134.
- Janarowski, Henryk. «"An Earth by Any Other Name": Pre-Ottoman Sources and Names for Lemnian Earth.» *Ελληνικά* 58, no. 1 (2008): 47-70.
- Kondyli, Fotini. «Tracing Monastic Economic Interests and Their Impact on the Rural Landscape of Late Byzantine Lemnos.» *Dumbarton Oaks Papers* 64 (2010): 129-150.

- Lowy, Heath W. «A Note on the Population and Status of the Athonite Monasteries Under Ottoman Rule, ca. 1520.» *Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes* (Department of Oriental Studies, University of Vienna) 73 (1981): 115-135.
- Lowry, Heath W. «The Fate of Byzantine Monastic Properties under the Ottomans: Examples from Mount Athos, Limnos & Trabzon.» *Byzantinische Forschungen- Internationale Zeitschrift für Byzantinistik XVI* (1990): 275-311.
- Lowry, Heath, W. «Early Ottoman Period.» *The Routledge Handbook of Modern Turkey* içinde, düzenleyen: Metin Heper ve Sabri Sayarı, 1-14. Londra: Routledge, 2012.
- Pirgon, Yüksel. «Osmanlı Dönemi Mehteran-ı Tabl-ı Alem Teşkilatına Genel Bir Bakış.» *Akademik Bakış Dergisi*, no. 42 (2014): 64-70.
- Raby, Julian. «Terra Lemnia and The Potteries of Golden Horn: An Antique Revival Under Ottoman Auspices.» *Byzantinische Forschungen XXI* (1995): 305-345.
- Sealy, F. L. W. «Lemnos.» *The Annual of the British School at Athens* (British School at Athens) 23 (1918-1919): 148-174.
- Topping, Peter. «Latins on Lemnos Before and After 1453.» *The Continuity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society* içinde, düzenleyen: A. Bryer ve H. Lowry, 217-234. Birmingham, Washington D.C.: University of Birmingham, The Dumbarton Oaks, 1986.
- Zachariadou, Elizabeth. «Monks and the Sailors Under the Ottoman Sultans.» *Nuova serie, Anno, The Ottomans and the Sea* (Istituto per l'Oriente C. A. Nallino) 20 (81), no. 1 (2001): 139-147.

Diğer Yayınlar

Anastasios G. Papademetriou. «Ottoman Tax Farming and The Greek Orthodox Patriarchate: An Examination of State and Church in Ottoman Society (15-16th Century).» *Unpublished Dissertation, Department of Near Eastern Studies, Princeton University, 2001.*

EKLER

EK

Ek 1: Yerleşim yerlerine göre demografik ve ekonomik dağılım

N o	Yerleşim yeri adı	zengin	orta	fakir	mücerred	muaf	neferan	Toplam nüfus	Toplam vergi
1	Mahalle-i Karakal	---	3	---	8 ²⁶⁷	---	9	54	
2	Mahalle-i Midrapolid	---	2	---	11	---	20	95	
3	Mahalle-i Ayo Kostendin	---	3	---	28+6 ²⁶⁸	1 ²⁶⁹	29	159	
4	Mahalle-i Boryos	9	5	9	40	---	24+2 ²⁷⁰	226	
5	Mahalle-i Büyük Kapu	1	---	1	8	---	8	46	7678 ²⁷¹
6	Cema'at-i asesan	---	---	---	---	---	50	190	
7	Cema'at-i paspanan	---	---	---	---	---	67	255	
8	Cema'at-i müselleman	---	---	---	---	---	60 ²⁷²	228	
9	Cema'at-i keştiban	---	---	---	---	---	60	228	
10	Cema'at-i Bennayan	---	---	---	---	---	52	198	
11	Karye-i Tzimandira	1	4	2	11	---	1	41	
12	Karye-i Kondoya	4	17	17	54+1 ²⁷³	---	30	313	5928 ²⁷⁴
13	Karye-i Livads-Khori	4	19	20	35	2 ²⁷⁵	10+1 ²⁷⁶	242	5981 ²⁷⁷

²⁶⁷ TTD 75, s.137'de mücerred sayısı 7 olarak yazılmıştır.

²⁶⁸ A.g.e, s. 138'de mücerred sayısı neferanla beraber 34 olarak kaydedilmiştir. Kayıtlı mücerred sayısı 28 olup hem neferan olup hem de mücerred olan 6 kişi daha olmalıdır.

²⁶⁹ Yani veled-i Demürcü muaf olup nüfus toplamına bir hane olarak eklenmiştir.

²⁷⁰ A.g.e., s.138'de Yorgi veled-i Galono kapucu ve Yani veled-i Andreniko gemici olarak belirtilmiştir. Bunlarla beraber neferan sayısı 26 hane olmalıdır.

²⁷¹ Kal'a-ı Palo Kasri'nin tüm mahallelerinin toplam vergisi.

²⁷² TT.75, s.141'de Minhal Peryomastor'un malul olduğu için ihraç olunduğu bilgisi mevcut olduğundan kayıtlı olmasına rağmen toplam sayıda 1 kişi eksik yazılmıştır.

²⁷³ Manol birader-i mezkur ases olarak kaydedilmiştir. Bkz. TTD 75, s. 148 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos, s. 22.

²⁷⁴ Karye-i Tzimandira'nın mahsulu Karye-i Kondoya ile beraber hesaplanmıştır. Bkz. TTD 75 ss. 144, 149 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, ss. 11,24. İспенçe vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır ve bu yüzden toplam vergi farklı kaydedilmiştir.

²⁷⁵ Yogi veled-i Yanos ve Yorgi veled-i Arghilaito için (pir-i fertut) پر فرتوت , notu bulunmaktadır ve vergiden muaf tutulmuşlardır. Not için bkz., TTD 75, ss. 144-145 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, ss. 12-13.

²⁷⁶ Yorgi veled-i Mihalo 15 akçe haraç ve 12 akçe ispenç ödediğinden neferanlar arasına katılmıştır. Vergi miktarı için bkz. TTD 75, s. 144 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 12.

²⁷⁷ TT.75, s. 145'te toplam vergi 6044 olarak kaydedilmiştir. Transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 14. İспенçe vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır.

14	Karye-i Atziki	4	7	15	21	1 ²⁷⁸	10	162	4356 ²⁷⁹
15	Karye-i Kotzinoz	---	8	16	13	---	1	108	2166 ²⁸⁰
16	Karye-i Varos	3	4	15	15	2 ²⁸¹	---	103	2413 ²⁸²
17	Karye-i Poriyo	2	1	2	5		1 ²⁸³	28	931 ²⁸⁴
18	Karye-i Khrusopul	7	17	9	26	1 ²⁸⁵	1	156	3464 ²⁸⁶
19	Karye-i Palya Portoria	---	2	14	13	---	---	74	2015 ²⁸⁷
20	Karye-i Tanos	5	2	6	24	---	6	96	2431 ²⁸⁸
21	Karye-i Voroskopi	---	5	4	12	---	---	46	1180
22	Karye-i Ayo Pati	2	7	10	15	---	1	91	2698 ²⁸⁹
23	Karye-i Minalipo	6	5	4	14	1 ²⁹⁰	---	72	1385 ²⁹¹

²⁷⁸ TT. 75, s. 146'da ve ayrıca Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 16'da Mustafa bin 'Abdullah için vergi detayı bulunmamaktadır. Müslüman hane olarak kayıtlıdır. Bu çalışmada 1 hane olarak hesaplanarak toplam nüfusa ilave edilmiştir.

²⁷⁹ İspençe vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır ve bu yüzden toplam vergi farklı kaydedilmiştir. Vergi detayı için bkz. TTD 75, s. 146 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 16.

²⁸⁰ İspençe vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır ve bu yüzden toplam vergi farklı kaydedilmiştir. Vergi detayı için bkz. TTD 75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 18.

²⁸¹ TT.75, s. 147'de Petra Veled-i Vergari (pir-i zayıf) *پرصعيف* olarak kaydedilmiş olduğundan muafır. Hızır bin 'Abdullah ise Müslüman hane revidir. Bkz. TTD 75, s. 147 ve ayrıca Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 19. Hesaplama Petra veled-i Vergari 1 kişi, Hızır bin 'Abdullah ise 1 hane olarak hesaplanmıştır.

²⁸² İspençe vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır. Ayrıca toplam vergi de yanlış hesaplanmıştır. Vergi detayı için bkz., TT.75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 20.

²⁸³ Yorgi veled-i Kavalalar için (müsellemdir) *مسلمدر* notu yazılmış olduğundan bu çalışmada nefer olarak ele alınmıştır. Not için bkz. TTD 75, s. 148 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 21.

²⁸⁴ İspençe vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır ve bu yüzden toplam vergi farklı kaydedilmiştir. Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 148 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 21.

²⁸⁵ Serlodino veled-i Kasani için (pir-i zayıf) *پرصعيف* notu düşülmüştür. Not için bkz. TTD 75, s. 149 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 25.

²⁸⁶ TT.75, s. 150'de toplam vergi 3304 olarak kaydedilmiştir. Transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 26.

²⁸⁷ İspençe vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır ve bu yüzden toplam vergi farklı kaydedilmiştir. Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 151 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 28.

²⁸⁸ İspençe ve toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 152 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.30.

²⁸⁹ İspençe vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 153 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.33.

²⁹⁰ Kata veled-i Marini TT.75, s. 154'te (a'ma ve pir-i zayıf) *عمى و پرصعيف* olarak kaydedilmiştir. Transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 34.

²⁹¹ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır. Vergi detayı için bkz., TT.75, s. 154 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 35.

24	Manastır-ı Pandokrato	---	---	4	---	10 ²⁹²	---	25	752 ²⁹³
25	Manastır-ı Kutlumus	---	---	---	---	5 ²⁹⁴	---	5	296
26	Manastır-ı Dioniso	---	3	---	---	6 ²⁹⁵	---	17	599
27	Manastır-ı Ayo Pavlo	---	---	---	---	3 ²⁹⁶	---	3	305
28	Karye-i Koronos	1	6	29	25	---	3+1 ²⁹⁷	177	2711 ²⁹⁸
29	Karye-i Lefkos	3	1	5	8	---	---	42	1202 ²⁹⁹
30	Karye-i Rodanya	---	1	5	6	---	---	29	633 ³⁰⁰
31	Karye-i Pilaya	---	---	1	3	---	5	26	463 ³⁰¹
32	Karye-i Mudoros	7	11	11	15	---	---	125	2347 ³⁰²
33	Karye-i Tzimane	---	3	1	8	---	1	27	1124 ³⁰³
34	Karye-i Boghimir	---	---	2	4	---	---	12	337

²⁹² Manastırda bulunan keşişler sadece öşür vermekte olduklarından muaf kategorisinde yazılmıştır. Ödedikleri vergi hakkında bkz. TT.75, s. 154 ve transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 36.

²⁹³ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır. Vergi detayı için bkz., TT.75, s. 154 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 36.

²⁹⁴ Manastırda bulunan keşişler sadece öşür vermekte olduklarından muaf kategorisinde yazılmıştır. Ödedikleri vergi hakkında bkz. TT.75, s. 154 ve transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 37.

²⁹⁵ Manastırda bulunan keşişler sadece öşür vermekte olduklarından muaf kategorisinde yazılmıştır. Ödedikleri vergi hakkında bkz. TT.75, s. 155 ve transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 38.

²⁹⁶ Manastırda bulunan keşişler sadece öşür ve rüsum vermekte olduklarından muaf kategorisinde yazılmıştır. Ödedikleri vergi hakkında bkz. TT.75, s. 155 ve transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 39.

²⁹⁷ Yorgi veled-i Cimiro (?) için (gemicidir) گمچیر bilgisi kaydedilmiştir. Bilgi için bkz. TTD 75, s. 158 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.41.

²⁹⁸ İспенç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 158 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.42.

²⁹⁹ İспенç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 159 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.43.

³⁰⁰ İспенç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 159 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.44.

³⁰¹ İспенç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 159 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.45.

³⁰² İспенç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 159 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.47.

³⁰³ İспенç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 161 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.48.

35	Karye-i Pan Yakarı	---	2	3	6	---	4+1 ³⁰⁴	44	1129 ³⁰⁵
36	Karye-i Eksira	---	---	4	1	---	---	16	285 ³⁰⁶
37	Karye-i Eskandali	1	8	4	16	---	---	65	1749
38	Karye-i Lakhabisi	---	1	6	11	---	---	38	1051 ³⁰⁷
39	Karye-i Sverdia	---	7	2	9	---	---	43	1342 ³⁰⁸
40	Karye-i Angharyanos	---	5	4	7	1 ³⁰⁹	---	42	1699 ³¹⁰
41	Karye-i Pesparagoz	2	1	8	5	---	---	47	1242 ³¹¹
42	Karye-i Sarpi	---	2	7	8	2 ³¹²	---	44	1350 ³¹³
43	Karye-i Lera	---	4	3	5	---	2	39	1329 ³¹⁴
44	Karye-i Angalya	---	---	1	3	---	---	7	176 ³¹⁵
45	Karye-i Bertzoladis	---	---	8	5	---	2	43	1058 ³¹⁶
46	Karye-i Payino	---	---	2	2	---	---	10	317

³⁰⁴ Manol veled-i Yorgi için (müsellemdir) ماسلندر notu yazılmış olduğundan bu çalışmada nefer olarak ele alınmıştır. Not için bkz. TTD 75, s. 162 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 50.

³⁰⁵ İspenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 162 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 50.

³⁰⁶ İspenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 162 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.51.

³⁰⁷ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 164 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.54.

³⁰⁸ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 164 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.55.

³⁰⁹ Yorgi veled-i İstanapolo (a' ma pir-i fertut) عمى پر فرتوت olarak kaydedildiği için vergiden muaftır. Bilgi için bkz. TTD 75, s. 165 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 56.

³¹⁰ İspenç ve toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 165 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.56.

³¹¹ İspenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 166 ve ayrıca transkripsiyon gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 57.

³¹² Mikhal veled-i Kosto için (pir-i fertut) پر فرتوت , Mikhal Pero için (pir-i fertut ve ma'luldir) پر فرتوت و ماولدر notları bulunmaktadır ve vergiden muaf tutulmuşlardır. Not için bkz., TTD 75, s. 166 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 58.

³¹³ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 166 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 58.

³¹⁴ İspenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 167 ve ayrıca transkripsiyon gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 59.

³¹⁵ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 167 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 60.

³¹⁶ İspenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 168 ve ayrıca transkripsiyon gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 61.

47	Karye-i Romano	3	3	14	10	---	---	86	1987 ³¹⁷
48	Karye-i Akendro	---	2	2	9	---	---	24	859 ³¹⁸
49	Karye-i Kondopulo	2	5	10	12	---	---	77	1679 ³¹⁹
50	Karye-i Kondoraki	1	3	2	4	---	---	27	774
51	Karye-i Tiri	1	---	1	1	---	---	9	342 ³²⁰
52	Karye-i Piskopi	3	4	2	9	1 ³²¹	---	44	2806 ³²²
53	Karye-i Aya Sofya	1	7	8	3	1 ³²³	---	65	1395
54	Karye-i Gomatos	4	6	7	14	---	1	82	1834 ³²⁴
55	Mn. Palyanpelo								281 ³²⁵
56	Karye-i Sardiyos	1	4	9	12	1 ³²⁶	2	74	2030 ³²⁷
57	Karye-i Kemi/ Kumi	---	5	16	17	3 ³²⁸	---	100	2149 ³²⁹
58	Karye-i Kamiros	---	3	4	4	---	---	31	826 ³³⁰

³¹⁷ İspanç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 169 ve ayrıca transkripsiyon gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 64.

³¹⁸ İspanç ve toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 170 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 65.

³¹⁹ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 170 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 67.

³²⁰ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 171 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 69.

³²¹ Dimitri veled-i Agiropolo için (pir-i fertut) پير فرتوت notu yazılmıştır. Not için bkz. TTD 75, s. 172 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 70.

³²² Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 172 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 70.

³²³ Yorgi veled-i Vatatzé için (ma'lul ve pir-i fertut) ملول و فرتوت notu bulunmaktadır. Not için bkz. TTD 75, s. 172 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 71.

³²⁴ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 173 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 73.

³²⁵ TTD 75, s. 173 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 73.

³²⁶ Kaliryori 'Alighora muaf yazılmıştır. Not için bkz. TTD 75, s. 174 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 74.

³²⁷ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 174 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 75.

³²⁸ Yorgi veled-i Manglari için (pir-i zayıf) پير صعييف ve Dimitri veled-i Komo ile Kotsologho için (ma'lul) ملول notları düşülmüştür. Notlar için bkz. TTD 75, s. 175 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 76-77.

³²⁹ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 175 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 77.

³³⁰ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 176 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 78.

59	Karye-i Talavori	---	2	6	10	---	3+1 ³³¹	56	1804 ³³²
60	Karye-i Kaspaka	---	1	13	4	---	---	57	1026 ³³³
61	Karye-i Ghodile /Kodile	1	10	6	12	---	2	84	1355 ³³⁴
62	Karye-i Aghriya	7	4	4	5	---	---	62	1333 ³³⁵
63	Karye-i Çay Köy	5	1	---	8	---	---	30	1528 ³³⁶
64	Karye-i Visino	---	12	3	17	---	---	74	2287 ³³⁷
65	Karye-i Ankestri	---	1	2	4	---	---	15	529 ³³⁸
66	Karye-i Panaiyo	4	3	10	11	---	1	79	1901 ³³⁹
67	Karye-i Tsipomesito	---	1	3	1	---	---	16	410 ³⁴⁰
68	Karye-i Tzimalo	---	---	2	3	---	---	11	507 ³⁴¹
69	Kaarye-i Laghopat	---	1	1	19	---	10	64	1344 ³⁴²
70	Karye-i Repanid	---	2	10	9	---	---	55	1358 ³⁴³

³³¹ Ghalamo veled-i Eskira (paslandır) Not için bkz. TTD 75, s. 176 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 79.

³³² İspenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 176 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 79.

³³³ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 177 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 80.

³³⁴ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 178 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 82.

³³⁵ Toplam vergi ve ispenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 178 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 84

³³⁶ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 179 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 85.

³³⁷ İspenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 180 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 87.

³³⁸ İspenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 180 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s.88.

³³⁹ Toplam vergi ve ispenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 181 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 90.

³⁴⁰ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 181 ve ayrıca transkripsiyon bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 91.

³⁴¹ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 182 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 92.

³⁴² İspenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 182 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 94.

³⁴³ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 183 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 96.

71	Karye-i Aleksî Pirgoz	---	1	1	6	---	8	44	1045 ³⁴⁴
72	Karye-i İstrati	---	---	---	4	1 ³⁴⁵	4	20	242 ³⁴⁶
73	Karye-i Varto	2	2	1	7	---	1	30	716 ³⁴⁷
74	Karye-i Repanid Diğ̈er)	1	1	3	9	---	4	43	984 ³⁴⁸
75	Karye-i Ayo Yorgi	---	2	4	9	---	4	47	1045 ³⁴⁹
76	Karye-i Koviyo	---	1	5	5	---	2	35	736 ³⁵⁰
77	Karye-i İpsilos	1	---	3	5	---	4+2 ³⁵¹	43	931 ³⁵²
78	Karye-i Kalopulo	---	6	7	9	---	---	58	1066 ³⁵³
79	Karye-i Kruni	4	6	13	19	1 ³⁵⁴	3	122	2838 ³⁵⁵
80	Karye-i Platy	4	---	4	13	---	4	59	1512 ³⁵⁶
81	Karye-i Salina	5	2	2	8	---	5	61	1777

³⁴⁴ Toplam vergi ve ispenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s.184 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 97.

³⁴⁵ Todor veled-i Eskira için (pir-i fertut) پر فرتوت notu yazılmıştır. Not için bkz. TTD 75, s. 184 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 98.

³⁴⁶ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 184 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 98.

³⁴⁷ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 185 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 99.

³⁴⁸ Toplam vergi ve ispenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 185 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 100.

³⁴⁹ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 186 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 101.

³⁵⁰ İспенç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 187 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 102.

³⁵¹ Yorgi veled-i Manol için (paspandır) پاسپندر ve Androniko veled-i Yorgi için (gemicidir) گمچیدر notları yazılıdır. Notlar için bkz. TTD 75, s. 187 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 103.

³⁵² Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 187 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 103.

³⁵³ Toplam vergi ve ispenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 188 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 105.

³⁵⁴ Kiryako veled-i Tolodid için (Tin-i Mahtum hizmetine olmagub muafdır, elinde hüküm-i şerif vardır) مژگور طنى ماختم حزمته والواغب مافدر الله حکم شريف واردر notu yazılmıştır. Not için bkz. TTD 75, s. 188 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 107.

³⁵⁵ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 189 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 107.

³⁵⁶ Toplam vergi ve ispenç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 189 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 109.

82	Karye-i Kondari	---	3	2	4	---	1	27	924 ³⁵⁷
83	Karye-i Ziroadis	---	---	5	7	1 ³⁵⁸	---	30	955 ³⁵⁹
84	Karye-i Ayo Daki	---	---	---	4	---	---	4	220
85	Karye-i Fala	---	1	4	1	---	---	20	366
86	Karye-i Krinida	1	2	2	6	---	---	25	1055 ³⁶⁰
87	Karye-i Kamine	2	6	10	10	2 ³⁶¹	---	80	1241
88	Manastır-ı Filiso	---	---	---	---	---	---	bilinmiy or	388 ³⁶²
89	Karye-i Karpassi	---	4	2	12	---	---	35	1848 ³⁶³
90	Karye-i Likhni	---	2	7	5	1 ³⁶⁴	---	43	952 ³⁶⁵
91	Karye-i Falya	---	---	8	7	1 ³⁶⁶	---	38	1135 ³⁶⁷
92	Karye-i Efteri	---	1	1	4	---	---	12	2131 ³⁶⁸
	Toplam	115	286	473	859	48	470	6235	122573

Kaynak : TTD 75 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation.

³⁵⁷ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 190 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 111.

³⁵⁸ Mehmed bin 'Abdullah Müslüman olduğu için muaf tutulmuştur. Bkz. TTD 75, s. 191 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 112.

³⁵⁹ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 191 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 112.

³⁶⁰ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 192 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 115.

³⁶¹ Kiryako Agriboz ve Panovi veled-i Yanos için (pir-i fertut) پر فرتوت notu yazılmıştır. Not için bkz. TTD 75, s. 193 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 116.

³⁶² Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 193 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 118.

³⁶³ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 194 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 119.

³⁶⁴ Manol veled-i Koliki için (doğancıdır) ظوغانچدر notu vardır. Bkz. TTD 75, s. 194 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 120.

³⁶⁵ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 194 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 120.

³⁶⁶ Kosti veled-i Valmiyot için (pir-i fertut) پر فرتوت notu yazılmıştır. Not için bkz. TTD 75, s. 195 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 121.

³⁶⁷ İспенç vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 195 ve ayrıca transkripsiyon ve gerçek ispenç bedeli için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 121.

³⁶⁸ Toplam vergi vergi denetmeni tarafından yanlış hesaplanmıştır Vergi detay için bkz. TTD 75, s. 196 ve ayrıca transkripsiyon için bkz. Lowry Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 122.

EK

Ek 2: Yeni Yerleşimciler

No	İsim	İkamet Yeri	Haraç	İспенç	Vergi Dilimi
1	Dimitri Agriboz ³⁶⁹	Mahalle-i Karakal	35	20	orta
2	Minhal Midillu ³⁷⁰	Mahalle-i Boryos	15	10	mücerred
3 Agriboz ³⁷¹	Mahalle-i Boryos	40	25	zengin
4	Minhal veled-i Pitzari ³⁷²	Kala'i Palo Kasri	12	10	ases
5	Galamo veled-i Eskira ³⁷³	Kala'i Palo Kasri	15	10	paspan
6	Yani veled-i mezkur ³⁷⁴	Kala'i Palo Kasri	15	10	paspan
7 birader-i mezkur ³⁷⁵	Kala'i Palo Kasri	15	10	paspan
8	Yani Agriboz ³⁷⁶	Kala'i Palo Kasri	15	10	keştiban
9	Yani Sakızlu ³⁷⁷	Kala'i Palo Kasri	15	10	keştiban
10	Manol Sakızlu ³⁷⁸	Kala'i Palo Kasri	15	10	keştiban
11	Manol Nikola Agriboz ³⁷⁹	Kala'i Palo Kasri	15	10	keştiban
12	Andorini Sakızlu ³⁸⁰	Cema'at-i Bennayan			
13	Yorgi veled-i Listolari Agriboz ³⁸¹	Cema'at-i Bennayan			
14	Minhal Sakızlu ³⁸²	Cema'at-i Bennayan			
15	Kaloyani Sakızlu ³⁸³	Cema'at-i Bennayan			
16	Dimitri Avloni ³⁸⁴	Cema'at-i Bennayan			
17	Dimitri veled-i Yorgi Agriboz ³⁸⁵	Karye-i Tzimandira	15	10	mücerred
18	Sofyano Midillu ³⁸⁶	Karye-i Livads Khorı	30	15	fakir

³⁶⁹ TTD 75, s. 137.

³⁷⁰ TTD 75, s. 138.

³⁷¹ TTD 75, s. 138.

³⁷² TTD 75, s. 140.

³⁷³ TTD 75, s. 140.

³⁷⁴ TTD 75, s. 140. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

³⁷⁵ TTD 75, s. 140. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

³⁷⁶ TTD 75, s. 142.

³⁷⁷ TTD 75, s. 142.

³⁷⁸ TTD 75, s. 142.

³⁷⁹ TTD 75, s. 142.

³⁸⁰ TTD 75, s. 143.

³⁸¹ TTD 75, s. 143. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

³⁸² TTD 75, s. 143.

³⁸³ TTD 75, s. 143.

³⁸⁴ TTD 75, s. 143.

³⁸⁵ TTD 75, s. 144 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 11. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

³⁸⁶ TTD 75, s. 144 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 12.

19	Dimitri Agribozi ³⁸⁷	Karye-i Livads Khorı	30	15	fakir
20	Çoban İstimal birader-i mezkur ³⁸⁸	Karye-i Livads Khorı	30	15	fakir
21	Sotok Sakızlı ³⁸⁹	Karye-i Livads Khorı	30	15	fakir
22	Andon Sakızlı ³⁹⁰	Karye-i Livads Khorı	30	15	fakir
23	Dimitri İmrozlu ³⁹¹	Karye-i Atziki	30	15	fakir
24	Androniko veled-i mezkur ³⁹²	Karye-i Atziki	30	15	fakir
25	Minhal birader-i mezkur ³⁹³	Karye-i Atziki	15	10	Mücerred
26	Yani Agriboz Hamal Nikola ³⁹⁴	Karye-i Atziki	35	20	orta
27	Yani Agriboz ³⁹⁵	Karye-i Atziki	35	20	orta
28	Dimitri Agriboz ³⁹⁶	Karye-i Atziki	30	15	fakir
29	Nikola veled-i Akino Agriboz ³⁹⁷	Karye-i Atziki	40	25	zengin
30	Atakoshini veled-i mezkur ³⁹⁸	Karye-i Atziki	15	10	mücerred
31	Yorgi Agriboz ³⁹⁹	Karye-i Atziki	15	10	mücerred
32	Yani Agriboz ⁴⁰⁰	Karye-i Atziki	30	15	fakir
33	Minhal Sakızlı ⁴⁰¹	Karye-i Kotzinoz	35	20	orta

³⁸⁷ TTD 75, s. 144 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 12.

³⁸⁸ TTD 75, s. 144 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 12. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

³⁸⁹ TTD 75, s. 144 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 13.

³⁹⁰ TTD 75, s. 145 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 13.

³⁹¹ TTD 75, s. 145 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 15.

³⁹² TTD 75, s. 145 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 15. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

³⁹³ TTD 75, s. 145 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 15. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

³⁹⁴ TTD 75, s. 145 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 15.

³⁹⁵ TTD 75, s. 146 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 15.

³⁹⁶ TTD 75, s. 146 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 15.

³⁹⁷ TTD 75, s. 146 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 15. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

³⁹⁸ TTD 75, s. 146 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 15. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

³⁹⁹ TTD 75, s. 146 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 16.

⁴⁰⁰ TTD 75, s. 146 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 16.

⁴⁰¹ TTD 75, s. 146 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 17.

34	Yani Rodoslu ⁴⁰²	Karye-i Kotzinoz	30	15	fakir
35	Sakiva veled-i mezkur ⁴⁰³	Karye-i Kotzinoz	15	10	mücerred
36	Yorgi Sakızlu ⁴⁰⁴	Karye-i Kotzinoz	30	15	fakir
37	Todor Agriboz ⁴⁰⁵	Karye-i Kotzinoz	30	15	fakir
38	İstimal Agriboz ⁴⁰⁶	Karye-i Kotzinoz	30	15	fakir
39	Diğer Todor Agriboz ⁴⁰⁷	Karye-i Kotzinoz	30	15	fakir
40	Andovit Agriboz ⁴⁰⁸	Karye-i Kotzinoz	30	15	fakir
41	Nikola Agriboz ⁴⁰⁹	Karye-i Varos	35	20	orta
42	İstimal veled-i mezkur ⁴¹⁰	Karye-i Varos	30	15	fakir
43	İstimal Agriboz ⁴¹¹	Karye-i Varos	30	15	fakir
44	Yani Agriboz ⁴¹²	Karye-i Varos	30	20 ⁴¹³	fakir
45	Minhal Sakızlu ⁴¹⁴	Karye-i Varos	35	20	orta
46	Andon Agriboz ⁴¹⁵	Karye-i Varos	30	15	fakir
47	Yorgi Agriboz ⁴¹⁶	Karye-i Varos	30	15	fakir
48	Andria Midillu ⁴¹⁷	Karye-i Poriyo	30	15	fakir
49	Pero Sakız ⁴¹⁸	Karye-i Kondoya	30	15	fakir
50	İstarkho Atine ⁴¹⁹	Karye-i Kondoya	35	20	orta

⁴⁰² TTD 75, s. 146 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 17.

⁴⁰³ TTD 75, s. 146 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 17. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁰⁴ TTD 75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 17.

⁴⁰⁵ TTD 75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 17.

⁴⁰⁶ TTD 75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 17.

⁴⁰⁷ TTD 75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 17.

⁴⁰⁸ TTD 75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 17.

⁴⁰⁹ TTD 75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 19.

⁴¹⁰ TTD 75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 19. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴¹¹ TTD 75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 19.

⁴¹² TTD 75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 19.

⁴¹³ Ödemekte olduğu haraç fakir kategorisinde olmasına rağmen ispenç miktarı orta kategorisindedir.

⁴¹⁴ TTD 75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 19.

⁴¹⁵ TTD 75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 19.

⁴¹⁶ TTD 75, s. 147 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 19.

⁴¹⁷ TTD 75, s. 148 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 21.

⁴¹⁸ TTD 75, s. 149 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 23.

⁴¹⁹ TTD 75, s. 149 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 23.

51	Kilofozu Eskira ⁴²⁰	Karye-i Kondoya	15	10	mücerred
52	Minhal Sakızlu ⁴²¹	Karye-i Khrusopul	35	20	orta
53	Kosti veled-i mezkur ⁴²²	Karye-i Khrusopul	15	10	mücerred
54	Dimitri Sakızlu ⁴²³	Karye-i Khrusopul	35	20	orta
55	Todor veled-i mezkur ⁴²⁴	Karye-i Khrusopul	15	10	mücerred
56	Yorgi veled-i Sakızlu ⁴²⁵	Karye-i Khrusopul	30	15	fakir
57	Todor Serez ⁴²⁶	Karye-i Palya Portoria	35	20	orta
58	Nikola Avloni ⁴²⁷	Karye-i Tanos	40	25	zengin
59	Yani veled-i mezkur ⁴²⁸	Karye-i Tanos	15	10	mücerred
60	Aleksandro birader-i mezkur ⁴²⁹	Karye-i Tanos	15	10	mücerred
61	Yorgi veled-i Aghribar ⁴³⁰	Karye-i Tanos	30	15	fakir
62	Yorgi Avloni ⁴³¹	Karye-i Tanos	40	25	zengin
63	Nikol veled-i Sakızlu ⁴³²	Karye-i Tanos	40	25	zengin
64	Yorgi Midillu ⁴³³	Karye-i Tanos	35	20	orta
65	Aghalino veled-i Yorgi Midillu ⁴³⁴	Karye-i Tanos	15	10	mücerred
66	Apostol Agriboz ⁴³⁵	Karye-i Voroskopi	30	15	fakir

⁴²⁰ TTD 75, s. 149 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 24.

⁴²¹ TTD 75, s. 150 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 25.

⁴²² TTD 75, s. 150 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 25. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴²³ TTD 75, s. 150 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 25.

⁴²⁴ TTD 75, s. 150 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 25. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴²⁵ TTD 75, s. 150 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 25.

⁴²⁶ TTD 75, s. 151 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 27.

⁴²⁷ TTD 75, s. 151 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 29.

⁴²⁸ TTD 75, s. 151 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 29. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴²⁹ TTD 75, s. 151 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 29. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴³⁰ TTD 75, s. 151 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 29. Baba adı Agribar olarak yazılmıştır ancak Agriboz olması muhtemel olduğundan dolayı yeni yerleşimci olarak sayılmıştır.

⁴³¹ TTD 75, s. 151 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 29.

⁴³² TTD 75, s. 151 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 29.

⁴³³ TTD 75, s. 151 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 29.

⁴³⁴ TTD 75, s. 151 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 29. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴³⁵ TTD 75, s. 152 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 31.

67	Andria Arnavud ⁴³⁶	Karye-i Ayo Pati	30	15	fakir
68	Laitono Midillu ⁴³⁷	Karye-i Minalipo	35	20	orta
69	Matsiyo veled-i mezkur ⁴³⁸	Karye-i Minalipo	15	10	mücerred
70	Mavroyano birader-i mezkur ⁴³⁹	Karye-i Minalipo	15	10	mücerred
71	Sitoki Selanik ⁴⁴⁰	Karye-i Minalipo	35	20	orta
72	Nikola veled-i mezkur ⁴⁴¹	Karye-i Minalipo	15	10	mücerred
73	Kosti Sakizlu ⁴⁴²	Karye-i Koronos	30	15	fakir
74	Nikola Agriboz ⁴⁴³	Karye-i Koronos	30	15	fakir
75	Yorgi Agriboz ⁴⁴⁴	Karye-i Koronos	30	15	fakir
76	Nikola Agribozi ⁴⁴⁵	Karye-i Koronos	30	15	fakir
77	Petra Mora ⁴⁴⁶	Karye-i Lefkos	35	20	orta
78	Panayiot veled-i Serezi ⁴⁴⁷	Karye-i Rodanya	15	10	mücerred
79	Estado Arnavud ⁴⁴⁸	Karye-i Mudoros	30	15	fakir
80	Dimitri birader-i mezkur ⁴⁴⁹	Karye-i Mudoros	30	15	fakir
81	Tanidlo Sakizlu ⁴⁵⁰	Karye-i Tzimane	35	20	orta
81	Minhal veled-i mezkur ⁴⁵¹	Karye-i Tzimane	15	10	mücerred
83	Anastas Boghdanu ⁴⁵²	Karye-i Boghimir	15	10	mücerred

⁴³⁶ TTD 75, s. 153 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 32.

⁴³⁷ TTD 75, s. 153 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 34.

⁴³⁸ TTD 75, s. 153 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 34. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴³⁹ TTD 75, s. 153 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 34. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁴⁰ TTD 75, s. 153 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 34.

⁴⁴¹ TTD 75, s. 153 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 34. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁴² TTD 75, s. 157 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 40.

⁴⁴³ TTD 75, s. 157 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 40.

⁴⁴⁴ TTD 75, s. 157 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 40.

⁴⁴⁵ TTD 75, s. 158 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 41.

⁴⁴⁶ TTD 75, s. 158 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 43.

⁴⁴⁷ TTD 75, s. 159 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 44.

⁴⁴⁸ TTD 75, s. 160 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 47.

⁴⁴⁹ TTD 75, s. 160 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 47. Biraderi olarak kaydedilmiş kişi Arnavud olarak yazıldığı için adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁵⁰ TTD 75, s. 161 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 48.

⁴⁵¹ TTD 75, s. 161 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 48. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁵² TTD 75, s. 161 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 49.

84	Satoki Sakizlu ⁴⁵³	Karye-i Pan Yakari	30	15	fakir
85	Dimitri Avloni ⁴⁵⁴	Karye-i Pan Yakari	30	15	fakir
86	Todor Eskira ⁴⁵⁵	Karye-i Eksira	30	15	fakir
87	Kosti Mora ⁴⁵⁶	Karye-i Eskandali	30	15	fakir
88	Todor veled-i mezkur ⁴⁵⁷	Karye-i Eskandali	15	10	mücerred
89	Dimitri birader-i mezkur ⁴⁵⁸	Karye-i Eskandali	15	10	mücerred
90	Yani birader-i mezkur ⁴⁵⁹	Karye-i Eskandali	15	10	mücerred
91	Nikola Eskira ⁴⁶⁰	Karye-i Eskandali	30	15	fakir
92	Manol veled-i mezkur ⁴⁶¹	Karye-i Eskandali	15	10	mücerred
93	Yorgi veled-i Taşözi ⁴⁶²	Karye-i Sverdia	35	20	orta
94	Moghidoni veled-i mezkur ⁴⁶³	Karye-i Sverdia	35	20	orta
95	Apostol veled-i Agribozlu ⁴⁶⁴	Karye-i Pesperagoz	35	20	orta
96	Yorgi veled-i mezkur ⁴⁶⁵	Karye-i Pesperagoz	15	10	mücerred
97	Minhal Sakizlu ⁴⁶⁶	Karye-i Pesperagoz	30	15	fakir
98	Nikola Agriboz ⁴⁶⁷	Karye-i Pesperagoz	30	15	fakir
99	Kiryako Agriboz ⁴⁶⁸	Karye-i Pesperagoz	30	15	fakir

⁴⁵³ TTD 75, s. 162 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 50.

⁴⁵⁴ TTD 75, s. 162 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 50.

⁴⁵⁵ TTD 75, s. 162 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 51.

⁴⁵⁶ TTD 75, s. 163 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 52.

⁴⁵⁷ TTD 75, s. 163 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 52. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁵⁸ TTD 75, s. 163 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 52. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁵⁹ TTD 75, s. 163 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 52. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁶⁰ TTD 75, s. 163 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 52.

⁴⁶¹ TTD 75, s. 163 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 52. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁶² TTD 75, s. 164 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 55.

⁴⁶³ TTD 75, s. 164 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 55. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁶⁴ TTD 75, s. 165 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 57.

⁴⁶⁵ TTD 75, s. 165 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 57. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁶⁶ TTD 75, s. 165 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 57.

⁴⁶⁷ TTD 75, s. 165 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 57.

⁴⁶⁸ TTD 75, s. 165 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 57.

100	Dimitri Morali ⁴⁶⁹	Karye-i Sarpi	35	20	orta
101	Kosti veled-i mezkur ⁴⁷⁰	Karye-i Sarpi	15	10	mücerred
102	Andoni birader-i mezkur ⁴⁷¹	Karye-i Sarpi	15	10	mücerred
103	Yani çoban Agriboz ⁴⁷²	Karye-i Lera	30	15	fakir
104	Yorgi Agriboz ⁴⁷³	Karye-i Bertzoladis	30	15	fakir
105	Dimitri veled-i mezkur ⁴⁷⁴	Karye-i Bertzoladis	15	10	mücerred
106	Minhal veled-i İmrozlu ⁴⁷⁵	Karye-i Bertzoladis	30	15	fakir
107	Nikola veled-i mezkur ⁴⁷⁶	Karye-i Bertzoladis	30	15	fakir
108	Manol birader-i mezkur ⁴⁷⁷	Karye-i Bertzoladis	15	10	mücerred
109	Nikola Agriboz ⁴⁷⁸	Karye-i Bertzoladis	30	15	fakir
110	Varvato Rumeli ⁴⁷⁹	Karye-i Kondopulo	30	15	fakir
111	Todor Agriboz ⁴⁸⁰	Karye-i Kondoraki	30	15	fakir
112	Yani veled-i mezkur ⁴⁸¹	Karye-i Kondoraki	15	10	mücerred
113	Andon Agriboz ⁴⁸²	Karye-i Tirmi/Tiri	30	15	fakir
114	Dimitri Atine ⁴⁸³	Karye-i Ayasofya	30	15	fakir
115	Dimitri veled-i Eflakh ⁴⁸⁴	Karye-i Gomatos	30	15	fakir

⁴⁶⁹ TTD 75, s. 166 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 58.

⁴⁷⁰ TTD 75, s. 166 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 58. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁷¹ TTD 75, s. 166 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 58. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁷² TTD 75, s. 167 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 59.

⁴⁷³ TTD 75, s. 168 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 61.

⁴⁷⁴ TTD 75, s. 168 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 61. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁷⁵ TTD 75, s. 168 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 61.

⁴⁷⁶ TTD 75, s. 168 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 61. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁷⁷ TTD 75, s. 168 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 61. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁷⁸ TTD 75, s. 168 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 61.

⁴⁷⁹ TTD 75, s. 170 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 66.

⁴⁸⁰ TTD 75, s. 171 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 68.

⁴⁸¹ TTD 75, s. 171 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 68. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁸² TTD 75, s. 171 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 69.

⁴⁸³ TTD 75, s. 172 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 71.

⁴⁸⁴ TTD 75, s. 173 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 72.

116	Dimitri Pitzari ⁴⁸⁵	Karye-i Gomatos	30	15	fakir
117	Yani çoban Agribozi ⁴⁸⁶	Karye-i Gomatos	30	15	fakir
118	Andon Agriboz ⁴⁸⁷	Karye-i Kumi	35	20	orta
119	Manol veled-i mezkur ⁴⁸⁸	Karye-i Kumi	15	10	mücerred
120	Manol Midillu ⁴⁸⁹	Karye-i Kamiros	30	15	fakir
121	Komnino veled-i mezkur ⁴⁹⁰	Karye-i Kamiros	15	10	mücerred
122	Ghalamo veled-i Eskira ⁴⁹¹	Karye-i Talavori	15	10	paspan
123	Manol Midillu ⁴⁹²	Karye-i Talavori	35	20	orta
124	Yani veled-i mezkur ⁴⁹³	Karye-i Talavori	15	10	mücerred
125	Dimitri birader-i mezkur ⁴⁹⁴	Karye-i Talavori	15	10	mücerred
126	İstano birader-i mezkur ⁴⁹⁵	Karye-i Talavori	15	10	mücerred
127	Yani Avloni ⁴⁹⁶	Karye-i Talavori	30	15	fakir
128	Nikola veled-i mezkur ⁴⁹⁷	Karye-i Talavori	15	10	mücerred
129	İstimal birader-i mezkur ⁴⁹⁸	Karye-i Talavori	15	10	mücerred
130	Nikola Agriboz ⁴⁹⁹	Karye-i Ghodile/Kodile	30	15	fakir

⁴⁸⁵ TTD 75, s. 173 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 72.

⁴⁸⁶ TTD 75, s. 173 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 72.

⁴⁸⁷ TTD 75, s. 174 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 76.

⁴⁸⁸ TTD 75, s. 174 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 76. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁸⁹ TTD 75, s. 175 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 78.

⁴⁹⁰ TTD 75, s. 175 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 78. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁹¹ TTD 75, s. 176 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 79.

⁴⁹² TTD 75, s. 176 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 79.

⁴⁹³ TTD 75, s. 176 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 79. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁹⁴ TTD 75, s. 176 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 79. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁹⁵ TTD 75, s. 176 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 79. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁹⁶ TTD 75, s. 176 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 79.

⁴⁹⁷ TTD 75, s. 176 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 79. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁹⁸ TTD 75, s. 176 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 79. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁴⁹⁹ TTD 75, s. 177 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 81.

131	Yorgi veled-i mezkur ⁵⁰⁰	Karye-i Ghodile/Kodile	15	10	mücerred
132	Yani Sakiz ⁵⁰¹	Karye-i Ghodile/Kodile	30	15	fakir
133	İstimal Agriboz ⁵⁰²	Karye-i Ghodile/Kodile	30	15	fakir
134	Kiryako Agriboz ⁵⁰³	Karye-i Aghriya	30	15	fakir
135	Yani Agriboz ⁵⁰⁴	Karye-i Visino	35	20	orta
136	Yorgi veled-i mezkur ⁵⁰⁵	Karye-i Visino	15	10	mücerred
137	Manol birader-i mezkur ⁵⁰⁶	Karye-i Visino	15	10	mücerred
138	Yorgi Agriboz ⁵⁰⁷	Karye-i Visino	35	20	orta
139	Yani veled-i mezkur ⁵⁰⁸	Karye-i Visino	15	10	mücerred
140	Minhal birader-i mezkur ⁵⁰⁹	Karye-i Visino	15	10	mücerred
141	Dimitri birader-i mezkur ⁵¹⁰	Karye-i Visino	15	10	mücerred
142	Yani Sakizlu ⁵¹¹	Karye-i Ankestri	30	15	fakir
143	Yorgi Agriboz ⁵¹²	Karye-i Tshipomesito	30	15	fakir
144	Dimitri Agriboz ⁵¹³	Karye-i Tshipomesito	35	20	orta

⁵⁰⁰ TTD 75, s. 177 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 81. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵⁰¹ TTD 75, s. 177 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 81.

⁵⁰² TTD 75, s. 177 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 81.

⁵⁰³ TTD 75, s. 178 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 83.

⁵⁰⁴ TTD 75, s. 179 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 86.

⁵⁰⁵ TTD 75, s. 179 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 86. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵⁰⁶ TTD 75, s. 179 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 86. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵⁰⁷ TTD 75, s. 179 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 86.

⁵⁰⁸ TTD 75, s. 179 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 86. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵⁰⁹ TTD 75, s. 179 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 86. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵¹⁰ TTD 75, s. 179 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 86. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵¹¹ TTD 75, s. 180 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 88. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵¹² TTD 75, s. 181 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 91.

⁵¹³ TTD 75, s. 181 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 91.

145	İskano Sakizlu ⁵¹⁴	Karye-i Laghopat	30	15	fakir
146	Andria Agriboz Sığirtmaç ⁵¹⁵	Karye-i Repanid	35	20	orta
147	Dimitri Tırhala ⁵¹⁶	Karye-i Repanid	35	20	orta
148	Dimitri diğer Tırhala ⁵¹⁷	Karye-i Repanid	30	15	fakir
149	Yorgi birader-i mezkur ⁵¹⁸	Karye-i Repanid	15	10	mücerred
150	Nikola Agriboz ⁵¹⁹	Karye-i Pirgoz	30	15	fakir
151	Todor veled-i Eskira ⁵²⁰	Karye-i İstrati	---	---	muaf
152	Aghastos veled-i mezkur ⁵²¹	Karye-i İstrati	15	10	mücerred
153	Kanaki Midillu ⁵²²	Karye-i Varto	35	20	orta
154	Dimitri veled-i mezkur ⁵²³	Karye-i Varto	15	10	mücerred
155	Manol Midillu ⁵²⁴	Karye-i Varto	30	15	fakir
156	Yorgi veled-i mezkur ⁵²⁵	Karye-i Varto	15	10	mücerred
157	Minhal birader-i mezkur ⁵²⁶	Karye-i Varto	15	10	mücerred
158	Kiryako veled-i Frankopulo Agriboz ⁵²⁷	Karye-i Repanid (diğer)	30	15	fakir
159	Yorgi veled-i Manol Midillu ⁵²⁸	Karye-i Ayo Yorgi	15	10	mücerred
160	Nikola Bulgar ⁵²⁹	Karye-i Koviyo	30	15	fakir

⁵¹⁴ TTD 75, s. 182 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 93.

⁵¹⁵ TTD 75, s. 183 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 95.

⁵¹⁶ TTD 75, s. 183 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 95.

⁵¹⁷ TTD 75, s. 183 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 95.

⁵¹⁸ TTD 75, s. 183 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 95. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵¹⁹ TTD 75, s. 183 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 97.

⁵²⁰ TTD 75, s. 184 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 98.

⁵²¹ TTD 75, s. 184 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 98. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵²² TTD 75, s. 184 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 99.

⁵²³ TTD 75, s. 184 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 99. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵²⁴ TTD 75, s. 184 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 99.

⁵²⁵ TTD 75, s. 184 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 99. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵²⁶ TTD 75, s. 184 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 99. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵²⁷ TTD 75, s. 185 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 100. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵²⁸ TTD 75, s. 186 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 101. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵²⁹ TTD 75, s. 186 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 102.

161	Papas Sakizlu ⁵³⁰	Karye-i Koviyo	30	15	fakir
162	İstimal Agriboz ⁵³¹	Karye-i İpsilos	30	15	fakir
163	Nikola Agriboz ⁵³²	Karye-i Kruni	30	15	fakir
164	Yorgi birader-i Eflakhritni ⁵³³	Karye-i Kruni	15	10	mücerred
165	Yani Agriboz ⁵³⁴	Karye-i Kruni	35	20	orta
166	Manol Midillu ⁵³⁵	Karye-i Kruni	30	15	fakir
167	Yorgi Sakizlu ⁵³⁶	Karye-i Salina	40	25	zengin
168	İstimal veled-i Aghribar ⁵³⁷	Karye-i Salina	40	25	zengin
169	Yorgi Sakizlu ⁵³⁸	Karye-i Kondari	30	15	fakir
170	İstimal Avloni ⁵³⁹	Karye-i Fala	30	15	fakir
171	Yani veled-i mezkur ⁵⁴⁰	Karye-i Fala	15	10	mücerred
172	Nikola Agriboz ⁵⁴¹	Karye-i Fala	30	15	fakir
173	Yorgi Arnavid ⁵⁴²	Karye-i Fala	35	20	orta
177	İstimal Agriboz ⁵⁴³	Karye-i Krinida	30	15	fakir
175	Alekandro veled-i mezkur ⁵⁴⁴	Karye-i Krinida	15	10	mücerred
176	Kiryako Agriboz ⁵⁴⁵	Karye-i Kamine	---	---	muaf (pir-i fertut)
177	Nikola Agriboz ⁵⁴⁶	Karye-i Kamine	40	25	zengin

⁵³⁰ TTD 75, s. 186 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 102.

⁵³¹ TTD 75, s. 187 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 103.

⁵³² TTD 75, s. 188 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 106.

⁵³³ TTD 75, s. 188 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 107. Birader-i Eflakhritni olarak kaydedildiği için

⁵³⁴ TTD 75, s. 188 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 107.

⁵³⁵ TTD 75, s. 188 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 107.

⁵³⁶ TTD 75, s. 190 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 110.

⁵³⁷ TTD 75, s. 190 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 110. Baba adı Agribar olarak yazılmıştır ancak Agriboz olması muhtemel olduğundan dolayı yeni yerleşimci olarak sayılmıştır.

⁵³⁸ TTD 75, s. 190 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 111.

⁵³⁹ TTD 75, s. 192 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 114.

⁵⁴⁰ TTD 75, s. 192 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 114. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵⁴¹ TTD 75, s. 192 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 114.

⁵⁴² TTD 75, s. 192 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 114.

⁵⁴³ TTD 75, s. 192 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 115.

⁵⁴⁴ TTD 75, s. 192 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 115. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵⁴⁵ TTD 75, s. 193 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 116.

⁵⁴⁶ TTD 75, s. 193 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 116.

178	Kosti veled-i Eflakho ⁵⁴⁷	Karye-i Likhni	35	20	orta
179	Dimitri veled-i mezkur ⁵⁴⁸	Karye-i Likhni	15	10	mücerred
180	Kosti Sakizlu ⁵⁴⁹	Karye-i Likhni	30	15	fakir
181	Yorgi Agriboz ⁵⁵⁰	Karye-i Falya	30	15	fakir
182	Kiryako veled-i mezkur ⁵⁵¹	Karye-i Falya	15	10	mücerred
183	Vatatze Sakizlu ⁵⁵²	Karye-i Falya	30	15	fakir
184	Yorgi Sakizlu ⁵⁵³	Karye-i Efteri	30	15	fakir

Kaynak : TTD 75 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation.

⁵⁴⁷ TTD 75, s. 194 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 120. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵⁴⁸ TTD 75, s. 194 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 120. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵⁴⁹ TTD 75, s. 194 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 120.

⁵⁵⁰ TTD 75, s. 195 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 121.

⁵⁵¹ TTD 75, s. 195 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 121. Kişinin üst soyu geldiği yer adı ile kayıt edildiğinden adı geçen kişi yeni yerleşimci olarak kabul edilmiştir.

⁵⁵² TTD 75, s. 195 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 121.

⁵⁵³ TTD 75, s. 195 ve ayrıca transkripsiyon için bkz., Lowry, Tapu Tahrir Defter No. 75 Cezire-i Limnos (1519) Transliteration & Translation, s. 122.